

PROTESTÁNS KÖZLÖNY

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI SZÁLLÁS:

b.-farkas-utca 16. szám, hova a lap szellemi ügyeit illető küldemények a szerkesztő nevére címzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt, félévre 3 frt, évnegyedre 1 frt 50 kr.

HIRDETÉSI DIJ:

Egy négyszög centiméternyi tér egyszeri hirdetésnél 3 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

KIADÓHIVATAL:

„Magyar Polgár” nyomdája, b.-közép-utca 4. sz., hova az előfizetések és hirdetési díjak küldendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ: SÁNDOR JÓZSEF. — KÍADÓ: AJTAI K. ALBERT.

Tartalom: Régi ködmöny. — Két miniszteri rendelet (Váro Ferencztől.) — Mi terem a fán? (Horváth Istvántól.) — Visszhang „a konfirmatio kérdéséhez” című czikkre (Nemes Árpádtól.) — Az udvarhelyi egyházmegyéből. — Tanügyi rovat: Rendszabályok, törvények és utasítások az erd. ev. ref. kollegiumok számára. — Irodalom. — Különfélék. — Püspöki körözvények.

RÉGI KÖDMÖNY.

A lefolyt héten érdekes discussiók folytak a magyar képviselőházban társadalmunk felől. Három szónok: Grünwald Béla, Bekšics Gusztáv és Ábrányi Cornél vette bonczkés alá hazánk socialis életét és pedig oly eredménnyel, hogy minde-
nik romlást, bomlást, destructiót constatált.

Nem tartozik ránk a politikai háttér elbirálása, melyek szempontjából e beszédek mondat-
tak: csupán az érdekel, hogy minő szerepet tulajdonítottak az illetők az egyháznak mind e viszonyokkal szemben.

Szatmárnak hires róm. kath. püspöke Schlauch épen a napokban adta meg saját szempontjából a feleletet.

Több és megbízhatóbb katolikust akar a kormányon; a monarchia feudalis-korbéli jogait állítja előtérbe, mint a róm. kath. egyház főprotectoratusát. Reméli, hogy katolikusabb kormány erkölcsösebb és vallásosabb társadalmat hoz létre.

Mert olvassa el akárki a jeles püspök Szent-László-társulati szép beszédét s ha a bölcsész mondat-glomeratumok közül egyéb eredményt képes kiolvasni, akkor táltos.

Mit tehessen már most a mi egyházunk?

Grünwald Béla képviselő ur kétségbe-vonta, hogy a magyarországi egyházak egyáltalán bírnának immár valamely feladattal.

Kifejtván, hogy a társadalom csak a nemzeti eszme által nyerhet megújulást, így folytatta:

„Tudjuk, hogy az egyházak nem nemzeti czélok elérésére, hanem a vallási tudat fentartására s terjesztésére vannak szervezve. Azért a vallási közösségek, mint olyanok, lényegöknél fogva közönyösek a nemzeti érdekek iránt. S ez magyarázza meg azt, hogy az államellenes izgatás tényezői között a felekezetek papjai és tanítói oly kiváló szerepet játszanak. Ezek az egyházak kebelében biztosaknak érzik magukat, s az egyház mai közjogunk szerint az a bástya, a mely hozzáférhetlenné teszi őket. Kétségkívül az egyház körében vannak hazafias elemek, találunk egyeseket, kik hazafias szellemtől áthatva küzdenek a nemzet érdekeiért is, de az egyházakra magukra nemzeti érdekeink szempontjából nem számíthatuk. (Mozgás a bal és szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk!)

Igy hát a reformatio is feltétlenül elvégezte volna küldetését, nem maradván egyéb hátra, minthogy katonai erőhatalommal burocrata államgépezetet szervezzünk, mely a gázra nyomást gyakorló edényfalak szerint összepréselje a szét-húzó elemeket.

Igen ám, de hol van az a Szent-István, Szent-László, Nagy Lajos, vagy Mátyás, a kinek kezében ily hatalmat merne letenni a demokrata korirányzat?

Azt pedig engedje meg Grünwald, ha atyát keresünk abban, kinek engedelmeskednünk kell s nem vak kaszás-szekeres, mely bolondul zuz-tör mindent, a mi elébe akad.

Igen is azt tartjuk, hogy a reformatio letéteményesse ma is nemzeti eszmének s nincs hajlandóságunk oly centralisatorra, mely a koronára támoszkodva, holnap, holnapután a Schlauch óhajtotta irányban szüntethet meg papot, csapot, mosóvizet és gyermeket.

Még nincs teljes bizodalomunk az exigenciákkal szemben. Engedünk annyit az állami közpon-

tosításnak, mennyit az eszély enged, de nem a mennyit a festett sympathia követel.

Közelebbi conventünkön egyelőre körvonalazva lettek az engedmények határai.

Többre csak fokként emelkedhetünk, csak akkor, ha az állam, mint az egyház-test mechanikai kifolyása fogja funkcióját végezni, s ha administratív formalismusa biztosíték lesz az iránt, mikép a reformációban felfogott keresztyénség lényege, a társulási solidaritás nem lesz felfüggesztve oly államtanok által, melyek nem istenhítből indulva ki, erőszakot, szeretetlenséget visznek keresztül s elridegitve a sziveket, még közelebb hajtanak ama legtökéletesebb államgépezet sorsához, melyet épen a keresztyénség robantott szerte, a római kor.

Eljöhet az idő, kivált a mai luxusos időben, midőn jó lesz előszedni nagyatyáink rozzant ködmöneit, melyek bár foltosak, de azokban lett megnevezve, a mink van.

Csak a középuton!

KÉT MINISZTERI RENDELET.

Két miniszteri rendelet érkezett a minap, hivatalos uton, kollegiumaink előljáróságaihoz.

Az egyik rendelettel utasítja a vall. és közokt. miniszter a maga megbizottjait (himezés-hámozás nélkül szólva: a tankerületi főigazgatókat), hogy a felekezeti középiskolákat évenként hányszor, mily czéllal látogassák meg, s azokban a kormány főfelügyeleti jogát miképpen gyakorolják. A másik rendeletében azt követeli a miniszter, hogy a tanulóknak iskolai bizonyítványai évenként szabályszerűen kiadassanak.

Kollegiumaink előljáróságai kétségkívül tisztában vannak mind kötelességeikkel, mind jogaikkal. Azonban a kötelesség és jogtudat Antaeusának erőt adó Földanya a nyilvánosság. E lap szerkesztőségének engedelmével, legyen szabad nyilvánosságra hoznom két aláíratlan szövegű felterjesztést (javaslatot), melyek ama két miniszteri rendeletre vonatkoznak.

I.

Azon utasítást, melyet a m. k. vall. és közokt. miniszterium „a felekezeti középiskolák meglátogatása és azoknak főfelügyeleti jog gyakorlása iránt“ megbizottjainak, illetőleg a tankerületi főigazgatóknak adott, s melyet a m. áll. ig.-tanács 1576/1884. sz. leiratával koll. előljáróságunknak megküldeni méltóztatott: előljáróságunk vatalos kötelességének tartja ugyan feltételeesen és ideiglenesen tudomásul venni; de minthogy ez ügy a magyarországi ref. egyházat kétségkívül egyetemesen érdekli: elhatároztuk tisztelettel kérni a m. áll. igazg.-tanácsot, *meltassa azon utasítást az egyetemes conventhez felterjeszteni, hogy ez, az egyházi törvény 61. §-a értelmében*)* felőle

*) A szentesített zsinati törvény 61. §-a, mely erdélyi ref. egyházalkotmányunkba is becikkelyezettett, így szól: „Az egyetemes convent hatás- és jogköre: a) Zsinat együtt nem léte esetén, képviseli a magyarországi ref. egyházat . . . az állam irányában, minden oly ügyben, mely az egyházat egyetemesen érdekli.

az öt egyházkerületet egyformán kötelezőleg határozhasson.

Ezt annyival inkább kérjük, mert az utasítás, mely az 1883. évi XXX. orsz. t.-cz 46. §-ára alapított, oly intézkedést is foglal magában, melyről sem a 46., sem más §. világosan nem szól, holott ugyanazon törvény 71. §-a értelmében autonom iskoláinkban érintetlenül marad mindenben az eddigi gyakorlat, a mennyiben az idézett törvény világosan meg nem változtatja.

Ilyen pont a „tanítás helyességének“ (a mi alatt a módszer helyességénél egyebet érteni alig lehet) a megítélése, a mi a tanrendszer, tanterv és tankönyvek megállapításától egyáltalában el nem választható, s tehát a középisk. törvényben (8. §.) autonom jognak van föntartva. Mégis a miniszter a főigazgatót az egyes tanórákon való megjelenésre utasítja azon czélből, hogy „a tanítás helyességéről . . . meggyőződést szerezzen.“ E pont nemcsak nagyfoku bizalmatlanságot tanúsít az önkormányzat közegei iránt, hanem a kormányi felügyelet és iskola-látogatás fogalmának oly tágkörű magyarázatán alapszik, mely a középiskolai törvénynek sem világos intézkedéseivel, sem szellemével össze nem fér. A törvény 46. §-a ugyanis szükségesnek tartja világosan kikötni a nyilvános vizsgálatokon való kormányi képviselő jogát, a mihez pedig e kikötés nélkül is alig férhetne szó; az egyes órák azonban sem nem nyilvánosak, sem nem vizsgálatok, s a megbizottaknak itt szerzett tapasztalatait s megfelelő hivatalos jelentéseit, előfordulható kritikuss esetekben, *em nyilvánosság, sem pedig* (mint az érettségvizsgálaton) *vizsgálati jegyzőkönyvek nem rectificálhatják:* következőleg ez uton a megbizottak egyéni nézeteiből, sőt érzelmeiből származható s biztos eszközökkel el nem hárítható kellemetlenségnek, esetleg — ha nem is ma, de majd, idők és személyek változtával — *zaklatásnak* lehet kitéve egyes tanárok, intézetek, felekezetünk nyugalma.

„A tanítás helyessége“ lényegesen függ a tankönyvektől. A tankönyveket a törvény (48. §.) értelmében a kormány csak az államiság szempontjából bírálthatja. Ámde „a tanítás helyességéről“ való ítéletalkotás csak a tankönyvek tartalmának és módszerének helyességéről való ítélethozattal kapcsolatban lehetséges. Ez uton a megbizottaknak kedvező alkalmuk lesz tankönyvek változtatására, általok kiválóbban kegyelt tankönyvek használatba vételére, közvetve, igen erős befolyást gyakorolni.

Ez aggodalmainkat tisztelettel kifejezve, kérelmünket a m. áll. ig. tanács figyelmébe és bölcsességébe ismételtelen ajánlani bátorkodunk.

II.

A m. k. vall. és közokt. miniszterium 30328 1884. sz. alatt kelt rendelete tárgyában van szerencsénk koll. előljáróságunk véleményét a m. áll. ig. tanácshoz a következőkben terjeszteni föl:

Az évi bizonyítványok kivétele a tanuló által kollegiumainkban mindig facultativ, nem pedig obligat volt, s a kikért bizonyítványok hiteles okmány alakjában való kiadása intézetenként meghatározott díj lefizetéséhez van kötve. A kiadott bizonyítványokról *nyilvántartási jegyzőkönyv* vezetetik, mint ezt újabban a miniszteriumtól tudomásul vett belrendtartásunknak „az igazgató tisztéről“ szóló f) pontja is rendeli*). A bizonyítvány esetleges kiadása az osztályzati anyakönyvbe is bejegyeztetik; másodlatokkal való visszaélések nem fordulhatnak elő, s másodlatok csak előljárósági határozattal adhatnak ki. A ki-

*) Az igazgató „ . . . az iskolai bizonyítványokat megpecsételi, aláírja s az illető tanárokkal aláírta és kiadja a kiadott bizonyítványokról nyilvántartási jegyzőkönyvet vezet.“

adott másodlatokról való jegyzékek fölterjesztésének semmi sem áll utjában. Ennyi a fennálló gyakorlatnak rendtartási momentumuma.

A fennálló gyakorlat szerint azon tanulók, kik év végén bizonyítványukat kiveszik, az intézetből kilépetteknek tekintethetnek és az intézeti kedvezményeknek a jövő isk. évre szóló előleges kiosztásánál figyelmen kívül maradnak. Azon tanulók ellenben, kik évi bizonyítványt ki nem vettek, a nyári két havi szünet alatt is, mint az intézet tagjai, *állandóan az iskola fegyelmi szabályai alatt állanak*, a következő iskolai évre beiratkozottaknak tekintetnek. Ez a fennálló gyakorlatnak pedagógiai és erkölcsi momentumuma.

Ezen fennálló gyakorlatunk az 1883. évi XXX. orsz. tczikkal s jelesen annak 11. és 12. §-ával semmiben sem ellenkezik; másfelől ugyanazon törvény 71. §-a értelmében e gyakorlat meg nem támadható.

A miniszteri rendelet nem is hivatkozik a törvényre, csak „az egyöntetűség érdekében kívánja a bizonyítványok obligát kiadását. Ennek teljesítésével azonban:

a) lemondanánk a fennálló gyakorlat paedagógiai előnyéről;

b) a bizonyítvány-díjak fizetését vagy meg kellene szüntetnünk, vagy általánosan kötelezővé tennünk, s így vagy magunkat, vagy a szülőket anyagilag megrövidítenünk;

c) az iskolai kedvezmények (lakás, czipó, koszt, ösztöndíjak) általános kiosztását vagy nem eszközölték idejében, vagy külön folyamódásra kellene utasítanunk a szülőket, a kik fiaikat az intézetbe visszahozni szándékoznak, s ezáltal nekik ok nélkül való költségeiket és fáradságot okozunk.

Ezek alapján tisztelettel ajánljuk a m. áll. ig-tanácsnak, hogy *méltassa a miniszterium fentiszteelt rendeleteinek elejtését kérni.*

Legyen szabad e két javaslatot az érdekeltek becses figyelmébe minden további szószaporítás nélkül ajánlanom.

VÁRO FERENCZ.

MI TEREM A FÁN?

Bükkös, 1884. nov. 16.

(Két közlemény.)

I.

A mélyen tisztelt szerkesztő ur becses lapjának f. évi 45-ik számában kérdezi „Lesz-e gyümölcs a fán?” Mindenesetre lesz! De más kérdés, vajon olynemű és zamatu gyümölcs lesz-e, melyet a kidőlt fáradhatatlan munkások reménylettek. Ezen óriások keblében azon szegény, tudatlan galileusoknak, vámszedőknek hite elevenedett fel, kikről Jézus ezt mondotta: „ti vagytok a földnek sarai”; azaz élő, munkás hit, mely arra volt és arra van hivatva, hogy életadó vizével táplálja az egyént, családot, társadalmat, államot. Ennek a hitnek van az a kimagyarázhatatlan életereje, mely megteremti az emberi tökélynek, nagyságnak, derékségnek megközelíthető, de soha el nem érhető magaslatát; ez a hit nemzi, szüli, táplálja és érleli azt a kiolthatatlan vágyat, törekvést, — mely mindig a tökély ama magaslata felé tör, hogy egyesülve érzi magát a minden tökélyek összeségével — a menyői atyával; e hit szülte az a kimagyarázhatatlan undor, utálat, megvetés, mely az igazságtalanság, jogtalanság, bűn, véték, erkölcstelenség, hitványság, gazság, mindenféle emberi aljasság, undok szenvedélyek ellen fellázad, ezekkel

élet-halállal harcra keveredik, hogy az egyéni, családi, társadalmi, egyházi, állami életben az erkölcsi világ rend örök és változhatatlan törvényei valósuljanak. Drága örökség! kimagyarázhatatlan életerő! küzdelmeit, alkotásait látjuk, érezzük, de lényegét nem definiálhatjuk.

Azt legkevésbé se nem állíthatjuk, hogy ez a hit meggyőzte a világot; hogy megfogja-e győzni a világot, — miként Jézus ígérte — ez messze kívül esik látkörünkön. Annyi mindenesetre áll és — akár tetszik, akár nem — mint meglevő tény: kell elfogadni, hogy azoknak a szegény, tudatlan, előítéletekkel teljes galileusoknak, vámszedőknek hite, mint életelv képett fel az ember egyéni, családi, társadalmi, állami, egyházi élet fejlődésében; azt onnan sem egy tollvonással kitörölni, sem tudományos apparattal kidisputálni nem lehet; megvan! punctum! Valamint azt is el kell fogadni, hogy ezen életelv maga alkotásait az ókori összes miveltség, világnézet, aspiratiók teljes vagy részletes lerombolásával valószínűsítette és valószínűsítja ma is.

Nem lehet ugyan is feledni azt, hogy az ókori miveltség világnézet istenített érzékiségével, dicsőített önzésével, profanált moraljával, kétes és megbízhatatlan erkölcsével stb. ma is feljár sirjából kísérteni. És ez a kísértet jól fel van fegyverekkel szerelve; a természettudományok vívmányait saját előnyére igen jól ki tudja aknázni; szilárd állást biztosított magának a modern miveltség salonjaiban és kunyhóiban — míg a galileusok hite . . . ismeretlen, száműzött. Hajlandó az ember azt állítani, hogy az, a mit ma modern miveltségnek, modern világnézetnek neveznek, aligha nem a természettudományok által terjesztett világosság fényénél bölcselkedő ókori miveltségnek, világnézetnek törvényesített gyermeke, egyenes örököse.

És ez a modern világnézet hizeleg az ember hiúságának, kimentti, sőt jogosultnak itéli önzését, csapongó szenvedélyeinek, érzékiségének mentől teljesebb kielégítését, a hus és vér zabolátlan követeléseit; megelégszik, sőt szigorúan követeli bizonyos társadalmi illemszabályok, szó-lásformák, irott törvények megtorlását, az azokhoz való alkalmazkodást; semmi köze az ember benső értékével, a kebel tisztaságával, a szív feláldozó szeretetével, a szellem fönkelt szárnyalásával, — legfőleg ha ezek kigunyójásával szorakozást szerezhet: de annál inkább dicsőíti az elvégzett fizikai munkának nagyságát, mennyiségét, s az abból eredő anyagi hasznot; előtte az ember nem cél, hanem eszköz, nem subjectum, hanem durva anyag, mely munkát végez s feldolgozásra várakozik; a család, társadalom, egyház, állam külön-külön és összeségükben nem egy élő, önmagából önmagától, az örök, változhatatlan értelem és bölcsesség törvényei szerint fejlődő organismus: hanem pondus iners, legjobb esetben életnélküli gépezet, mely azonnal romlik, bomlik, ha nem reparálják, nem kenik, nem olajozzák, nem ütem szerint szabják ki lefekvését és felkelését, járását, kelését, lelkesedését, örömét, bánatát stb., szóval szellemi, kedélyi, értelmi és fizikai élenyilatkozatát. Ugy tetszik, mintha a modern világnézetből ki lenne zárva az eszményi, mely lelkesít, elbűvöl, a föld nyomasztó gőzköréből valami tiszta, etheri magaslatra emel, hol elsimulnak az ellentmondások, az ég és föld kibékülnek egymással s az emberi kedély a mennyei békességnek valami kedves, leirhatatlan hullámai közt ingadozik: hanem e helyett terem magának valami hideg, rideg, zordon valót, s ebbe a maga borzasztóságában elijesztő hideg, rideg, zordon gőzkörbe bilincseli a szellemet, értelmet, szívet, s az égi hazába sovárgó ember, egész kedélyvilágát; szereteteinek, nagyjainak elvesztése feletti fájdalomt fényes, költséges temetkezési menetekkel enyhíti —

kétségkívül valamely nyereszkeskedő társulat előnyére; a kegyeletet, emlékezetet márvány- vagy gránit-oszlopokba vési — aligha nem az élők dicsőítésére; a szeretetet fényes fogattal, zajos kísérettel a szükség, nyomor enyhítésére koldulni járattja — valószínűleg a modern bűnbánat igazolására; az alázatossággal kedélyes tombola-játékot rendeztek — kétségkívül a modern Márthák bemutatására. Sok ellentmondásai, elkeserítő, leverő tünetek vannak, ennek a codificált modern világnézetnek.

Azt olvasom a farizeusokról, hogy mikor imádkoztak, hátra fordították fejüket, hogy lássák, vajjon észrevették-e? az alamizsnát zörgetve adták, ruháikra ismerető jeleket vartak, melyekről meg lehetett ismerni, hogy kegyes emberek; de azt is olvasom, hogy az álkegyességnek, képmutatásnak e fitogatása boszantotta Jézust s azt mondotta: „eszetekbe vegyétek, hogy alamizsnáitokat ne osztogassátok emberek előtt, hogy láttassatok azoktól; ha különben cselekesztek, a ti menyzei atyátoktól jutalmatok nem lesznek. Azért, mikor alamizsnát osztogatsz, ne tégy annak czégeréti sípolással, mint a képmutatók cselekesznek az utcán, hogy az emberektől nyerjenek. Bizony mondom nektek, hogy elvették jutalmukat; mikor pedig te osztogatsz alamizsnát, ne tudja a te balkezsed, mit cselekszik jobb kezsed, hogy a te alamizsnád titkon legyen; a te atyád pedig, a ki te reád néz titkon, megfizet néked nyilván. És mikor imádkozol ne légy olyan, mint a képmutatók, kik örömet imádkoznak fennálva a gyülekezetben és utcáknak szegletein, hogy az emberektől láttassanak — bizony mondom nektek, hogy elvették jutalmát. Mát. VI. I. és köv.

Azt is tudom, hogy a legmagasztosabb keresztényerények: az önszigor, igazságosság, alázatosság, megbocsátás, könyörületeség, önmegtartóztatás. Meg van írva Mát. V. 29 és köv. „hogy ha a te jobb szemed azt miveli, hogy megbotránkozzál, vágd ki azt és vedd el tőled; és ha a te jobb kezsed megbotránkozzat téged, vágd le azt és vedd el tőled. Semmiképpen ne esküdjötek, se az ég-re, mert az Isten királyi széke, se a földre, mert az ő lábainak zsámolya, se Jeruzsálemre, mert nagy királynak városa, se a te fejedre ne esküdjél, mert nem teremthetsz egy fehér vagy fekete hajszálat, hanem a ti beszédeitek s úgy — úgy — nem — nem — ennek felette a mi esik, a gonosztól vagy. A gonoszok ne álljatok ellent a gonosszal, hanem a ki téged jobbfelől arcul ütend, fordítsad a másik orcádat is; és a ki akar veled törvénykezni és el akarja venni alsó ruhádat, engedd neki felső ruhádat is. Szeressétek ellenségeiteket, áldjátok azokat, a kik titeket átkoznak, jót tegyetek azokkal, kik titeket gyűlölnék és imádkoztatnak azokért, a kik titeket háborgatnak és kergetnek titeket, hogy legyetek a ti menyzei atyátoknak fiai, ki az ő napján felhozza mind a gonoszokra, mind a jókra és erőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak. Legyetek azért ti tökéletesek, mint a ti menyzei atyátoknak tökéletesek.“ Különös súlyt kívánok arra fektetni, hogy Jézusnak minden felölő argumentuma s egyszersmind követelése ez: „legyetek tökéletesek, mint a ti menyzei atyátoknak tökéletesek“ — és hogy ezt egyedektől — subjectumoktól követeli; nem a család, társadalom, egyház, vagy állam legyenek tökéletesek, hanem az egyes személyek.

HORVÁTH ISTVÁN,
bükkösi ev. ref. pap.

VISZHANG „A KONFIRMATIO KÉRDÉSÉHEZ“ CZIKKRE.

Mező-Bodon, 1884. nov. 20.

Gönczi János t. kollegám a „Protestáns Közlöny“ 45-ik számában „A confirmatio kérdéséhez“ czimű cikkében fejtegeti, hogyan lehetne Isten szolgálójának munkálkodása üdvösebb ará nézve, hogy a vallásos közöny kemény várát sikeresebben megostromolhassák, hogy Istennek népe visszatereltesse az ő házához, hogy a vallásos élet hanyatlása helyett annak megújodása, felfrissülése értesse el. Véleménye abban öszpontosul, hogy ha a lelkes az ismétlő iskola három éve alatt szorgalmasan utána lát a növendékek hitbeli oktatásának, megerősítheti a vallásos érzületet annyira, hogy ennek alapján a confirmatio sikeresebben lesz eszközölhető s Isten ígéje munkás lesz a szivekben.

En kész örömet elismerem, hogy t. kollegám említett nézetei a vallásos élet fejlesztése tekintetéből üdvösek és haszonnal járók lehetnek ott, a hol a vallásos élet ereje még a szivekből teljesen ki nem halt, ott, a hol a nép véneiben él még az Isten és egyház szeretete, a kik olykor-olykor felemelik intő szavukat az elfajulásnak indult ifjabb nemzedékek szemében; szóval ott, a hol a vallásos élet a messze múltban is erősebb alapokon pihent. És ezzel dicsekedhetnek a székely székek valamennyie dicsekedhetnek mindazon egyházaik hová a szellemi felvilágosodás hamarabb eljutott, hol a kalvinizmus erős Sionként állott mindig, nem lévén kitéve külső és belső megpróbáltatásoknak.

Nálunk azonban a vármegyén és általában mindazon egyházközségeinkben, melyek szükös anyagi viszonyokkal idegen nemzetiségek és felekezetek közé vannak beékelve, egészen másképpen áll a dolog.

A hol az irás és olvasás mestersége, mint ritka kincs csak nagyritkán található fel egyeseknél, értem a korosabbakat, a hol magok a szülők, bizton merem állítani, kilencz-tized részben a vallásos élet iránt, mondhatnám, semmi érzékkel sem bírnak és a megmaradt egy tized-rész is csak elvétve tud többet a „Miatyánk“ elmajmolásánál, a hol a könyvek-könyve ismeret és tudás hiányában a múltban közkezen nem forgott, a hol a hivek gyülekezési helye nem az Isten háza, hanem a fogadó, a hol az ima helyett házaikban és házaikon kívül a népeknek a káromlás járja; ott a szülői ház nem lehet második iskola, ott a helyes irány, tekintettel a vallás-erkölcsi életre, messze háttérbe marad. A hol ilyenek s ehhez hasonlóak a viszonyok ott bizton merem állítani az ismétlő iskolák három éve, bármily lelkiismeretesen teljesítse kötelességét a lelkes, nem elég a vallásos érzület megmésesítése megerősítésére.

Valamiképpen Mózesnek 40 évre volt szükség s adig bolyongott sergével a pusztában, hogy népének szivét, lelkét megmésesítse, hogy értelemben, akarathban, kitartás és vallásos érzületben egészen új nemzedéket neveljen, melylyel aztán bemehessen az ígért földre; ugy nekünk is szakadatlan munkássággal, soha nem lankadó igyekezettel arra kell törekednünk, hogy az Isten, egyház számára egészen új nemzedéket neveljük. Legyen minden lelkes népének a szó valódi értelmében atyja, keresse fel hallgatóit saját tűzhelyüknél a lehetőleg minél többször, nyájassággal, szeretetreméltósággal nyerve meg a ház apraját-nagyját, s mintegy észrevétlenül vegye át a kis gyermekek vallás-erkölcsi nevelését már a szülői háznál, folytassa azt az iskolában ügy-buzgalommal; de ne csak az iskolában, künn az életben is maga menván elől jó példával. Ilyen előkészítéssel lesz eredménye az ismétlő is-

kola három évének és azután lesz maradandó, szivben élő hatása a confirmationnak is, de ekkor is csak úgy, ha ezután is, mintegy kézen fogva vezeti a lelkész növendékeit egész a családi élet kezdetéig. Ilyen előkészítés mellett bizton hiszem azt, feljúlna a vallás-erkölcsi élet, lennének vallásos család-apák és anyák, a kik aztán nevelnének vallásos, jó érzésű, Isten-hívő gyermekeket. Ekkor, de csakis ekkor, korunk büzhödt légköre megtisztulna a hívők érzületében, korunk vastag materializmusát legyőzné a vallás hatalma a hívők által!

Elismerem azonban, hogy a növendékeknek ily módon való vallásos nevelése nagy fáradsággal jár. Sokan fogják mondani tudom, hogy ez nem kivihető, mert ha tekintjük a kalvinista papok sok helyen nagyon is csekély jövedelmét, s azt, hogy a mi van, azt is többnyire gazdálkodás után kapják be, nem marad phisikai idő az ily nagyfoku lelki gondozásra. Én azonban nem tartom kivihetetlennek, csak akarni kell. Az erős akarat mindent legyőz és egy buzgó lelkipásztornak mindig van alkalma hivatalos teendőin kívül is arra, hogy hiveivel s mindenkefelett a kis gyerekekkel gyakran érintkezzen. Egy intés, egy pár komoly szó, avagy tréfás megjegyzés, összekötve vallásos tanulsággal, igen sokszor hatással bír a gyermekek lelkületére stb.

Ebben a fáradságos munkában kétségkívül nagy segítségünkre lehetne — s bizonyára lesz is csak intező ágyházi főbbjeinknek akarnia kell — első sorqan maga a kormány, az egyházi rend és vallás-erkölcsi élet fenntartása tekintetéből hozott törvények kibővítése és szigorú életbeléptetése által.

Lehet, a fáradságos munka gyömölcszeit közülünk igen kevesen szedhetnék le, ámde ott van az öntudat jutalma s utolsó esetben ez is ér valamit, legalább megnyugtató, a hiv munkás jutalmára előkészít.

Még csak egyet. Én részemről szigoruan nem ragaszkodnám, mint Gönczi t. kollegám teszi a confirmationnál a 14 évhez, már csak az indítványozó emléke iránti tiszteletből is, hanem elfogadnám minimum gyanánt a 11 évet s azontul növendékeim confirmálásánál egész 15 évig a testi, lelki és értelmi fejlettség alapján járnék el.

Ennyit akartam elmondani, nem többet, nem kevesebbet e tárgyról. Köszönöm említett kollegámnak, hogy alkalmat adott nekem közvetlen tapasztalataim alapján szerzett nézeteim elmondására. Hacsak egy ember akad e becses lapok olvasói között, ki nézeteimet e tárgyról magáévá teszi, nekem ez eléz jutalom.

Isten velünk!

NEMES ÁRPÁD,
m.-bodoni ref. pap.

AZ UDVARHELYI EGYHÁZMEGYÉBŐL.

1884. december 1-én.

Csaknem 10 éve már, hogy egyházmegyénk papsága egy egyházmegyei lelkészi egyesület létrehozásán fáradozik, de csak a folyó évben jutott el oda, hogy az alakuló gyűlést augusztus 27-én megtartva, az eszmét megvalósíthatta. Az akkor elfogadott alapszabályok szerint a lelkészi egyesület négy járási körre oszlik, s a lelkészek önmivélését célzó munkásság sulypontja e körökre esvén: igen természetes, hogy e járási körök életrevalósága fogja bizonyítani, ha vajjon ez intézmény valódi szükséglet pótol-e, s nem-e inkább ez mostanában annyira divatos lett, mindent egyleti körbe szorítani akaró üres formalitás?

A kezdetből ítélve, csak jótreménylhetünk. Erre enged következtetni azon örvendetes körülmény, hogy az egyik — a *székely-kereszturi* — járási körnek a *folyó év november 27-én Sz.-Kereszturon* tartott alakuló gyűlésén, a körhöz tartozó lelkészeknek csaknem mindenike — 16 lelkész közül 14 — megjelent s a tanácskozásokban élénk részt vett.

E jelenség igen erős bizonyítéka az egyesület szükséges voltának, mert ha azok a lelkészek, kik az egyházmegyei közgyűléseken csak ritkán szoktak megjelenni, az ilyen zord téli időben sem tartották haszontalannak e gyűlésen való megjelenéssel járó fáradságot és költséget: ennek magyarázata nem lehet más, mint az, hogy az egyesületi munkásságból szellemi és anyagi helyzetük javítása tekintetében sokat várnak. Vajha ne csalatkoznának ezen reménységükben s ne lenne e szép kilátások között megindult egyesület sorsa hasonló azon számtalanokéhoz, melyek szalmalánghoz hasonló lelkesedéssel megalakulnak csak azért, hogy egy néhány feltűnni vágyó embernek nevét, mint elnökét forgalomba hozzák, s aztán épen oly hirtelen elenyésznek, a nélkül, hogy valami nyomot hagytak volna maguk után!

Az egyesület által ezen járási kör megalakításával megbizott *Kelemen János* n.-galambfalvi lelkész megleghangos üdvözlővén a megjelent tagokat, az alapszabályok 6. §. értelmében indítványt tesz a kör tisztviselői megválasztása tárgyában. Elnökké: az alakuló gyűlést összehívó lelkész ur, alelnökké: *Kovács Mózes* szederjesi, jegyzővé: *Benkő Ferencz* sz.-erzsébeti lelkész urak választattak meg s ezzel az udvarhelyi egyházmegye lelkészi egyesületének sz.-keresztur járási köre megalakultnak mondatott ki.

Az elnök, tisztársai nevében, a nyert bizalmat megköszönvén s ünnepélyes ígéretet tévén a kör ügyeinek előrevitele tekintetében kifejtendő munkásság iránt: a jövő gyűlés tanácskozási tárgya felől teszen előterjesztést. Felfejti, hogy járási körünk főcélja — melyet szem elől tévesztenünk nem szabad — a gyakorlati lelkészet mezején egymást felvilágosítani s főként: a lelkészeknek, mint egyházkormányzónak működését, az erre vonatkozó szabályok, rendeletek, fennálló szokások stb. megbeszélése által megkönnyíteni. Előterjesztése helyesléssel fogadtatván, a jövő gyűlés tárgyaúl a következő két kérdés fejtegetését tűzi ki: 1.) *Miben rejlik az oka azon elszomorító jelenségnek, hogy hiveink a templomlátogatásban s az egyházi ügyek iránti érdeklődésben naponta hanyagabbak s mi módon lehetne e bajon segíteni?* 2.) *Irassanak körül a lelkészek a házassági ügyek körüli teendői, a vonatkozó törvények, rendeletek szabatos felmutatásával.* Ezen kérdéseknek a jövő gyűlésen leendő fejtegetésével *Balás Imre* t. héregyházi és *Maksai Gyula* rugonfalvi lelkész bizattak meg.

S hogy e gyűlés necsak a jövő felőli tervezetéseikkel töltse idejét, hanem a jelennek is nyujtson valami erkölcsi hasznót: arról gondoskodott *Benkő Ferencz* sz.-erzsébeti lelkész, a ki egy szorgalommal és ügyszeretettel kidolgozott értekezést olvasott fel: *„A confirmációs oktatás módjáról egyházközsegeinkben.”* Az értekezés a jelenlevők figyelmét mindvégig ébren tartotta s igen érdekes — mert tanulságos — eszmecserének lett okozója, melyben csaknem minden jelenlevő résztvett.

A gyűlés berekesztése s együtt elköltött barátságos ebéd után azon tudattal vettek a tagok egymástól szíveslyes búcsút, hogy a munka, melyet végeztek, nem volt egészen hiábanvaló.

s. e.

TANÜGYI ROVAT.

RENDSZABÁLYOK, TÖRVÉNYEK ÉS UTASÍTÁSOK AZ ERD. EV. REF. KOLLEGIUMOK SZÁMÁRA.

(Folytatás.)

28. §. Minden esküdt, valamint a senior és contra is, ha kineveztetésük a tanév kezdetén történik, az év ünnepélyes megnyitása alkalmával az egész ifjuság előtt, ha pedig tanév folytán nevezetnének ki, az igazgató-tanár által tartandó első kollegiumi törvényszék előtt, a szokott eskü és az igazgatónak való kézadás által köteleltségei hű teljesítésére.

29. §. Minden esküdt tagja a törvényszéknek; azon megjelenni tartozik, minden személyes érdek nélkül mondja ki az eléje jött tárgyakra nézve véleményét, ítéletét, s a gyűlés tárgyalásai, mások nyilatkozatai köztudomására juttatásában a kellő óvatosságot megtartja.

30. §. Minden különös megbízás nélkül is, a legéberebb figyelemmel kíséri az ifjak magaviseletét; tekintélyét és befolyását felhasználja, hogy minden törvényellenes cselekvés, rendtelenség egyesek, vagy többek általi elkövetése megakadályoztassék; hol rendtelenséget, hanyagságot, vagy bárminemű köteleltségmulasztást vesz észre, jótanács, rábeszélés, intés, dorgálás által igyekezzék a hibásokat rendreutasítani; ha oly vétséget követ el valaki, mely kollegiumi közfenyítést von maga után, ezt a kollegiumi ellenőrnek (vagy seniornak) tartozik feljelenteni, ha az eset nagyobb fontosságú; rögtön; ha pedig nem, minden héten pőnteken délig.

A heti jelentések írásba teendők, melyekben a hibások s elkövetett hibáik legyenek feljegyezve, valamint az is, ha semmi törvényellenes cselekvést vagy rendtelenséget nem vett észre.

31. §. A kollegiumi előljáróság, igazgatótanár s kollegiumi ellenőr (vagy senior) által vett törvényes megbízásoknak köteles eleget tenni; a szokott vizsgálatokat, nyomozásokat pontosan teljesíteni s minden különös megbízásának eredményéről, annak végződésével, írásbeli jelentést adni be.

32. §. A kollegium belseje felosztatik az esküdtek között, s kinek kinek köteleltsége a maga osztályrészében nicsak illedelem, rend és tisztaság fenntartására szorosán ügyelni, hanem minden ott lakók egész kollegiumi életét a legnagyobb figyelemmel kísérni.

Ezen hatásköre nemcsak jogot ad arra, sőt köteleltsége is, hogy a szobafőnököket s magántanítókat mindannyiszor, valahányszor rendtelenséget vesz észre, köteleltségek teljesítésére utasítsa s ha ezen eljárásának sikere nem lenne, a hibásokat az ellenőrnek (vagy seniornak) feljelentse.

33. §. Az esküdtek ezen köteleltsége s felvigyázói tiszte a szőnidők folyamára is kiterjed mindazokra nézve, kik a kollegium székhelyén maradnak. S azon kollegiumoknál, melyekben szükséges, hogy szőnidők alatt is esküdt maradjon a kollegiumban, ha egymás között másképen intézkedni nem tudnának, sorozatuk szerint rendre egy vagy két esküdtnek helybenmaradása igénybe veendő.

34. §. Hogy az esküdtek felvigyázói fontos hivatásuknak eleget tehessenek s az ifjuságra oly szükséges befolyásukat fentarthatassák, multhatatlanul megkivántatik, hogy:

a) magok az esküdtek járjanak elől jó példával, hanyag, rendetlen, törvényellenes magaviselettel annyira óvakodjanak, hogy az általok elkövetett hiba sokkal nagyobb

tulajdonítás alá esik, mint a kollegium más tagjainál, s kisebb vétségek esetében is a kollegiumi törvényeinkben azokra szabott pénzbírságot kétszeresen fizetik.

b) Felvigyázói tekintélyöket szigorú, de igazságos és bizalomkeltő bánásmódjuk által tartásuk fenn; s szorgalmasan kerüljék még színét is annak, hogy mód nélkül bizalmas bánásmód s hibát elnéző kedvezés által valakit valamely hiba elkövetésére bátorítsanak.

E.) Szobafőnökök és köteleltségeik.

Minden tanév elején, a tanuló ifjaknak a szobákban való elhelyezésekor, minden szoba ellátatik egy szobafőnökkel, ki laktársai között a rendet, tisztaságot, illedelmes magaviseletet fenn tudja tartani, erre nézve:

35. §. A kollegiumi esküdtek egy rendezik el magokat, hogy mindenik egy néhány szoba feletti közvetlen felügyelhetés tekintetéből, a maga osztályrészébe eső valamelyik szobában legyen szobafőnök.

Ha a tanári szék a rend czélszerűbb fenntarthatása tekintetéből szükségesnek tartja, némely szobákban maga nevezi ki a szobafőnököket, s az így kinevezettek köteleltséget a szobafőnökséget azon szobákban elvállalni.

Azon szobákba, melyek az esküdtek s a bennlakó köztanítók szabad választása folytán elnem foglaltatnak, az igazgató s tanvezető egyetértve neveznek ki szobafőnököket a bennlakó érettebb ifjak közül.

36. §. A szobafőnökök megállítatván, mindenik egy választja laktársait, hogy a magántanítók tanítványakkal lehetőleg ugyanazon szobában lakhassanak. Ugyanazért: minden szobafőnök magával viendő laktársai névsorát az ellenőrhöz beviszi, ki az igazgató-tanárnak a tanvezetővel leendő együttes átnézés és helybenhagyás végett beadja; a beadott sőrozatba egyébiránt az igazgató-s tanvezető-tanár azokat is beigtathatja, kik az elhelyezésből kimaradtak, vagy a kiknek — különös tekintetből — valamely szobafőnök felvigyázata alá rendeltetése szükségesnek tartatik.

Ezen elhelyezésen, a kollegiumi egész év folyta alatt, egy szobafőnök sem tehet magától változtatást; s ha laktársai közül valamelyik a kollegiumból eltávozik, annak lakhefyt csak az igazgató-tanár engedélye mellett foglalhatja el más; s senki sem változtatja meg lakszobáját az ellenőrhöz tett előleges jelentés s igazgatói jóváhagyás nélkül.

37. §. Minden szobafőnök köteleltsége a felügyelete alá adott szobának épségben tartása. Erre nézve:

a) A seniortól (contrától) leltár szerint veszi át szobáját s a főnöksége alatt történt romlásról felelni tartozik.

b) Minden romlást az azt okozók által haladéktalanul megigazittat, s nem tűri el, hogy az ablakok kitörve, zárok elromolva legyenek, ha pedig a kártételnekura nem akad, laktársai köz-költségén igazittatja meg.

38. §. Minden szobafőnök fő-őre szobája s az az előtt fekvő folyosórész tisztán tartásának, a fűtés és világítás pontos kezelésének; ezért:

a) A szobájában lakó szolgálak között a közszolgálatokat (seprés, vízfordás, cipőfogás stb.) elrendezni s az illetőket rászoritja köteleltségeik pontos teljesítésére.

b) Mig egyfelől kellő időben a suroltatás, szellőztetés megtételét eszközli, másfelől nem tűri meg oly rendtelenségek elkövetését, melyek által a szoba talapzata és fala bepiszkoltatik s a szoba levegője egészségtelenné tétetik.

c) A butoroknak, ágyaknak tisztán és rendben tartását eszközli.

d) Meg nem engedi, hogy a szoba estvéli szűrkület-

től a lefekvés idejéig világítás nélkül maradjon; télen át egészséges mérsékletű fűtésre gondoskodik s a szoba fájának takarékos használására felügyel.

e) Ha laktársai közül valamelyik beteg lesz, azt — a seniornál e végre nyitva álló könyvbe — halasztás nélkül beírja; rohammal jövő betegséget egyenesen az orvoshoz feljelent; s a terhes, ugy ragadós betegségben levőknek kórházba szállításáról a maga idejében gondoskodik.

39. §. Minden szobafőnök felügyelője a szobában való rendes és illedelmes magaviseletnek; ezért:

a) Semmi illetlen magaviseletet, lármát, ágyakba fetrengést, utcán járók bármily csekély sértegetését, el nem tűri.

b) Meg nem szenved semmi oly társalgást, mely által valakinek erkölcsi érzése sértve lehet, semmi oly mulatságot, melyből valakinek bántalmazása következhetik.

c) Semminemű tömeges gyülekezéseket, tanácskozásokat szobájában történni meg nem enged, ha csak arra az igazgató-tanártól előlegesen engedélyt nem nyert.

40. §. Minden szobafőnök felelős arról, hogy a collegium törvényei laktársai által megtartassanak, ezért:

a) A tanításra rendelt órák alatt a tanulásra szabott időben, a csend megtartására felügyel s szorgalmazza a tanítási és tanulási órák rendes megtartását.

b) a lefekvésre és felkelésre szabott időhöz való alkalmazkodást laktársai kötelességévé teszi.

c) Más szoba lakóinak tanításra s tanulásra szabott idő alatti látogatását s társalgását meg nem engedi.

d) Senkinek sem adhat éji szállást a seniornak tett jelentés s arra adott igazgatói engedély nélkül.

e) A kapuzárás után szobájukban nem levő laktársait a vizsgáló esküdtnak feljelenti.

f) Ha valaki laktársai közül a városról eltávozott, rögtön tudatja az ellenőrrel (vagy seniornal), valamint azokat is feljelenti tartozik, kik a szorgalomidő elején a maga idejében be nem jöttek, vagy szünetidő kiadása előtt eltávoztak.

41. §. A szobafőnök, ha szobájában a rendetlenséget megakadályozni nem tudja, ugy a gyakran rendetlenkedők az ellenőrnek (vagy seniornak) feljelenti.

(Folyt. köv.)

IRODALOM.

Uj zeneművek. Táborozky és Parsch nemzeti zeneműkereskedésében Budapesten megjelent: „Négy zenemű” szerző Ábrányi Kornél. 1. sz. Magyar Rhapsodia (6-ik magyar ábránd) Nincsen annyi tenger csillag. . . Bar-na legény zongorára. 1 frt 50 kr. 2. sz. A Hegedüs (Hevesi József) Ballada magyar irányban, énekhangra, zongorakísérettel. 80 kr. 3. sz. Távol tőle. Ábránd-kép. Suite de Vaises, zongorára. 80 kr. 4. sz. Három eredeti dal, énekhangra zongora-kísérettel. a) Csillagos az ég (Gyulai Pál) b) Az édes almának piros a virága (Imrefi) c) Holdas éjben (Komócsy József) 90 kr. A négy szám ára összesen 4 frt.

*

A m. t. akadémia könyvkiadó vállalatának negyedik cyclusában a következő munkák jelentek meg: Az első (történelmi) sorozatból: *Thierry Amadé: Elbeszélések a római történetből az V. században.* Anyugoti birodalom végső napjai. Fordította dr. Öreg János. A második (irodalmi) sorozatból: *Taine* Az angol iro-

lom története. Fordította Csiky Gergely. IV-ik kötet. A harmadik sorozatból: *Concha Győző: Ujkori alkotmányok I-ső kötet és Lavergne Leo: A mezőgazdaság Angliában, Skóciában és Irlandban.* Fordította Beksics Gusztáv. E szerint az első és a második sorozat aláírói ez évi illetményöknek ez alkalommal csak a felét kapják. Ehhez képest az évi díjnak is csak fele, azaz első sorozatért 2 frt 40 kr., a második sorozatért 1 frt 90 kr. kívántatik be tőlük. A harmadik sorozat pártolói az egész folyamat veszik és fizetnek érte 3 frt 80 krt. A még hátralevő kötetek (*Mac-Carthy: Korunk története. Fordította Szász Béla. I-ső kötet. Dante Pokla. Fordította Szász Károly*) a jövő év első hónapjaiban fognak szétküldetni.

KÜLÖNFÉLEK.

Kolozsvár, 1884. decz. 6.

— **Egy cserepár protestáns.** A történelmi társulat közelebbi ülésén Acsádi Ignác „A Széchyek Murányban” című nagyobb dolgozatából egy részt mutatott be, mely a híres murányi Vénus apjának, Széchy Györgynek jellemtelen politikai szereplését festi. A Széchy-család már a XIII. század első felében főrangú családjaink közé tartozott, György a XVII. század elején a Bocskay-mozgalmakban lépett előtérbe. 1616 után állandó érintkezésben állt Bethlen Gábor erdélyi fejedelemmel s volt egyike azoknak a főuraknak, kik Bethlen 1619-ki betörését Magyarországra előkészítették és tevékenyen támogatták. Széchy György foglalta el a végvárak nagy részét a fejedelem számára. Hanem ő előtte nem anynyira politikai, mint önző, dicsvágyó magáncélok voltak a mértékadók. Egymás után foglalta el a papi javakat, birtokába vett egyéb várakat és nagy uradalmakat, továbbá a Homonnay-árvák örökségét. A mint így hatalmas jószágok birtokába jutott, azokat más uton is biztosítani igyekezett. Azok közé tartozott, kik 1621. elején elárulták Bethlent. Ismét a császár pártjára állt, kitől a háboruban szerzett birtokainak nagy részét adományul meg is kapta. Mégis folyton alkudozott az erdélyi fejedelemmel. A kót-szinü játékot egész 1625-ig folytatta Bethlennek, mivel mindig újra megkezdte a tárgyalásokat, mihelyt a császár nem akarta teljesíteni valami igényét. Széchy önző vágyának az 1625. szept. 1-sei katasztrófa vetett véget. Mig Barkóváralján egy csűrben aludt, három szolgája megröhanta és agyonlőtte.

— **Korunk átka.** A *szesz italokkal* való visszaélés ellen alakult berlini német egyesület a viszonyok javítására megtette első lépését, a mennyiben a szövetség-tanácsnál és a birodalmi gyűlésnél az italmérés vényes rendezését sürgeti, az egyesület elé részletes tervezetet terjesztett, melynek az a célja, hogy a pálinka-ivást csökkentse. E szerint a pálinkás boltok és kocsmák számát a község lakosságának száma arányához képest kellene megállapítani. A birodalom megállapítja azon lélekszám maximumát, a melyre egy kocsmának van szánva, s az egyes német államoknak joguk leend ezen határon belül még megszorításokat eszközölni.

— **Korunk másik átka.** Két évvel ezelőtt hunyt el K. L. megyei orvos és azóta fiatal özvegye a fővárosban atyjánál, egy tekintélyes polgárnál és városi képviselőnél lakott. A még 27 éves özvegy megismerkedett egy éltesebb urnővel, a ki lelkes hive a *spiritismusnak* és jó médium hírében áll. Az özvegy gyakran érintkezett a spiritista nővel és csakhamar erős vágyat érzett behatolni e tan titkaiba. — Az éltés urnő teljesítette az özvegy kérését, s piritista könyveket rendelt meg számára és a fiatal asszony egészen bemélyedt azok tanulmányozásába. Órákon át ott ült egy kis asztal mellett, folyton csak azon tépelődvé, mint idézhetné fel elhunyt férje szellemét. Majd kalapácsal ráütött az asztal fémlapjára, hallgatódzva az ütés hangjára, férje szavát vélve hallani. Utóbbi időben a szegény asszony elméje teljesen megzavarodott, enni nem akart, hogy hallása erősbüljön. Néhány nappal ezelőtt levágta haját, mert, mint mondá, férje szelleme így kívánta ezt. Minden szava, minden tette magán hordta a téboly bélyegét és a szerencsétlen asszonyt beszállították a Lipótmezőre.

— **Korunk harmadik átka.** A párisi társadalmat mélyen jellemző eset történt e héten a Szajna mellett. Egy országgyűlési képviselő neje négy lövéssel leterített egy férfit, ki rágalmaival hírét beszennyezte s befolyásával ki tudta vinni, hogy a nő két éven át nem tudott a *törvény* révén becsületéhez jutni. A közvélemény a nő pártján van.

— **Tamó Gyula** pitesti lelkész annak kijelentésére kér, hogy a sepsi-szent-györgyi lelkész-választás alkalmával a kijelöltetés dacára a pályázattól önként viszályozott.

— **Rudigier püspök.** Érdekes alak halt meg Linczb. Rudigier kath. püspök volt. Rudigier (igen harcias) kath. püspök volt. Kevés főpapnak van oly érdekes élettörténete, mint neki. 1811-ben született Vorarlbergben, s tanulmányait Bécsben végezte. Pappá szenteltetvén, a prixei püspöki intézetben az erkölcs tanárává, utóbb a brixeni papnövelde-intézet igazgatójává neveztetett ki. 1852-ben lépett a püspöki székre, hol nagy tevékenységet fejtett ki. Pásztorlevelei híresekké váltak a hang élesége és tartalmuk erélyessége által. A püspök több férfi- és nőkolostort alapított, s ő volt az, a ki megpendítette a linczi dom eszméjét. Fáradozásának köszönhető, hogy rövid idő múlva tekintélyes összeg gyűlt be e célra. A dom még máig se kész, de építésén serényen dolgoznak. 1865-ben Rudigier Steyrann-jézsuíta-kollegiumot alapított, a melynek tagjai közt egyetlen-egy osztrák sincs. A Ferencz-rendiek számára Felső-Ausztriában három, a kapuczinusok számára egy zárdát alapított, de e szerzet tagjai mind idegenek. Hasonló eljárást követett az általa alapított nőkolostoroknál is. — Rudigier törekvése kiválóan arra irányult, hogy a szerzettagok számát gyarapítsa s a külföldi elemek bevonása által a klérust elnemzetienítse. Rudigier a törvényhozás által hozott s ő Felsege által szentesített konfesszionális törvények óta folytonos surlódásban volt az államhatalommal. Pásztorlevelekkel küzdött az állam által hirdett elvek ellen, a törvények elismerésének kényszerét keresztény-üldözés gyanánt tüntette fel, a polgári házasságot konkubinátus gyanánt jelölte meg, a konkordátummal ellenkező törvényeket ignorálta, sőt nemcsak maga tagadta meg az engedelmességet, hanem a

klérust és megyéje kath. lakosságát is ellenállásra hívta föl. Wickhoff képviselő 1870-ben a birodalmi gyűlés nyílt ülésén élesen megtámadta a püspököt, a ki, mint mondá, gyűlöletet és egyetlenséget támasztott a békés Felső-Ausztriában, a ki lapjaiban a munkásokat ellenszegülésre hívta föl, oly hangon, a minőt még Rochefort se használ. S Wickhoffot szavaiért még rendre sem utasították. A közrend megsértése miatt Rudigier egy izben esküdt-szék elé is állítottatott s *ekkor két heti börtönre* ítéltetett, bár később kegyelmet nyert. A püspöknek még kevéssel halála előtt is volt egy vitás esete egy vitás felső-ausztriai tanárral, a kit maga elé ieézett, hogy igazolja magát; a tanár azonban megtagadta az engedelmességet, a mi aztán a püspök ellen irányuló tüntet sekre vezetett. Rudigier testileg is hatalmas alak volt, heves természettel bírt, s igen tipikus főpap hunyt el benne.

PÜSPÖKI KÖRÖZVÉNYEK.

Nagyf. Szász Domokos helyettes püspök a következő körözüvényeket bocsátotta ki:

Körözütnék:

1209—1884. *A sz.-szolnoki egyházmegyében a sz.-esehi kántor-tanítói állomás.* Javadalma: 210 frt. az egyhk. pénztárából évnegyedenként előre fizetve, 10 frt a gr. Bethlen-családtól; minden háztól, melynek lakója szőlőbirtokos is, 4 kupa (5¹/₂ liter) must, szőlővel nem bírótól 17 kr., 4 h. 666 □ öl szántó, kaszáló és 1 darab kenderföld haszonélvezete; temetésért énekszóval 20 kr., bucsuztatóval 40 kr.; tandij minden gyermektől 30 liter törökbuza s ezen felül az I. osztályosoktól 20—20 kr., a többiekétől 40—40 kr. Az összes javadalom egyházhatóságilag megállapított pénzértéke — a tisztességes lakáson és kerten kívül — 348 frt 71 kr.

1210—1884. *Ugyanazon egyházmegyében a monói kántor-tanítói állomás.* Javadalma: minden házas embertől, kinek buzája terem, 15 liter jól megrostált buza, 15 liter szemes törökbuza; kinek buzája nem terem 30 liter törökbuza; minden gazdától (70—80) 7 liter bor, kinek nem terem, 14 kr. borváltság; minden füsttől 1¹/₂ szekér fa (30—35 sz.); minden özvegy asszonytól 1¹/₂ sing váson; 1 drb. belső, 14 hold szántó, kaszáló és a temető haszonélvezete, a belsőséget a hivek megsztantják és bevetik a tanító által adandó maggal; temetésért 8 kr.; tandij: kezdőktől (30—35) 8 kr., felsőbb osztályostól 15 kr, ezenkívül mindeniktől 1¹/₂ véka szemes törökbuza és 1 csirke. Az összes javadalom egyházhatóságilag megállapított pénzértéke — lakás és kerten kívül — 225 frt. o. é. *Pályázati határnap mindkét állomásra f. évi december hó 27-ike. Folyamodványok mindkét állomást illetően nt. Nagy László esp. afiához Sz.-Somlyóra küldendők.*

1240—1884. *A k.-kalotai egyházmegyében a farnasi lévitai állomás.* Javadalma: 160 véka (20 lit.) szemes törökbuza, vagy rozs a hivektől, özv. asszonyoktól 3 sing váson; 3 h. 1450 □ öl tagosított szántó, 1 h. 396 □ öl I. oszt. kaszáló, melyeket — részben — a hivek mivelnek; a község erdejéből 1¹/₂ rész jogélvezet, 2 hosszú öl tűzifa; minden tanulótl (15—20) 40 kr. és 30 lit. alakor v. zab tandij; temetésért: 33 kr., bucsuztatóval 1 frt; tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, 1 h. 433 □ öl kerttel. *Pályázati határnap: f. évi december 27-dike. Folyamodványok nt. Szakács István esp. afiához Sz.-Lónára (u. p. Gyálu) küldendők.*

Kolozsvárt, 1884. nov. 26.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

<p>MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP. SZERKESZTŐSÉGI SZÁLLÁS: b.-farkas-utca 16. szám, hova a lap szellemi ügyeit illető küldemények a szerkesztő nevére címzendők.</p>	<p>ELŐFIZETÉSI ÁR: Egész évre 6 frt, félévre 3 frt, évnegyedre 1 frt 50 kr. HIRDETÉSI DIJ: Egy négyszög centimetryni tér egyszeri hirdetésnél 3 kr.</p>	<p>KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA. KIADÓ HIVATAL: „Magyar Polgár“ nyomdája, b.-közép-utca 4. sz., hova az előfizetések és hirdetési díjak küldendők.</p>
--	---	--

FELELŐS SZERKESZTŐ: SÁNDOR JÓZSEF. — KIADÓ: AJTAI K. ALBERT.

Tartalom: Tépett lelkek. — Mi terem a fán? (Horváth Istvántól.) — Tárca. — Az orbai egyházmegyéből. — Az áll. igazg. tanács üléséből. — Tanügyi rovat: Rendszabályok, törvények és utasítások az erd. ev. ref. kollegiumok számára. — Különfélék. — Hirdetés.

TÉPETT LELKEK.

Egy anarchista tárgyalás folyt le e héten az ország fővárosában. A vádlottak, szegény mesterlegények, majdnem mind confessio-nélkülieknek vallották magukat.

Hogyan? Csodálkozunk ez egyszerű emberek őszinteségén, vagy sajnálkozunk ostobaságukon? Vagy talán az idők jeleiről gondolkozunk!

Nem tanította ezeket lelkész, nem csepegtette-e szívökbe az irgalom istenének nevét, nem nyitott gyermekkorukban kebelökben kaput a világosságnak valamelyik egyház?

Honnan estek ezek a földre, a társadalom közepébe? Bizalmatlanul és telve gyűlölettel néznek az emberek e rendjére; nem óhajtnak mást, mint ölni, nem várnak egyebet, mint közromlást, aztán új szervezkedést a mindenki rabszolgasága elve alapján.

Mert a mindenki testvériségében nem hisznek többé. Nekik születésük óta a nyomoruság fekete országa hazájuk; atyjuk pálinkabúzzal fertőztette át rideg ház-odvuk savanyu levegőjét; mesterök kifacsarta belőlük az étel ajándokát; az iskola sok tarka dologra tanította; az idegen társak durvasága sok félelemmel töltötte el szívöket: de szerető gondviselést ember részéről nem tapasztaltak. Fellázdak a lélek türelme, nyugalma, csendessége ellen. Elmentek pénzért a szerencséshez; leütötték s elvették a találhatót, melyet egy közpénztárba helyeztek, honnan a legyilkolandók költségei fedezendőek.

És daczczal állnak a bíró előtt. Gazembernek tartják, szemébe nevetnek s társaik éljenzései közt büszkén mennek a börtön falai közé.

Lehangoló jelenség!

Az ifjuság legnagyobb heroismusa, a lángoló életnek költészete, lelkesültsége oly méltatlan cél szolgálataiban!

Mert ne mondja senki, hogy nincs bennök érzés. Nagy vörös lobogó alatt meghatva kísérik ki egy-egy társukat a temetőbe; sirján meleg szavakkal búcsuznak el s a legszebb zoltár harmóniájával éneklük el a szabadság énekét, a „Marsailles“-t.

Az ember nem tagadhatja meg magát még a bitófa alatt sem. Működik benne az isteni, csak állutakon. Vak.

Hogy a nyugat államaiban, továbbá Német- és Oroszországban anynyira felemelhette fejét a nép részéről jövő terrorizmus, annak oka épen az illető egyházak hibáiban fekszik.

A kath. egyház rejtett symbolumait még a papok sem értik s így nem csoda, ha az élet, az érzés, a lélek belevesz a betübe.

Oroszország papsága a legkorruptáltabb horda. Ki nem ismeri a szomorú orosz közmondást, mely azt mondja: ne verd a papot bottal, verd meg rubellel.

S Németországban — mi tagadás — majdnem egészen háttérbe szorult a bibliai szellem, a természettudományok grassálása előtt.

Meg nem értve, elhanyagolva, félrevezetve, mi csoda, ha az egyes elveszti vezércsillagát s viggasztalan örvény torkába rohan.

Csak pusztulást, kegyetlenséget, igazságtalanságot s önösséget látva, hazugnak fogja az evangelium tanát tartani modern tanítói miatt.

S azzal, hogy börtönbe zárjuk, meg nem javítjuk.

Nehéz dolog későn szoktatni le a szokott-

ról. Nehéz későn tanítani imádkozni, midőn a sziv már bekérgesedett.

Az imádkozástól való elszokás, — ez az új idők baja. Valljuk be, kevés az igazán választott lélek, a ki tisztán és őszintén tudjon fohászolni és erre megtanítani. Kevés a fenkölt lélek, kit meg nem csalt a tudomány szemfényvesztése. Még a poëziből is elröppent a harmonia.

Holnap-holnapután bérceink közé is eljön a kétely, a tagadás, eljönnek nyomában „confessio nélküliek“

Vajha hamisítatlan szent tüzet lennének itt, melynél felolvadhatnak a csaló, gőgös elme jég-hegyei!

MI TEREM A FÁN?

Bűrkös, 1884. nov. 16.

(Két közlemény.)

II.

Emlitém az előbbi közleményben, hogy a jézusi — következőleg a keresztyén moralnak — tulajdonképen csak egyetlen argumentuma — indoka — van, a mi egyszerűsmind követelés is: t. i. ez: „*legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei atyátok tökéletesek*“ — és hogy az egyedektől, subjectumoktól, nem pedig az egyedek összeségétől — társadalomtól, államtól, emberiségtől követeli a *tökéletességet*. Ebből önként következik, hogy a jézusi alapon az embereknek minden szövetkezete — család, társadalom, egyház, állam stb. csak eszközök a végre, hogy az egyént a *mennyei tökély* magaslataira segítsék.

A modern világnézet ezzel szemben egészen megfordított irányt követ; az egyedet, mint magában bevégzett egészet nullifikálja, egyéni (ön) célját el nem ismeri s csak annyiban enged neki létjogot, mennyiben a faj kiválása, izmosodása, fejlődése megköveteli — sőt a *nemnek* hajlandó feláldozni a *fajt* is. Montesquieu nem ismeri a *fajkiválási* elméletet s mégis egy helyen nyilatkozik, hogy a leggazabb, legelvetemedettebb emberek szövetkezete is alkotóhat becsület, erős, fejlődésre képes *társaságot* (fajkiválás) s tegyük hozzá — a legfinomabb s minden oldalról kifogástalan államelméleteknek megfelelő államszervezetet. És azok, kik a világvárosok zsebmeteszőinek, tolvajainak, gyilkossainak, gonosztevőinek önalkotta társadalmi viszonyait, szervezeti életét ismerik, elismerőleg nyilatkoznak e társadalmi élet szükségének (fajkiválás, létfenntartás) megfelelő becsületességről, hűségéről, lemondásról, önfeláldozásról, az adott szó szentségéről. Kétségen kívül a gonosztevők társasága is fejlődik, erősödik, intencióinak, szükségének megfelelőleg *tökéletesedik*, még minta szervezetet is produkálhat — de azért tagjai gonosztevőknek maradnak.

Mindenesetre szomorú jelenség, hogy a modern világnézet lovagjai — tisztelet, becsület, elismerés a kivételeknek — azt a magasztos, éles kifejezéseiben is gyönyörű keresztyén moralt annyira profanálták, annyira kivetkeztették eredeti értelméből, annyira élére állították, hogy annak hirdetése egyjelentőségű az együgyűséggel, bolondsággal, ostobasággal; a legmagasztosabb keresztyén erények annyira elmerültek a társadalmi illemszabályok, egyházpolitikai elméletek, államszervezeti bölcselkedések, nemzetgazdasági irányelvek stb. tömkelegébe, hogy azok fel sem ismerhetők.

Legkevésbé sem aggódom nyíltan és őszintén kimondani, hogy ref. egyházunk természetes fejlődését leginkább fenyegetik a modern államelméletek, modern egyházpolitikai bölcselkedések, nemzetgazdasági irányelvek. Tulságosan nagy a hajlam egyházi szervezetünket kizárólag az ott felszínre került irányelvek befolyása után idomítani, azokat más nevezetek alatt meghonosítani. És e hajlam kielégítésére igen kedvező tényezők működnek közre; kalvinista egyházunkat méltán és jogosan azonosítjuk a magyar nemzetiséggel; zsinati törvényeink királyi szentesítéssel vannak ellátva; az országos közalap megkezdte működését; magyar alkotmány, törvényhozás működik; püspökeinket, gondnokainkat tárt karokkal fogadja a törvényhozás; határozataink, rendeleteink végrehajtását — ha kérjük — készséggel magára vállalja az állam.*) Azonban már az első lépés után tünedeznek fel azon symptomák, melyek a szigorú, puritán kalvinista egyházszervezet keretébe nem illenek, melyeket perhorrescál s szigorúan elítél. Lám, akár tagadjuk, akár nem — meghonosult a bürokratikus rendszer; a beadványok, kiadványok, rendeletek, meghagyások, vétbizonyítványok számai roppantatul szaporodnak; az alsó, felső, felsőbb és legfelső administratívális közegek szervezete, — mint hegyével lefelé fordított piramis, — a szegény pap hátára tette súlypontját, mint legalsó végrehajtó közegre s a transitó állomásokon átutaztatott rendeletek hivatott igatatójára; a tökéletes subordinatio lényegének megfelelőleg, a főbkek szeszélyével, csalhatatlanságával, arrogantiájával párhuzamosan fejlődik az alantas közegek letargiája, meghunyászkodása, képmutatása, hizelgése, csuszása, mászása, alszik ki az önértet, jellemtisztaság, őszinteség, munkakedv, tért hódít a robot-munka; fejlődésnek indult a papok közötti rangfokozat, kisérvé a kenyérrigység, bizalmatlanságtól, áskálódástól; kikelt pályáiból a kalvinista egyházi méltóság; kedélyesen mosolygunk az állami subventionnak s szerencsésekknek érezzük magunkat, ha az államnak palástos hivatalnokai, végrehajtói lehetünk, csak legyen, mit együnk, mivel ruházkodjunk; a presbiteriumok egész pietással veszik tudomásul a felsőbb rendeleteket s megnyugvást, kényelmet találnak abban, ha azok teljesítése minden önálló tevékenységet, munkálkodást, lelkesedést feleslegessé teszen; a papok és hallgatók közti bizalmas viszony bomlásnak indult, az imprudens papok számának szaporítása életkérdéssé kezd kvalifikálódni; az egyháztagok egyháziasságát az egyházi rovatatok, papberek fizetési készsége határozza meg; először: fizess, másodsor: fizess, harmadsor is fizess; ha ezt teszed jó keresztyén, buzgó egyháztag vagy, ellenkező esetben rossz — punktum! elmehetsz!

Ezek a gyümölcsök már is jól, észrevehetőleg mutatkoznak a fán, de azok nem a galileusok hitének életető vizéből veszik táplálékukat; azok a kidőlt óriások sem ilyen gyümölcsöt vártak és reménylettek; bennök a galileusok hite elevenedett fel. Hogy lesz gyümölcs a fán, az bizonyos; már meglehetősen kifejlődve mutatkozik, — de hogy *milyen lesz?* ez a kérdések-kérdése.

En — részemről — e kérdésre még hozzátétel sem tudok felelni; legfőleg az körvonalozhatom, hogy én *milyet?* várnék. Várnék erős, tiszta, munkás benső hitéletet; várnám a Jézus személyében megtestesült nagyság, derékség, jellemzilárdság utáni komoly törekvést; várnám a mennyei atya, mint eszményi tökély iránti me-

*) Kiadtuk munkatársunk következő sorait, mert úgy a sajtó, mint a protestantizmus nem ismeri az agyonhallgatást. Azonban reméljük, a *derültebb* hang jogosultságának bizonyítására is fog toll akadni, mire nézve a „Prot. Közlöny“ hasábjai mindenkinek nyitvák. Szerk.

leg érdeklődést, az ő teljes birását; ebből folyólag várnám erkölcsünknek, szokásainknak kifogástalan, őszinteségét, az eszményi szép iránti határtalan lelkesedést; várnám az undok szenvedélyeknek, képmutatásnak, csuszásnak, mássásnak, önzésnek és mind annak, mi az embert lealjasítja megsemmisítését; szóval: én benső keresztyén hit-életen alapuló, ennek melegétől, életadó vizétől táplált morális, nem pedig paragrafusokon nyugvó, ezektől támogatott fizikai erőt, tekintélyt várnék; várnám az élet teljéről duzzadó organismus egészséges gyümölcseit, nem pedig a művészileg faragott oszlopokon, gerendákon nyugvó épület pompáját. A gazdag aranyozás lekopik, a művésziösen faragott gránit- avagy márványoszlopokat az idő szétmorzsolja, a gerendákat megőrli a szu; az épület — ha még oly fényes volt is — összeomlik: csak az élet-erős organismus daczol az idők viharjával; ez hajt uj, erőteljes ágakat a letörtek helyett — e felett nincs hatalma az enyészetnek.

Az a fa, mit azok a kidőlt óriások ültettek s a galileusok hitének vizével öntöztek — úgy gondolom — ily gyümölcsök termésére van hivatva. Az ilyenmü termő rügyek még nem ismerhetők fel; el vannak rejtve a vizsga szemek elől; úgy tetszik, mintha a tanítványok, kikre a fa gondozása volt bizva, megrémülve futottak volna szét s bizonytalankodva kérdeznék „mit csináljunk atyámfiak! férfiak“! még az olyan magamféle „népség“, „katonaság“ is, kik annak csak első buja hajtásait látjuk s hajlandók vagyunk gyümölcsnek nézni azokat, s kik keserű izét már is kostoljuk, megrémülünk s bizonytalankodva kérdezzük: „mi leszen ebből?“ „mi terem a fán?“

HORVÁTH ISTVÁN,
bűrkösi ev. ref. pap.

T Á R C Z A.

ŐRTÜZEK.

I.

A költő szavai szerint: „e nagy s erős században, melyben a munkazaj nemes emberhanggal telve, az alkotás örök zajától lelkesül: mind halkabban szól édes Istenünk neve“; a lázas, inormis állapotok, melyekben társadalmi, tudományos életünk, vallásunk és egyházunk vonaglik, mint már többen kifejezék, a világnak egy nagy válság felé való közeledését jelzik, mely válság elé sokan mintegy mohó örömmel néznek, ha nem valami sok jót is remélnek is tőle; mások szintén rettegve bár, hanem azért a kíváncsiság, az újdonságvágy bizonyos ingerével lesik megérkezését. A mindennapi élet megszokott vásári zajában, úgy látszik, az eszmék kora lejárt; az alig néhány évtizeddel ezelőtti félvilágot győzelmesen bejárt nemzetiségi eszmék talaján egy eddigelé ismeretlen cosmopolitismus kezdi telütni sátorát, néhol a humanismus magas eszményi céljaiba olvadva át, másutt meg egy szégyenletes charlatanismus bölcsőjévé alakulva. Itt az erejének s jogosultságának érzetében felfuvalkodott, mindinkább csalahatatlanságot követelő s sokszor erősen elfogult tudományos szakrendszerek botlásai, tulhajtott szélsőségei keltenek méltó megbotránkozást; amott a különösen nagy

garral járó reál, u. n. természettudományok kalapácsütései törlik mintegy a testi kényelem utját, legtöbbször arczulverésével a kedély, a lélek legszentebb jogainak; itt a lét kérdésének, a megélhetésnek rémei ütögetik fel fejeiket mind ijesztőbben, s készítgetik elő a társadalmi élet sirját feltartóztatlanul; amott a morális élet leghivatottabb óre: a vallás, az egyház jajdul fel mind siralmasabban s kél kétséges harcra mindent végpusztulással fenyegető ellenével a legridegebb materialismussal. Izagatott percze- ket él át az emberiség.

A helyzet bonyodalalmát leghivebben jellemző u. n. világmegváltó eszmék, tervek, hírlapokban, röpiratokban s tudományos művekben egymást váltják fel s élük tul, mindenki hivatottnak érzi magát beleszólani a világ boldogítását célzó tanácskozásokba, kiknek fővénytengernyi özöne között elvéteve egy-egy igazi nagy szellem is feltünik lelkével folytatott nehéz harczi árán nyert önzetlen, fenkölt eszméivel, hogy aztán csak annál nagyobb sötétség torka nyelje el a villámszerű fényt, mely azokból kisugárzik. S igazán a mai társadalmi s egyházi élet leginkább egy vezérhez hasonlítható, ki a döntő csata előtt való éjjelen gond s kétségtől gyötörtetve hánykodik ide-oda ágyában, a helyett, hogy az égre emelve szeméit, a megváltás keresztyén igyekeznék föltalálni, melyen e megnyugtató szavak állanak megírva: „εν τωτο νικα!“

Fájdalmasan tapasztaljuk lépten-nyomon azon le-
sujtó jelenséget, miszerint a vallástól való elidegenedés mind világosabban s erősbödő öntudattal lép a nyilvánosság elé, s ezzel határozott ellentétben harcra készülődik. Már pedig a készülődő táborból felénk szálló hangok egyáltalán nem elhallgatni valók, nem fizetésért dolgozó tudósítók munkái, sem nem excentricus, tulcsigázott agyvelők álmai, melyek felett vállvonitva napirendre térhetünk; hanem sokszor nagyszellemü s méltányosnak ismert emberek jól átgondolt ítéletei ezek, s talán nem csalódom, ha azt állitom, miszerint e hangok egy hatalmas erővel kitörni kszülő szellemi áramlat és viharmadaraik, melyek fenyegetve figyelmeztetnek bennünket a közelgő vészre s csak sajnálatraméltó vákság, elfogultság s gyávaság tarthatna vissza bennünket az ezen hangok által jelzett vallásos szükségletét a jelennek s a jövő fenyegető veszedelmét komolyan s behatóan vizsgálat alá nem venni. S sokak meggyőződését fejezem ki, midőn azt állitom, miszerint bizonyos mérvü szükségképpeniséget jelez az a körülmény, a mikor culturnemzeteknél, ezeknek nagy s szellemileg magasán álló része hütlen lesz az atyák hitéhez, a valláshoz s ennek nem reformálásán, hanem egyenes mellőzésén munkálkodik. S épen ez a körülmény az, mely oly nagymérvü elszigeteltséget hoz be ember s ember között; mely millióktól elrabolja erkölcsiségök alapját s tévedésbe ejt személyes s társas életünk törekvéseinek, vágyai s reményeinek célját illetőleg; s úgy látszik, hogy a szó legtisztább értelmében vett keresztyén vallás is egy szerencsétlen válság örvénye szélén áll s mig egyik oldalon a műveltek hitetlen kisebb-

sége néz szánó mosolylyal végvonaglásaira: addig a másik oldalon a vakon hívő s épen azért legtöbbször tudatlan nép nagy tömege úz gúnyt legszentebb elveiből s hazudtolja meg magaviseletével e világot ujjászülő szellemi hatalom életrevalóságát, jogosultságát.

Azt hiszem senki, sem találja tulzottnak korunk jellemének e nagyon is halvány vonásait s hogy a vallás kezdi túlélni magát legalább a művelt műveletlenek egy bizonyos osztályára nézve: ez ma már nyílt titok s sokan a büszkeségnek mosolyt keltő göggyével hirdetik. Mintha bizony egy olyan tüneményt, mint a keresztyénség, mely ugy a régi culturnépek erkölcsi szokásaira, mint az állami intézményekre, családokra s egyesekre oly nagy befolyást gyakorolt s gyakorol merő szédelgésnek declarálni méltányos s igazságos dolog volna s épen akkor, a mikor a történelmet ismerő ember a keresztyénséget megelőző vallásokat is ugy tekinti, mint a melyek mindenkor bizonyos stádiumait tünteték fel azon fejlődésnek, melyben az emberek a lét kérdésére adott feleletet illetőleg koronként állottak.

(Foly. köv.)

AZ ORBAI EGYHÁZMEGYÉBŐL.

Orbai egyházmegyénk december 3-án tartotta meg közgyűlését. Mély fájdalommal, benső kegyelettel emlékezett meg felejthetetlen nagy halottjáról az egyházkerületnek, s meghatározta, hogy főtiszteletű Nagy Péter néhai püspök ur kimagasló emlékezete jegyzőkönyvünkben megörökíttessék, s gyászoló családjához részvényt nyilatkozat küldessék.

A mélt. állandó igazgatótanács által kiküldött kérdések közül ez a gyűlés csak az 1881—1884. számú leiratban foglaltak felett folytatott tanácskozást s véleményt, még pedig a következőleg.

1. A püspöki jogoknak a fennálló gyakorlat szerint körvonalozására nézve azt, hogy miután egyházmegyénk a múlt évben kimondott elvi álláspontját nem változtatja, sőt ahhoz most is határozottan ragaszkodik, s ismételve is nyilváníttja, hogy a magyarországi négy testvéregyházkerülettel az egyetemes zsinati törvények alapján lehető legteljesebb egyesülést óhajtja, s miután az egyetemes zsinati törvények harmadik fejezetében eléggé körvonalozva vannak a püspöki jogok ugy, a mint azok a 85, 90, 91-ik canon alapján megállítottak — e kérdésre külön véleményt adni szükségfelettinek tartja.

2. A püspöki szék hatáskörének körvonalozására nézve: mivel ezen intézmény a más egyházkerületekben nincs meg, az egyetemes zsinati törvény ilyenről nem is emlékezik: ez nálunk is megszüntetendő. — A püspöki szék három tárgyat végzett, t. i. az egyházkerületi özvegy-árvai gyámintézet évi számadását megvizsgálta, évi jövedelmét számba vette, az özvegyek, árvák kéréseit igazolta, s azok alapján az évi kiosztandó segélyt kiutalványozta. Ez volt egyik tárgya. — A második az, hogy a generalis dictatura számadását megvizsgálta, bevételét, kiadásait igazolta, a lehető hátrálékokat pontosan evidenciában tartotta, s az összes bevett és kiadott pénzről tiszta és igazolt számadási jegyzőkönyvet vezetett. Harmadik tárgya, hogy a gróf Bolzag s egy gróf Teleki-alapítvány évi jövedelmét, 50—50 forintot, az esperesek aján-

lata alapján, szegényebb egyházközösségek iskolai segélyezésére kiutalta.

Ezekon kívül más tárgyakkal nem foglalkozott a püspöki szék.

Mind a három tárgy világosan egyházkerületi közügy. A gyámintézet ügye, még az eljárás módozatai is részletesen szabályozó törvényen alapszik. A generalis dictatura számadása, mely szól az agentialis — a beoltási — a krajczáros élőtökei, a képezdei — név- és jegyzőkönyvi illetékekről... szintén egyházkerületi közügy. A két kegy-alapítvány hasonlólag az. Ezekért tartani fel a püspöki széket — ok nélküli dolog. Ezeket magának a közgyűlésnek kell elvégeznie, s végezheti évenként kiküldendő bizottságok vagy bizottság által; ez a bizottság lehetne a házassági főtörvényszék, mely aztán minden évben a múlt évről pontos jegyzőkönyvet és számadást adna be a közgyűlésnek.

3. A codificatio. Az e tárgyban a jelen évi egyházkerületi közgyűlésre felküldött s már eléggé ismert véleménye az egyházmegyének elvi álláspont, melyben határozottan az egyetemes zsinati törvény alapján a testvér egyházkerületekkel lehető legteljesebb egyesülés óhajtása van kifejezve. *E mellett állunk most is*, s akkor közzétett nyilatkozatunkhoz csatoljuk most — mintegy gyakorlati szempontból véve fel a dolgot — a következő véleményt.

a) Olyan összeegyeztése az egyetemes zsinati törvényeknek az erdélyi különleges törvényekkel, milyen az igazgatótanács bizottság munkálata, utat nyithat arra, hogy más egyházkerületek is majd később ilyet próbáljanak, ők is magok különlegességeikből külön törvénykönyvet készítsenek, s így majd az egyesülés szétbomlásá változnék.

b) Ez a módja a codificationnak, mit az igazgatótanács bizottság munkálataiban követett, hogy t. i. az egyetemes zsinati törvényeket az erdélyi külön törvényekkel mintegy átszötte (a mi talán még nem is volna szabad), nagyon czélszerűtlennek látszik a betanulás — világos áttekintés szempontjából. Szörnyű bajos lenne valakinek pl. az egyetemes zsinati törvények betanulása után az erdélyi törvénykönyvből megtanulni azt, hogy hát Erdélyben mi van másképpen.

c) Külön törvénykönyv Erdélyben, nekünk ugy tesszik, mintha ellentmondása volna az egyesülésnek,

d) Egy törvénykönyvet is bajosan vesznek meg szegény egyházközösségek, kettőt kétszeresen bajosan fognak megvenni, pedig meg kell; mert sem az egyetemes zsinati törvényekből az erdélyieket, sem az erdélyi törvénykönyvből az egyetemes zsinatiakat megtanulni, vagy kinézni nem lehet.

Mindezen okoknál fogva egyházmegyénk ugy vélekedik, hogy — elhagyva az igazgatótanács bizottság által a kiadott példányban követett utat — *az erdélyi egyházkerület különleges törvényeit ugy, a hogy a jövő közgyűlés azokat meg fogja állapítani* — akár sok, akár kevés legyen — *egészen külön, egy külön füzetben* (olyan nyolczadrétben, milyen az egyetemes zsinati törvénykönyv) *ugy kell összeírni, hogy az a füzet az egyetemes zsinati törvénykönyvhöz hozzá csatolható legyen, megjelölve minden fejezetnél, czikkelynél: hová tartozik az az egyetemes törvények során.*

Világossá lesz ezen megállapodás, vagy kimondott eljárási mód az alább következőkben; mert ezen alapon ezen módon fel is soroljuk itt azokat a törvényeket, melyeket mi is — mint erdélyi külön törvényeket — fenntartani kívánunk, egyebekben teljesen az egyetemes zsi-

náti törvényekhez csatlakozni, s a négy testvéregyházkerülettel mindenben egyesülni óhajtván.

Az erdélyi egyházkerület külön törvényei, melyek — az egyesülés mellett is — az egyetemes zsinati törvény 9. §-a alapján érvényben maradnak.

I. Zsinati törvény 28. §. 10 pontjához:

Erdélyben a tanítókat s énekvezéreket nem a praesbiteriumok választják, hanem a bért fizető gazdák a lelkészválasztási törvény erre vonatkozó czikkelyei alapján.

II. Zsinati törvény 34. §-a után:

Erdélyben az egyházköztség belügyi rendezésére hivatott testület a presbiterium mellett az egyházközségi közgyűlés.

Az egyházközségi közgyűlés tagja az egyházköztség minden olyan teljes koru hive, a ki a pap és tanító (vagy kántor) fizetésében és az egyházközség terheinek hordozásában rendszeresen részt vesz.

Oly egyházközségekben, melyek 200 kepefizetőnél többet foglalnak magokban, egyházközségi képviselői közgyűlés alakítandó stb.

Ide szóról-szóra jönek az igazgatótanácsi bizottság munkálatából 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47 §-ok. —

(Jegyzet: A §-ok száma jöhet változás alá).

III. Zsinati törvény 44. §-a után:

Erdélyben közigazgatási hatóság az egyházmegyében még az egyházmegyei tanács.

Az egyházmegyei tanács az egyházmegye közvetlen igazgatótestülete....

Ide szóról-szóra a bizottsági munkálat 51, 52, 53, 54, 55 §-ai.

IV. Zsinati törvény 54. §-a után:

Erdélyben egyházkerületi közigazgatási hatóság az állandó igazgatótanács.

Az egyházkerületi állandó igazgatótanács az egyházkerületnek közigazgatási felelős főhatósága (Bizottsági munka 73. §.)

Az állandó igazgatótanács tagjai: Itt törvényváltoztatást óhajtunk, így: az állandó igazgatótanács tagja: az egyházkerületi főgondnokok, az egyházkerület püspöke és közfőjegyzője.

Egyéb ezen §-ban marad úgy, a hogy van a bizottság munkálatában (74. §.)

75. §-ben ismét törvényváltoztatást óhajtunk így: Az áll. igazgatótanács elnöke a püspök és legidősebb világi főgondnok. (Egyéb marad a bizottság munkálata szerint) (75. §.)

Tovább jönek szóról-szóra a bizottság munkálatából a 76, 77, 78, 79 §-ok. Csak a 76 § m. pontja ki marad.

V. Zsinati törvény 147. §. után:

Erdélyben a tanodák természeténél fogva a tanodai gondnokság külön hivatással bír.

A tanodai gondnokok a gondnokságuk alatt álló tanodáknak mind szellemi, mind anyagi viszonyai gondozására, ellenőrzésére és fejlesztésére lévén hivatva, ehez képest jog- és hatáskörüik:

a., b., c., d., e., f., g., h., i., k., a bizottsági munkálat 188. §-a szóról-szóra.

VI. Zsinati törvény 185. §. után:

Erdélyben az üresedésbe jövő egyházak időközi igazgatójáról külön intézkedés van t. i.

Ide jönek az erdélyi 1876. évi papválasztási törvény 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 §-ei

Az énekvezérek választásáról szóló 96 §-e az erdélyi papválasztási törvénynek, ide szintén beirandó a törvényben látható részletes intézkedéseivel, azért, mert az egyetemes zsinati törvényekben erről nincs említés.

Egyebekben a lelkészválasztási törvényt is, úgy a mint az egyetemes zsinati törvényben van, elfogadni óhajtjuk.

VII. Zsinati törvény 307. §. után:

Erdélyben ezen bíróságokon kívül van külön házassági bíróság, vagyis van:

A. egyházmegyei házassági törvényszék;

B. egyházkerületi házassági főtörvényszék.

Ide szóról-szóra jönek a bizottsági munkálat 274, 275, 276, 277 §-ei, ezután a 283, 284, 285, 286. §-ei, melyekben a két házassági törvényszék van leírva.

Ezek azok a törvények, melyeket egyházmegyénk is külön fenntartatni kíván.

Akár csak annyi, akár több, s bármennyi legyen a külön fenntartatni óhajtando s határozandó erdélyi törvény: mi így külön felsorolni véljük czélszerűnek, a mint irtuk s kimutattuk.

Minden egyébben csatlakozni kívánunk a négy testvér egyházkerülethez az egyetemes zsinati törvények alapján.

A teljes egyesülésnek positiv akadályánál nézzük azt, hogy Erdélyben hat egyházkerületi főgondnok, s csaknem minden egyházmegyében több fő-, s több algondnok van.

Átmeneti intézkedésül azt lehetne megállítani, hogy a most élő fő- és algondnokok, e tisztet halálukig viselik, s csak úgy, a mint az idő rendre elhozza, lesz érvényessé itt is az egyetemes zsinati törvénynek a gondnokokra vonatkozó rendelkezése.

Egyházmegyénk közgyűlése így szólott hozzá most újabb beható tárgyalás után a codificatio nagy kérdéséhez.

Siettem közölni azért, hogy — ha idejében meglátják — más egyházmegyék is tudjanak arról, hogy mi, kik a multkor csaknem egyedül magunkra hangoztattuk a teljes uniót, nem ijedtünk meg a hang gyengeségétől, sőt újra fölemeljük igénytelen szavunkat, azon reményben, hogy most talán kedvezőbb lesz rá a viszhang, mint akkor volt.

Közgyűlésünknek még egy tárgya volt, t. i. restauratio, esperes, jegyző, köz-ügyigazgató, aljegyző, köz-törvényszéki, házassági törvényszéki tagok és candidáló két lelkészválasztás. Hivatalnokok maradtak az eddigiek t. i. esperes: Magyarosi, jegyző: Demeter, köz-ügyigazgató: Péter Károly, aljegyző: Vékás Lajos. A többi választás is gyorsan megtörtént, s aztán nagy poharat üritettünk derék gondnokainkért, kiknek jelenléte közgyűlésünk tekintélyének emelésére, mint mindig úgy most is szembetünöleg áldásos befolyással volt. r. l.

AZ ÁLL. IGAZGATÓ-TANÁCS ÜLÉSÉBŐL.

Kolozsvárt, 1884. dec. 7.

Elnökölt Lészay Ferencz igazgató tanácsos ur ó mga, mint helyettes elnök. Jelen voltak: Szász Domokos h.

püspök, Székely János, Br. Kolozsvári Sándor, Dr. Szász Béla, Dr. Jenei Viktor, Parádi Kálmán igazgató tanácsosok, Szabó Ádám számvivő és Bodor Antal titkár.

Az ülésen kívül időközben ellátott ügyek bejelentése s helybenhagyó tudomásul vétele után helyettes püspök előterjesztésére megnyugvással vétetett tudomásul az országos segélyalapról egyházkerületünk egyházközségei segélyezésére 9050 frt és a papok segélyezésére 2030 frt, együtt 11080 frt kiutalása. A pénzügyi gyümölcsözés végett elhelyezett segélyösszegekből a papok segélyezésére, valamint egyes egyházközségeknek adósságok törlesztésére adott összegek kiadása végett az egyházi építkezésekre adott segélyösszegeknek a javadalmazott egyházak nevére külön betéti könyv mellett pénzügyi elhelyezése iránt pénztárnok utasítatik, a javadalmazottak esperesi uton az intézkedésről azon hozzáadással értesítetnek, hogy az építkezésekre adott segélyösszegek az építésre szükséges alap kimutása mellett az építkezés megkezdésének bejelentése után utaltatnak ki.

Az első magyar általános biztosító-társaság az egyházi épületek tömeges tűzbiztosítását tárgyzó szerződvény pontozataira nézve beadott nyilatkozata, mely szerint az egyházkerületi papi özvegy-árvai gyámintézet részére a befizetendő biztosítási díjösszeg után megajánlott 5%-ot kész 6%-ra felemelni — tudomásul vétetvén, a szerződvényi pontok megállapítottak s egyházhatóságaink felhivatnak a tűzbiztosítási bejelentéseknek még ez év folyamán leendő elintézésére. Reá mutatva a tömeges tűzbiztosításokra nézve nyert előnyökre és kedvezményekre, az egyházközségek közzéírva felszólítatnak a csatlakozásra addig is, míg a területi közgyűlés határozza az igazgató tanács azon indítványa felett, melyben az egyházi tömeges tűzbiztosításhoz hozzájárulást általánosan kötelezőleg kéri kimondatni.

Helyettes püspök jelentést teszen a szász-mátéi egyházközség hiveinek az országos közalapra fizetendő tartozás kirovása miatt szándékolt avertálása ügyében a helyszínre kiszállásáról, melyben tudatja, hogy hiveink elkeseredését nem az áldozatkészség és vallásos buzgóság hiánya idézte elő, hanem a pap azon utasításellenes eljárása, hogy az egyházi közgyűlésen a közalap czéljának s rendeltetésének megmagyarázását elmulasztva, decan afia utján való felvételéért kérelmezett s decan afia, mielőtt az ügy állásáról személyes meggyőződést szerzett volna, a lépéseket megtéve, épen aratáskor vitetett ki hiveinkre a végrehajtás. Azonban Fehérvári Károly buzgó gondnok támogatásával, hiveinkkel megértetve az országos közalap jótékony s épen az ily szegény és nemzetiségileg s felekezeti veszélyeztetett egyházközségek gyámolítására szükséges voltát, önkéntesen elvállalták az őket illető hozzájárulás terhét s a római katolikus egyházba átállás iránt táplált szándékukról teljesen lemondottak. A jelentés kedves tudomásul vétetett, helyettes püspök afiának és Fehérvári Károly gondnok afiának buzgó eljárásukért köszönet nyilvánított, a csekély fizetés miatt betöltetlen álló tanítói fizetés emelésére 100 frt utalványoztatott s a közalaptartozás felvétele körül elkövetett tapintatlanságért a pap megrovatott.

Titkár vett megbízatása folytán jelentést teszen egyházkerületünk felejthetetlen boldog emlékü püspöke Nagy Péter arczképének könyomatban kiadása tárgyában. Kimondatott: a bemutatott alakban khinai papiron 1000 példánynak megrendelése és darabonként egy frton igazgató tanácsi uton leendő elárúsítása s felhivatnak egyházi testületeink a megrendelések bejelentésére. A kép elárúsítása folytán az előállítási költségen felül bejövendő ösz-

szeg a boldogult püspök emléke megörökítésére fog fordítottatni.

A külföldi egyetemeket hallgató ifjak segélykérvényei benyújtására jan. 15-ik tüzetett ki, pénztárnok felhivatott a bevett évi jövedelem kimutatására.

A fogarasi egyházközség közgyűlése nem hagyván helyben a presbiterium azon határozatát, melylyel az első papi fizetés 800 frt emelését mondotta ki, mivel a fizetésfelemelés indokolt s az egyház pénztára által hordozható, a beadott felfolyamodás folytán a presbiterium határozata helybenhagyatott.

Agyagfalvi és bogozói egyházközségeink kimutatván azt, hogy a tankötelesek számának megfelelő második iskola építéséhez s még egy tanítói állomás rendszerezéséhez szükséges kiadásokat nem fedezheti, mivel sem nemzetiségi, sem felekezeti veszély fenn nem forog, az államilag segélyezendő iskola felállítása után felekezeti iskolájának megszüntetése megengedett.

Számvivő és pénztárnok beadván az egyházkerületi kezelés alatt álló alapítványok kamatainak 6%-ról 5%-ra leszállítását feltüntető kimutatást az egyházkerületi közgyűlés határozata folytán. 1885. január 1-vel életbe lépő kamatleszállításról a javadalmazottak értesítetnek s pénztárnokhoz az utasítás megküldetik.

Az őralja-boldogfalvi paplak és iskola-szoba lakhatóvá tételére szükséges javítások költségére 250 forint kiutaltatik a Kendeffy-alapítványból s az egyik patronus felkératik a hátrálék papi javadalom kézbesítésére.

Ezekon kívül ellátatott még több, kevésbbé közérdekű ügydarab. r. l.

TANÜGYI ROVAT.

RENDSZABÁLYOK, TÖRVÉNYEK ÉS UTASÍTÁSOK AZ ERD. EV. REF. KOLLEGIUMOK SZÁMÁRA.

(Folytatás.)

42. §. A szobafőnök otthon nem léteben, vagy a kollegiumból való eltávozásában, mindezen kötelesek az igazgató által helyettesítendő kinevezett laktársára szállanak, s ha mindketten szünnapokra mennek, feljeleníteni tartoznak az ellenőrnél (ha senior van, nála) azt, hogy kire bízták a szobában maradó laktársaikat; vagy, ha senki sem maradt a szobában, a szobakulcsot az ellenőrnél, (illetőleg seniornak) átadják.

43. §. A kötelesege teljesítésében hanyag szobafőnök megintés, feddés, törvényszék elébe idéztetés, kegyelétől vagy szobafőnökségétől és tanítványaitól való megfosztással büntetetik.

F.) Szolgák főnöke és kötelesegei.

A szolgák főnökét a tanári szék nevezi ki a felsőbb osztályú ifjak közül egy évre.

A kollegium belsejében megkivántató tisztaság fenntartásának közvetlen felügyelője a szolgák főnöke, melynek eszközölhetésére kötelesegei:

44. §. Az iskolai év elején megkészíti s az év folyta alatt mindig kellő rendben tartja a kollegiumban levő szolgák névsorát, kik közé számítottatnak mindazon I—VI. gymnasiumi és elemi osztályokban tanulók, kik szegények miatt tandíj, ágyhely s a szobabeli költségek fizetése alól fel vannak mentve. Ezen névsort az igazgató s tanvezető-tanár által hitelesítettvén, beadja az igazgatótanárhoz, s a megállapított sor szerint — minden ked-

vezés és részrehajlás nélkül — téteti azután velök a szükséges szolgálatokat.

45. §. A seniorral (contrával) egyetértve kinevezi a szolgák közül azokat, kikre rábizhatja a tantermek tisztán tartását és fűtését; a folyosók és lépcsők takarítását, a lámpákra való felügyeletet s azok kellő időben való meggyújtását, szóval mindazon teendőket, melyek hiba nélküli elvégzése egy külön személyt igényel. Az ily különös foglalkozások kinevezett szolgák egyéb közszolgálatokkal nem terheltetnek, de a reájok bízott kötelességek pontos teljesítését a legnagyobb gonddal, s ha kell, a szükséges szigor alkalmazása mellett is eszközli.

46. §. A külön teendőkkel meg nem bízott szolgákat főleg kétféle közszolgálatra alkalmazza:

a) A collegium udvarai s a collegium előtti utca-résznek tisztán tartására; e végre mindannyiszor takarítást, valahányszor szükséges.

b) Az éjjeli őrökösre, minden éjjelre, annyi szolgálót nevez ki, mennyi kívántatik két — vagy télen három — egymást az őrökösben felváltó csapatokra osztva, a collegium egész helyiségének, tisztaság tekintetéből, szemmel tartására. Minden reggel a collegium helyiségét megvizsgálhatja s gondoskodik arról, hogy minden tisztátalanság eltakaríttassék.

47. §. A szolgák főnökének felügyázata alá tartoznak, a hol ilyek vannak, a collegiumi közszolgák (neutrálisták), kiket az igazgató-tanár nevez ki a collegiumi terhesebb közszolgálatok megtételére, felügyáz azok létszámára s hogy kötelességeiket pontosan teljesítsék, jelenen:

a) Hogy közülök — megállapított fokozatuk szerint — mindennap délig a következő éji őrökösre két közszolga neveztessek ki, kik közül egyik estvéli kapuzárástól éjfélig, másik éjféltől reggeli kapunyitáig ébren legyen, a kisebb őrökre szorgalmasan felügyázzon, hogy azok is ébren és kijelölt helyeiken legyenek.

b) Megtétet általok minden collegiumi oly közszolgálatot, melyek az igazgató-tanár vagy senior által rendeltetnek, a szükséges számban nevezvén ki arra őket, megállapított sorozatuk szerint.

48. §. Szünnapok alatt a collegiumban maradt szolgák által éppen úgy kezelteti a tisztaságot s őrökösést, mint a szorgalomidő alatt.

49. §. A közszolgák és szolgák rendben tarthatására megkivántatik, hogy a szolgák főnöke azokat időnként összegyűjtse, számbavegye, a kötelességeiket pontosan teljesítőket megdicsérje, a hibázókat megfeddje s netaláni sérelmeiket, panaszait kihallgassa s elenyésztesse. Azokat pedig, kik parancsolatjainak makacsul nem engedelmességek, vagy a reájok bízottakat, többszöri rendreutás mellett is, pontatlanul, hanyagul, vagy épen nem teljesítik, feljeleníti a seniornak (vagy ellenőrnek).

50. §. Közvetlenül felelős, a gazdasági felügyelő tanár ellenőrzése mellett, a collegium minden helyiségének tisztaságáról és e felett őrökösni szigorú kötelessége.

G.) Szolgálattevő ifjak (apparitor, oconomus) és kötelességeik.

A senior (contra) az egyes collegiumok szokása szerint egy vagy két ifjút nevez ki a VII-ik oszt. tagjai közül; azonban, ha ezen osztály tagjainak száma kevesebb, mint sem hogy ezen terhet tanulásokban való hátramaradás nélkül viselhetnék (minek elhatározása a tanári székre bízatik) VIII-ik osztálybeliek is kineveztetetnek. Ezen kinevezett ifjak a senior segédei a collegiumi rend fenntartásában, s közvetlen rendelkezése alatt állanak; azonban a tanárokat, köztanítókat s collegiumi esküdte-

ket is segíteni kötelesek hivatalos működéseikben s rendelkezéseiket teljesítik.

Minden különös megbízás nélkül a szolgálattelvő ifjak naponkénti kötelességei következők.

51. §. Felügyelnek, hogy idegen, gyanus személyek, kóborlók, koldusok köz- és magán-tanítási órák alatt a collegiumba ne menjenek. Magántanítási órák alatt, valamint vasárnapon, templomi harangozás alatt a tanulók közül senkit a collegiumból ki nem bocsátanak.

A kapuban s a kapu előtt semmiféle csoportosulásokat, tolongást, rendetlenkedést, lármát meg ne szenvedjenek, s azokat, kik rendreutásító figyelmeztetésöknek nem engedelmességek, feljelenítik a seniornak.

Égések alkalmával s minden oly esetben, mikor valamely ok miatt az ifjaknak a collegiumból való tömeges kirohanása történhetik, rögtön, bármely időben, a kapuba siessenek, onnan semmi szín alatt el ne távozzanak, a rendet lehetőségig tartsák fenn s a kisebb tanulók kimenését erőlyesen gátolják.

52. §. Köz- és magán-tanításra rendelt órák alatt vigyázzanak, hogy sem az órákra való egymásutáni szabályos csengetés, sem a szükséges csendesség meg ne zavartassék.

A köz- és magántanítási órák, valamint a közvizsgálatok folyama alatt a collegium udvarán és folyosókon semmi lármát nem tőrnek el, s a csendesség háborítatlan fenntartása szoros kötelességök.

Mindezen 51 és 52. § okban irt kötelességek teljesítésénél a szolgálattelvő ifjak segítségére, a hol ilyek vannak, két közszolga (cursor) van rendelve, kiknek helyök a collegium kapujában van, s kiknek szolgálatát mindég igénybe vehetik.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLEK.

Kolozsvár, 1884. decz. 13.

— A külföldi egyetemeken papi és tanári pályára készülő ifjaink segélyezésére tett alapítványi javadalmasz végett folyamodni óhajtók kérévényei benyújtására 1885. évi január 15-ike tüzetett ki zárhatóridőül. A kérévényhez az egyetem látogatását igazoló decani bizonyítvány csatolandó és kitüntető a megnyert segélyezés mennyisége. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató-tanácsának Kolozsvárt, 1884. decz. 7-én tartott üléséből. Az elnök helyett: Dr. *Kolozsvári Sándor*. *Bodor Antal* titkár.

— A helyi ref. collegiumban a karácsoni vacatio szerdán, f. hó 17-én lesz megadva s tart jövő hó 5-kéig.

— A dunamelléki reformált egyházkerület deczember 10-én tartott közgyűlésén egyhangulag elhatározta, hogy a Lónyai Menyhért gr. elhalálozása következtében megüresedett főgondnoki állomás betöltésére a szavazatok jövő február 15-ig az illető esperesekhez, onnan pedig márczius 1-ig a püspöki hivatalhoz küldendők be. A közgyűlés után magánértekezlet tartatott a főgondnoksági állomásra leendő kijelölés végett és miután

az arra igénnyel bírók önkényt visszavonultak, egyhangulag *Tisza* Lajos gr. jelöltsége fogadtatott el.

— **A babona áldozata.** Egy északnémet városban történt a napokban, hogy egyik polgári család legifjabb lánya tizenhetedik születésnapját ünnepelte s ez alkalomból lakomára hívta meg barátait. A fiatal hölgyek a legderültebb hangulatban ültek asztalhoz, midőn egyikök hirtelen felkiáltott: „Ah, mily borzasztó, tizenhárman vagyunk!” A leányok jót nevettek ugyan ez ötleten, de mégis kellemetlenül kezdték magukat érezni, végre a babonás leány azt az indítványt tette, dobjanak kockát, s a ki a legkevesebbet dobja, hagyja el a társaságot. A házi kisasszony tiltakozott ez ellen, de a többiek megkezdték a kockadobást s véletlenül az indítványtevő csak kettőt dobott. Barátnői hasztalan kérték, ne törődjék a babonával s maradjon közöttök, nem használt semmit és szivélyes búcsu után oda hagyta a társaságot; „jobb, mondá, megfosztani magát egy lakomától, mint magválni az élettől.” — Alig öt percz múlva erős csengetés verte fel a kis társaságot; két férfi, kik esetleg a ház bejáratába léptek, visszahozta a fiatal leányt. A szerencsétlen megcsuszott a lépcső legfelső fokán s úgy zuhant alá, hogy pár percz múlva halott volt.

— **A budai irgalmasok priorja** Vass Elizeus páter kilépett a szerzet kebeléből. Nőül vett egy budai polgárleányt. Rokonszenves egyéniségénél fogva közkedveltségnek örvendett s ő Felsége által néhány év előtt a Ferencz-József-renddel tüntettetett ki.

— **Magyar trappista fráter a zuluk földén.** Egy alacsony, szakálas, barna, durva daróc-kamzsába öltözött barát járja be most kéregetve a vidéki városokat. A barát a legszigorubb, s a karthausival rokon trappista-szerzet tagja és fráter József a neve. Sokat hányatott, s világlátott ember. Pestmegyének Kovács nevű kis helységében született, varga-mesterséget tanult, földszabadulva, Bécsben töltötte legényéveit. Itt akadt kezébe a híres, szigoru trapistákról szóló könyv, a mely megérlelte bensejében azt az elhatározást, hogy elvonul a világtól. 1880. P. Ferencz vezérlete alatt, 30 trappistából álló expedíció Dél-Áfrikába vonult a zulu-kafferek térítésére. Ezekhez csatlakozott a magyar József barát is s része volt a zulukáffer térítők első telepének megalapításában. Jelenleg sziklarepezttéssel foglalkoznak a térítők, hogy állandó házat építsenek tanítási célokra. Eddig 80-ra szaporodott a számuk.

H I R D E T É S.

KARÁCSONI ÉS ÚJÉVI AJÁNDÉKUL

legjobban ajánlható

a sepsi-szentgyörgyi Jókai-nyomda izléses kiadásában megjelent

ZWINGLI ULRIK ÉLETE

ÉS A

HELVÉT REFORMÁCZIÓ MEGÁLLAPITÁSA

czimű s a nagy reformátor négyszázados születése alkalmából megjelent mű.

A reformátor hűen találó arcképével.

A legkitünőbb külföldi munkák után 12 sűrűen nyomtatott iven irta **Benke István**, gymn. tanár.

Ára: a sepsi-szentgyörgyi Jókai-nyomda kiadó-hivatalában vagy a szerzőnél megrendelve 1 frt, postai bérmentesítéssel 1 frt 10 kr. — **Bolti ára:** (kapható Stein János könyvkereskedő bizományában Kolozsvárt) 1 frt 20 kr.

Gyűjtőknek minden 10 példányra egy tiszteletpéldány adatik.

E műről a sajtó bírálati és nyilatkozatai, nevezetesen a Rot. Egyh. és Isk. Lapok 1884. évi 17 s 19, Prot. Közlöny 14—15, Sárospataki Lapok 15, Nemzet 578 (100), Pesti Napló 96, Ellenzék 80. és 85—88, Magyar Polgár 100, Székely Nemzet 51. és 55—56, Nemere-Határszéli Közlöny 44—47, Nyomdászok Közlönye 20. számban a legkedvezőbbek voltak, s azt mint e téren első uttörő munkát a protestáns irodalom nyeroségéül és olyanul tüntették fel, melyet „magyaros, választékos irány, vonzó modoru előadás s a tárgy iránt előszeretet jellemézén, nemcsak a prof. papok, tanárok, isk. ifjuság, hanem általában a nagyközönség is kiváló érdekeltséggel fog olvashatni.”

1—2

PROTESTÁNS KÖZLÖNY

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁR NAP.

SZERKESZTŐSÉGI SZÁLLÁS:

b.-farkas-utca 16. szám, hova a lap szellemi ügyeit illető küldemények a szerkesztő nevére címzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt, félévre 3 frt, évnegyedre 1 frt 50 kr.

HIRDETÉSI DIJ:

Egy négyszög centimetryni tér egyszeri hirdetésnél 3 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

KIADÓHIVATAL:

„Magyar Polgár“ nyomdája, b.-közép-utca 4. sz., hova az előfizetések és hirdetési díjak küldendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ: SÁNDOR JÓZSEF. — KIADÓ: AJTAI K. ALBERT.

Tartalom: Karácsoni gondolatok (dr. Csernányi Gyulától). — Nyugdíjintézet (L. t.). — T á r c z a: Karácsonkor (Zsigmond Károlytól). — Örtüzek (Szalay Károlytól). — Tulvilági kéziratok (Bierbrunner Gusztávtól). — Mesét mondok (Horváth Istvántól). — A moldva-oláhországi ev. ref. missio köréből (Láng Károlytól). — A gyulafehérvári ref. egyházmegyéből (Borsodtól). — Beszentelünk-e vagy koporsóba teszünk? — Tanügyi rovat: Rendszabályok, törvények és utasítások az erd. ev. ref. kollegiumok számára. — Különlék. — Püspöki körölvények. — A szerkesztő postája. — Hirdetés.

Karácsoni gondolatok.

Minden jel arra mutat, hogy társadalmunk nagy átalakulásokon fog keresztül menni. A magyar nemzet eszmecseréinek gédelgetett tárgya a politika is már-már háttérbe szorul azon kérdések mellett, hogy vajjon miképpen fognak elhelyezkedni jövőre azon rétegek, melyek a társadalmat alkotják? A lapok vezérczikkei, röpiratok, sőt az országgyűlési beszédek jó része is e tárgy körül forog; s a régi hagyományok chinai falak mögé zárkozott örökösei is aggódva érzik az új szellem lehet, a mely áttör a repedéseken; keresztül hatol az előítéletek sánczain, s elébb-utóbb állandó lakást vesz magának ott, hol eddig még csak gondolatban sem túrték meg.

De kérdés minő országlása lesz ez „új szellem“nek, mely hódító harcaiban fennen lobogtatja kezében a zászlót e jelszóval: „a szellem nemesít“ s „a tudomány: szabadság.“?!. . . Mert a törvény előtti egyenlőség még nem társadalmi egyenlőség; s nem lesz az még akkor sem, ha az „új szellem“ győzelmesen foglalandja el majd nagy küzdelmek árán megszerzett trónját. Már pedig az elégületlenek talnyomóan nagy részét éppen a társadalmi egyenlőség kérdése bántja, mint a mely legközelebb áll az ember egyik alaptermészetéhez: a hiúsághoz.

Nos, én úgy hiszem, hogy még a legneme-

sebb értelemben vett social-demokraták is óriási mértékben csalódnak, ha még ily szép és hangzatos devise-ek alatt is próbálják meg elérni a rég óhajtott, de tudtomra még soha el nem ért társadalmi egyenlőséget.

A szellemnek és tudománynak ugyanis éppen úgy megvolt és megvan a maga arisztokrátiája, mint a rég elmúlt idők harcos évszázainak. Nincs okunk kételkedni, hogy jövőre is egyik ember szellemesebb, vagy tudósabb lesz a másiknál, s így mindjárt romba dől az ilyen értelemben vett egyenlőség is, — legfeljebb csak annyit változtatván a dolgokon, hogy a régi értelemben vett arisztokratia új elemekkel erősül, átváltozik, vagy egészen más alapokon épül fel; — de végre is csak arisztokrátiának marad.

Hasonló eredményre számíthatnak azok is, kik a vagyont akarják tenni a leendő társadalom alapjául; valamint azok is, kik száz és száz másféle uton próbálják egyengetni a jövő utait a végből, hogy lehetőleg kényelmesen tudja megtenni az emberiség azt a pár lépést, mely a bölcsőtől a sirig vezet.

S csodálatos! — e nagy reformátorok egyikének sem jut eszébe, hogy a hideg rubrikákon kívül, melyekkel — bizonyos alapépszemből kiindulva — a leendő társadalom egyes osztályait, vagy ha jobban tetszik? branché-ait választják el egymástól: gondoljanak vissza arra a nagy reformátorra is, a ki theoriái alapjául az emberi szívet vevé, — s tanai bizonyosságul a magáét szétosztá embertársai között!..

A „szeretet vallása“nak isteni megalapítóját értem; azon vallásának, mely e szó ki mondásával megfejté az egész problémát. Mert csakis egy ilyen, az egész emberiséggel közös és azt osztályi és nemzetiségi különbségek nélkül átható nagy eszme, mint a szeretet, képes arra, hogy elsimítsa a társadalomban mindig meglévő

különbségeket, s harmóniába hozza egymással a különböző osztályokat.

De hát ezek a tanok az új társadalom-bölcsésznek előtt már elavultakká váltak. Hogy higyenek azok a szeretet reformáló hatalmában, a kik előtt csak az ész hideg distinctioi léteznek, s a kiknek összes igyekezetök arra irányul, hogy chablonok közzé szorítván az emberiséget: leszoktassák az oly tettekről, melyek az általok kétségbevitelére lélek önkéntelen nyilatkozásai.

Mindemellett is egy láthatatlan delejes áramként munkálnak bennünk azon közös érzések és hajlamok, melyeknek eredetét a hideg ész nem tudja, de melyek szoros kapocscsal fűznek össze mindnyájunkat, — s elenyésztetve minden különbséget: kérlelhetlenül adják tudtunkra a társadalmi helyzetek legfényesebb polczán is, hogy emberek vagyunk. A szív és lélek örök törvényei ezek, s ha valaki egyenlősíteni akar: csakis ezek segítségével érheti el célját.

Ime, ezek jutnak eszünkbe önkéntelenül is, midőn a „szeretet vallásá“-nak leginkább megfelelő ünnephez: a karácsonhoz közeledünk.

Mert hisz a karácson a költő szerint a „családok ünnepe“, — s így természetesen a szeretet is! S bár mit mondjanak is a társadalom nagyhangú reformátorai: millió, meg millió ajakról hangzik fel e napon az imára nyíló ajkak szív által megszentelt zsolozsmája; s millió, meg millió gyermek ártatlan keblébe önt feledhetlen örömet a „karácsoni angyal“-lá változott szülői szeretet!

Mindezek pedig arra mutatnak, hogy a szív törvényei erősebbek minden chablonnál, minden theorianál; s egyedül képesek arra, hogy testvéreként fűzzék egymáshoz az emberiséget.

Sugározza be tehát éltünk napjait a kereszténység nagy eszméje: a szeretet!

Lobogjon bennünk nemesítő lángja, s ennek melege hassa át minden tettünket és cselekedettünket!

Fényéből és melegéből jusson azoknak is egy sugár, kik rideg magányukban elzárkozva azt hiszik, hogy nála nélkül is tudják reformálni a világot!!...

Dr. CSERNÁTONY GYULA.

NYUGDIJINTÉZET.

Jelzők az imént a „konvent után“ feliratu czikkeink végén, hogy az utóbbi ülészek nagy fontosságú tárgyai közül egyik legfontosabbat nem is érintők, föntartván magunknak, hogy alkalomszerűen erre is rátérünk.

Azóta már volt alkalmuk illető egyházközsegeinknek és egyházi szolgálóinknak hálásan tapasztalni az or-

szágos segélyalap áldásos voltát, a konvent által részökre kiutalt összegek immár rendeltetési helyökre ki lévén szolgáltatva. Bármily nagy áldásként tekinthetjük is azonban az egyes adományokat, melyek templom-építésre, adósság-törlesztésre stb. segítik a közsegeket, avagy fölsegélik egyes szükségbe jutott atyánkfiait, — az országos közalap igazi rendeltetésének céljai között még ezeknél is magasabb rendűeket találunk s valamennyi között bizonyosan a legelső sorban áll az, a mely a zsinati törvény 217. §. e.) pontja szerint „elaggott, hivatalra képtelenné vált lelkipásztoroknak, lelkészek özvegyeinek és árváinak számára egy nyugdíjintézet alkotását és ennek e közalaptól való állandó segélyezését“ mondja ki. Épen ezért, már az 1883. évi januári konvent utasította egyik bizottságát a kérdés tanulmányozására és a nyugdíjintézet szabályzati tervének elkészítésére, a szükséges adatok egy része azonban mind ez ideig sem küldetvén be, a konvent még nem lehetett abban a helyzetben, hogy hivatásához képest a törvény illető határozmányának eleget tegyen, sem az állandó végrehajtó-bizottság, hogy a közalap évi költségvetésébe annak az állandó járuléknak fölvetelét javasolhassa, melylyel a közalap rendszeresen gyámolítsa a nyugdíjintézetet.

Igen helyesen cselekedett, tehát, Szász Domokos, hogy az idej konvent figyelmét e kérdésre fordította s utasítatni kérte határozati javaslatában a bizottságot, hogy a tervezetet oly időben készítse el, hogy a szabályzat már a jövő évi konventen meg legyen alkotható.

Kell-e ismételnünk Szász Domokos határozati javaslatából az előre bocsátott indokokat?

Kell-e bizonygatnunk a javaslattal, „hogy a lelkipásztorok, mint az egyház szolgálói testi s lelki erejük teljességét, egész életüket az egyház javára szentelik s mint ilyenek, méltán igényt tarthatnak arra, hogy az egyház szolgálatában eltöltött életök alkonyán, midőn a nehéz munka terheinek hordására alkalmatlanokká válnak, megérdemelt nyugalomba helyeztessenek, vagy, ha időnek előtte elszóllittatnak a végzet által, a legtöbb esetben a megélhetés eszközeit nélkülöző özvegyeik s árváik szomorú során az egyház némileg segítsen?“

Lehet-e tagadni annak az indoknak igaz voltát, mely szerint „az egyházi közalapra vonatkozó törvénynek nem csak életbeléptetése, hanem annak életben tartása s ez áldásos intézménynek fokozatos tovább fejlesztése s hovatovább mind nagyobb mérvű gyarapítása első sorban épen az egyes lelkipásztorok lelkiösmeretes s kitartó buzgalomtól függ s ennek ébrentartásában jelentékeny tényező rájuk nézve azon kilátás, hogy annak áldásait, tehetetlen korokban ők is, esetleg családjuk tagjai élvezik?“

Ki vonhatná kétségbe, hogy „az egyes egyházközsegeknek is kiváló érdekükben áll, hogy szolgálatra képtelenné vált lelkészek nyugalomba helyezésével, igényeiknek megfelelő új lelkipásztort választhassanak, a nélkül, hogy e miatt a lelkészi javadalom a nyugalomba lépőnek élete fogytáig nagyobb mérvű megcsönkulást szenvedne?“

S nincs-e igaza a határozati javaslatnak abban, „hogy számtalan szomorú példák tanúsága szerint, az egyházközségek épen a miatt jutottak válságos helyzetbe, hogy az egyházközségek ügyeinek élén egy, a szolgálatra s az egyházi kormányzásra alkalmatlanná lett egyén áll, a mi nek következményei gyakorta az egyházközség egész jövődjére nézve káros eredményeket vonnak magok után?”

Valóban lehetetlen a javaslat itt fölhozott és többi indokaival egyet nem értenünk s örömmel nem üdvözölnünk a javaslatot és az általa elért sikert, midőn biztos a kilátás, hogy már a jövő évi konvent megalapíthatja a nyugdíjintézetet s evel biztosítja az egyház ez oly életbe vágó tényezőjének: az elaggott papságnak s hátramaradó családjának anyagi jövőjét.

Semmi kétség, hogy magok az egyházkerületek is készséggel fognak járulni nemcsak a szabályzat megalkotásához, hanem magának az intézménynek is megalapításához és állandó támogatásához, mert hiszen a hivek mellett épen a papság az anyaszentegyház főhordozója s a midőn az egyház munkásaira az élet kényszerűsége mind több és több terhet ró, szükség, hogy végzett munkájuknak megfelelő elismerésben is részesíttessenek.

L—t.

TÚLVILÁGI KÉZIRATOK.

E becses lapok december 7-diki számában közölve volt azon szomorú eset, melynél fogva egy megyei orvostnak fiatal özvegye a spiritizmus szemfényvesztéseinek áldozatul esett, a mennyiben azok következtében tébolyodni kezdett s most gyászos napjait a Lipótmezőben tölti.

Ily gyászos eseteket a spiritizmus már nagyszámmal idézett elő, s a józan napi irodalom nem késelt mindannyiszor hangosan felszólalni s egész nyomatékkal arra figyelmeztetni a közönséget, hogy a spiritizmust annak vegye, a mi, t. i. szemfényvesztésnek. Nem használt! Itt is bebizonyult azon, az emberi észszerűséget megszegyénítő igazság, hogy az emberiség soha sem fogy ki a butákból, kik az életfentartó világosságtól szöknek és a titokzatos babona éjjelében keresnek menedéket. Menthetők-e ezen szerencsétlenek a józan gondolkodás ítélőszéké előtt?

Menthetők! Egy futólagos pillantás a spiritista-irodalomra, meggyőz bennünket, miszerint nagy adag józan és elfogulatlan gondolkodás, tiszta, szeplőtlen öntudat és erős, egészséges testalkat kívántatik meg arra, hogy az élet sanyarusága és a lélek tépelődései ne kergessék az embert a spiritizmus örvényébe, ha annak tudományos formában kiadott iratait olvassa. És itt ki kell emelni, hogy a jelenlegi ujitási áramlatban egyetlen egy irány sem fejt ki oly óriási irodalmi tevékenységet, mint a spiritizmus. A nihilizmus és socializmus háta mögött áll a rendőr és az államügyész, s ha tetten kapják, a neve gonosztevő és fáradozásának díja a börtön vagy a halál. A spiritista országa nem e földről való, túlvilági dolgokkal foglalkozik s ámbár meglehetősen ugyanannyi embert vezet tévútra, mint az említett másik két irány, mégis háborítlanul pusztít és bámultatik.

Előttem fekszik báró *Güldenstübbe Lajosnak Stuttgartban 1870-ben kiadott következő című könyve: „Positive Pneumatologie. Die Realität der Geisterwelt, sowie*

das Phänomen der directen Schrift der Geister. Historische Übersicht der Spiritualismus aller Zeiten und Völker.“ E könyvnek bámulatos tartalma van. A hány vallás csak létezett, mindegyiknek irataiból hangyaszorgalommal össze vannak hordva a bizonyítékok, hogy a legrégebb és legigazibb vallás a spiritualismus és hogy csakis ez lehet a jövőnek a vallása is, mert minden más vallás mellett az emberiség megmenthetlenül tönkre megy. A próféták, a látnokok, sybillák, pythiák és oraculumok mind a spiritualismus edényei voltak és a védszellemekek összekötésben állottak; ezektől nyerték amaz ihletséget, melynél fogva képesek voltak a jövőt előre megjósolni és az egyesek, valamint egész népek sorsait úgy tudni, mintha azokat egy könyvből olvasták volna ki. A tiz parancsolat a két kötetben, a Belsazar királyhoz intézett „Mene, Thekel, Upharsin“ túlvilági szellemek kéziratai voltak. Azt mondja báró *Güldenstübbe*: „Az őskor minden népének hagyománya azt vallja, miszerint szentkönyveink legszentebb része nem az ihletség, azaz a közvetített ki nyilatkoztatás folytán, hanem ellenkezőleg, a közvetlen ki nyilatkoztatás, t. i. égi szellemek kezeirása által jött létre.“

A könyvnek tekintélyes része pedig azzal foglalkozik, hogy a jelen időben a spiritisták összejöveteleikben meg lettek örvendeztetve ily túlvilági kézírásokkal. Lát-hatni itt kézírásokat mindenféle személyektől. Így például 7-ik szám alatt egy meghalt fiatal barátnőjétől *Güldenstübbe* a következő sorokat vett: „Ich bin deine Freundin noch übers Grab hinaus und werde dich überall hin begleiten.“ 13 sz. a Pausanias, a híres spartai vezér ezeket írja a spiritistáknak: „Ελλοφμοσ εισ τοῦσί ελληνας“ — híres a görögök közt. — Továbbá 25 sz. a 1865 évi szeptember 1-én *Güldenstübbenek* és nővérének megjelent a szerencsétlen *Mária Antoinette* szelleme, illetőleg alakja és ezeket írta: „Ne croyez pas à la chance de ma vie; elle est éte aussi malheureuse a Trianon qu' ailleurs. Reine de France, Maria Antoinette.“ Ne higgyetek életem boldogságában, az *Trianonban* épen oly szerencsétlen volt, mint másutt.“

Hozzá teszem még, hogy *Güldenstübbe* minden egyes ily túlvilági kézirat valóságát, mely mellé pontosan odatesszi annak kelti idejét is, bizonyítja mind azon szemtanuk megnevezésével, kik jelen voltak a kérdéses kézírás létrejöttén. És e tanuknak kivétel nélkül büszke, hangzatos neveik vannak. Sokan közülök még élnek Párisban és egyebütt. Holtartózkodásuk pontosan van közölve, oda mehet az ember hozzájuk s meggyőződést szerezhet magának arról, valjon *Güldenstübbe* báró igazat mondott-e?

Megyünk-e? Alig hiszem! Óvakodni fogunk oly egyének társaságába keveredni, kikkel egyszerű földi észszel társalogni nem lehet. Avagy van-e épeszü ember, ki hiheti, hogy normalis gondolkozással rendelkezik az, ki a spiritizmus hatásáról például ilyeneket írhat? „Az emberi szellem folyvást gyarapodik a bölcsességben; a hit látás-sá, az érzelmek és sejtelmek tiszta tudássá változnak át; a tétovázó hypothesisok és teoriák, melyekkel a bölcsészet szolgál, positiv, érzékfeletti tapasztalat-tudományyá lesznek. Így közeledik az emberi természet az angyalok és ezen világ köréhez, hol a világosság és sötétségnek változása nem létezik. A sufisták és dervisek — t. i. a persa és török papok — benső közlekedésben állanak a szellemvilággal és látnak sok sphärákat, melyeknek ismerését az Isten csak magának tartotta fenn, s melyekbe közönséges halandó szeme soha be nem hatolhat.“

Igaz, hogy báró *Güldenstübbe* mindezt a keleti népek vallási ősrégékből szedi, de saját hitévé teszi s úgy hirdeti, mint az igazságnak netovábbját.

Nem! Ily nézetű emberekkel komolyan társalogni,

vagy vitatkozni nem lehet. — Ezek vagy rajongók, vagy szemfényvesztők. Az első esetben a sajnálkozásnak, a második esetben a nevetség tárgyai lehetnek csak. És nekünk nagy meglepetést okozott azon körülmény, hogy ez év elején a spiritismus egyik képviselője mélyen szeretett koronaherczegünk éles látása és magas, elfogulatlan gondolkodása következtében hajótörést szenvedett, midőn a túlvilági szellemeket felléptetni s a magas köröket tanának meghódítani akarta. Azt gondoltuk, hogy ezen esemény elegendő erővel fog birni azoknak kijózanítására, kik a homályos érzelmek bölcsőjében ringattatni szeretik magukat. Csalódtunk. A babona folyvást termékeny talajra talált s részünkről is ismerünk más különben mivelte egyéneket, kik egész komolysággal hiszik, hogy a hívő spiritisták összejöveteleiben csakugyan túlvilági kézírásokra szert lehet tenni. Ily tapasztalatok kettőzött kötelességünké teszi lankadatlanul küzdeni a józan gondolkodás érdekében és a hol csak alkalom nyílik, embertársainkat arra figyelmeztetni, hogy az egész spiritismus nem más, mint babona és szemfényvesztés.

Igen, de ha mi a spiritismust oly rideg kiméletlenséggel megtámadjuk, nem tagadjuk-e mi meg ez által az emberi lélek összeköttetését a szellemi világgal egyáltalában? Korántsem! Ellenkezőleg, egész határozottsággal valljuk, hogy lelkünk amaz összeköttetési kapocs, mely minket egy magasabb világhoz csatol. Sőt valljuk, hogy bárki közülünk intetésben részesülhet túlvilági kézírás által, de ezt elébe az Isten kezéből nyert lelkiismerete írja. És ha még tovább akarunk menni, az egész látható teremtés tüneményeiben, a népek évezredes történetében mik egyebek volnának olvashatók, mint túlvilági kézíratok? melyeknek mindegyike betűjéből olvasható: „Isten! mind az édig felmagasztaltatott a te irtalmasságod, és mind a felhőkig a te igazmondásod!”

Ezek, de csakis ezek az igazi kétségbevonhatlan érvényű túlvilági kézíratok.

BIERBRUNNER GUSZTÁV.

TÁRCSA.

KARÁCSONKOR.

„Teremté Isten az embert a maga képére és hasonlatosságára“; „mindeneket lábai alá vetett“, a mindenséget az emberért alkotta, hogy mindenek által üdvösségünket munkálja. Mert „Isten a szeretet“ és szeretetből hívta életre az embert, hogy legyen az ő atyai jóságának, szeretetének tárgya, a hol az ő atyai szeretete megvalósuljon, életet nyerjen. Igen! mert az ő célja nem egyéb, mint határt nem ismerő szeretetével, kegyelmével életre, üdvösségre vezérelni kivétel nélkül minden emberf. Azonban a szellem, melyet a mennyei Atya az emberbe lehelt, végtelenül fejlődni, tökéletesedni van hivatva. És a szeretetnek Istene e szellemben oltá be az üdvösséget s ennek egyedüli forrását a szeretetet. Ah! de mily sok időnek, hány ezredévek kelle tovatűnnie, míg az Isten akaratát hirdető próféták hosszu során át megjelent az, ki a prófétai tisztet betetőzte, tökélyre vitte, ki a keresett békeséget, üdvösséget, a keresett világosságot, a keresett életet magával hozta, kijelentette, megvalósította. És az, kiben az Istennek örök szeretete és az embernek üdvössége megvalósult, testet öltött, nem más, mint az ő fia, az idvezítő Jézus Krisztus. Bebizonyult, hogy az Isten szeret

minket és adta „az ő egyetlen, egyszülött fiát“, „hogy éljünk ő általa“. „A mi hitünknek nagy titka ez: az Isten megjelent a testben“, hogy szóljon mihozzánk, hogy tudjunkra adja, hogy ő Atyánk, hogy ő szeret, hogy magához emeljen, hogy legyünk egyek övével a szeretetben. Századok, ezredek hosszu során át minden vallásos hősben, minden prófétában az Isten szólott az ő gyermekeihez, hogy lassanként vezesse őket oda, hol az ő szeretetének, világosságának teljes megjelentése, kitöltése nem lesz hiábavaló, mert az ember már oda emelkedett, oda nemesedett, hogy szeretni tud úgy, miként Isten fiának szeretni kell, hogy *fiu* lehessen.

És ime! az időknek ama teljességében, midőn már Isten országa előhírnökének megtérésre hívó szózata hangzott: elközelgett, megjelent Istennek országa egy kebelben, egy szívben, a mely a bethlehemi jászolbölcsőben dobogott fel először a mennyei édes Atyának dicsőségére, az emberiségnek üdvösségére. Ebbe a szívbe tölté ki a szeretetnek Istene az ő jókedvét, az ő világosságát, atyai szeretetét mérték nélkül. És lőn Jézus „Úr az Atya-Istennek dicsőségére!“ Mi a karácsonban nem csak egy születési ünnepet ünneplünk, hanem ünnepljük azt a magasztos örömet, azt az üdvösséget, hogy minket a Jézus Krisztusban az Isten szeretett, hogy benne „új eget és új földet“ varázsolt elő; ünnepljük azt, hogy ezelőtt 1884. évvel nem egy ember, hanem benne egy világ született: a szeretetnek, kegyelemnek, békességnek világa Istennek országa; ünnepljük azt, hogy mi is őbenne, ő általa születünk és élünk. — Igen! mi a Jézus Krisztusban születünk, mert ha nem benne születünk, nem vagyunk emberek — a szó teljes értelmében — és nem élünk, mert élni csak a szeretetben lehet, életet csak a szeretet adhat. A szeretet, Istennek megváltó szeretete szállott le a Jézus Krisztusba, hogy e szeretet fölserkentessen, föltámaszson a testiségnek, a bűnnek halálából, megváltson s életét adva érettünk, életet adjon nekünk is. Mert a mennyei édes Atyához csak szeretet emelhet föl, a kiben ez a szeretet, a kiben Jézus Krisztus meg nem született, az nem ismeri az Atyát, az nem látja ama világosságot, az nem él. Oh! bizony nagy és mély igazságot fejez ki az evangélium ez igéje: „és senki nem ismeri az Atyát, csak a fiu és a fiut se senki, csak az Atya“. Ime! a váltásnak nagy és mély titka! ime! itt igazolva van, hogy az ember csak a szeretet által lehet ember és Istennek fia. Oh bizony a Jézus Krisztusban Isten többet teremtett, mint kivüle, mert mit kivüle alkotott az Ur Jézus nélkül, a benne megvalósult szeretet, világosság, kegyelem és élet nélkül mit sem ér. Mert mit ér az embernek minden egyéb, ha a föld porában marad, ha nem tud a véghetetlen szeretethez emelkedni, hogy benne és általa életet nyerjen. Minden egyéb csak ez egyedüli áldás: a Jézus Krisztus által válik áldássá. Igen! mert Jézus Krisztusban mutatta és mutatja meg Isten az embernek egyedüli örök célját: a szeretetben való tökéletességet. A Jézus Krisztus élete ad nekünk is életet, mert hányan nem élnek, kik élni látszanak! A Jézus Krisztus által tudjuk és érezzük, miként a nagy apostol, hogy legnagyobb áldás: a Jézus Krisztus élete mibennünk, avagy az a szeretet, a mely „nem önző, nem fuvalkozik fel, nem cselekszik álnokul, mindeneket elfedez, mindeneket eltűr, mindent megbocsát, mindeneket hisz és mindeneket remél“, az a szeretet, a mely nem zugolódik, hanem még a kereszt kinjai közt is megnyugszik az Atyának akaratán.

Oh bizony! a Jézus Krisztusban, a mi fő, a mi áldás, a mi üdvösség, minden, minden megjelent, minden megszületett. Valóban nem hiába lánogoltak, szólottak az apostolok, nem hiába szenvedtek, haltak meg annyian a

legdrágább kincsért: a Krisztusért, nem hiába szól a szeretetnek apostola mihozzánk így „*ebből tettsett meg az Istennek hozzánk való szeretete, hogy amaz ő egyetlen egyszülött fiát elbocsátotta e világra, hogy éljünk ő általa!*” Ezért ünnepejük mi a karácsonyt, ezért dobog föl anynyi szív szent örömtől.

Oh, de mégis hányan vannak, kiket a karácsony nem képes betölteni mennyei örömmel, magasztos érzelmekkel, pedig annak a szeretetnek karjai ringatták, annak a szeretetnek áldásait élvezik az életnek minden mozzanatában, a mely a Jézus Krisztusban adatott minkünk. Az ilyeneknek nincs karácsonjuk, mert karácsonja, karácsoni magasztos öröme csak annak lehet, a kiben a Krisztus megszületett, a ki az Atyának legnagyobb áldását s szeretetét, a fiúságot befogadta. *Mert kik a Krisztust befogadják nem hústól és vértől, hanem Isten lelkétől születtek.* Ha milliószor megszületett volna is a Krisztus Bethlehemben, mit sem ér, ha mibennünk meg nem született, ha bennünk nem él.

Vajha mindnyájunknak karácsonja, karácsoni szent öröme volna, vajha a megváltó szeretetnek ama melegítő, fénylő sugarai, melyek a jászol-bölcsőben fekvőnek tiszta lelkéből, magasztos evangéliumából, fennkölt életéből sugárzanak, — a melyek e világnak világosságot, melegséget, izt, életet, adtak, vajha a szeretetnek e sugarai behatolnának szívünknek, lelkünknek mélységébe, hogy így a szeretet mennyei hatalma járja át, nemesítse meg egész valónkat, nemesítse, szentelje meg a családi, társadalmi életet, hogy „*a Krisztus nevére minden térd meghajoljon s minden nyelv vallja, hogy a Jézus Krisztus ur az Atya istennek dicsőségére!*” Hadd érezzük megcsendülni lelkünkben s mi is mennyei örömmel zengedezzük az égi zsolozsmát: „*Dicsőség a magasságos mennyekben Istennek! e földön békesség és az emberekhez jóakarát!*”

ZSIGMOND KÁROLY,
brassai ref. s. pap.

ÓRTÜZEK.

II.

E tisztult felfogás mellett a chaldok csillagimádása, a görögök és rómaiak mythicus istenvilága, sőt a legdurvább fetisismus is ép oly jogosultak az emberi szellem művelődésének történetében, mint a Buddha nihilisticus váltság-vallása, vagy a Zarathuistra dualisticus vallásos világnézete, avagy a keresztyénségnek egész emberiséget szeretettel keblére ölelő atya-fiui vallása. Egyes hittételek, dogmarendszerek, a vallásos világnézet koronkénti kifejezési alakjai elévülhetnek, lejárhathatják magokat a tarthatatlanságik, a nélkül, hogy ezekkel együtt a vallások feleslegessé válnának s csak pillanatra is megszűnnének létezni,

Legsajnosabb napjainkban mindenesetre azon körülmény, hogy manapság sokan olyanok is, kik különben teljes tisztelettel ismerik el a vallások, közelebről a keresztyénség művelődéstörténeti missióját mindinkább, ha nem is ellenséges, de nagyon is közönyös állást foglalnak el vele szemben, mivel, mint mondják, a keresztyén vallás nem egyéb, mint az isteni kegyelem s egy Istenember közvetítése folytán előállott s mesterségesen fel-

állított váltság vallás, holott a mai kor kivánalmainak csupán az erkölcsi önmegváltás vallása felelhet meg; továbbá, mint ugyancsak e mérséklet emberei mondják, a keresztyénség még folyvást egy a világon kívül álló személyes isteni lényt tételez föl, holott ma már legfellebb is csak egy immanens, személytelen abszolút lényt lehet elfogadni; továbbá, hogy a Jézus személyét illető felfogás: az incarnatio sem állhat többé meg, s hogy Jézus legfellebb csak egy vallásos geniének tekinthető, mely állásponton aztán elesik az egész dogmaticus tan: szentháromság, isteni kegyelem, megváltás stb. Hogy ezen ellenvetések legtöbbje jogosultsággal bír s velők leszámolni mintegy magunk iránt való köteleességünk: elfogulatlan s az igazságtól nem irtódzó ember kétségbe nem vonhatja; s hogy a keresztyénség életképességét csak úgy bizonyíthatja be, ha az igazságtól nem iszonyodva, az említett ellenvetéseket, ha ezek csakugyan hiányokat fejeznek ki, meghallgatja s a mai kor lelki szükségeinek fedezése által bizonyítja be életképességét, tagadhatatlan. Csakhogy a mai igazán szabadvizsgálódás az által akarja a tekintély lánczait lerázni, ha Isten természetfeletti személyes létét s Jézus isteni megváltói szerepét elveti, mely törekvés azonban merő ellentétben áll a keresztyénség előállításának történetével s ez esetben a keresztyén egyház jelenlegi s ezutáni élete nem volna különb, mint Görögország s Róma isteneinek élete abban a korban, a mikor Epicur bölcsészete által pihenésre kárhoztattaks az anyag atomjai, mint az egyedüli munkás erők helyökre állítottak. Hogy a vallás egy sajtószertü s mélyen emberi szívben gyökerező, s természetétől elválaszthatlan hatalom, melyet az ismsretek bármily magas fejlettségre jutott tömege sem leend képes soha kiirtani, s ujjászülő, boldogító hatását helyettesíteni: mindnyájan érezzük; de hogy — s épen mert e vallás ily ujjáteremtő s megszentelő erővel bír, összhangban is kell állania az egyesek ismereteivel, s ép ez ismereteken alapuló világnézetből kell fakadnia: ezt sem tagadhatjuk.

S minek tagadnók, hogy ez összhang manapság erősen meg van zavarva s hogy vallásunk sarkalatos alapelvei sokaknál homlokegyenest ellentétbe jutottak tudományos ismereteken alapuló meggyőződéseikkel?! Itt gyors s gyökeresen gyógyító segélyre van szükség, ha azt nem akarjuk, hogy azon szent elv, melynek szolgálatába szegődtünk, arczul veressék. Napjainkban oly gyakran hallhatjuk, miszerint a socialis élet zavaros kérdései nem oldhatók meg, mielőtt a vallás kérdései meg nem oldatnak, mely más szavakkal azt teszi, hogy a socialis kérdés nem pusztán nemzetgazdasági kérdés, mint a hogy azt sokan hiszik, hanem főként s első sorban is vallás erkölcsi kérdés, s a szegény és gazdagok közti különbség s az ebből eredő számostársadalmi zavarok nemcsak a vagyont egyenlőtlen értékén s mértékén épülnek fel s így a föld minden aránya által sem simíthatók el, hanem e különbség inkább is erkölcsi alapon fejlődik tovább, mindinkább megsztó hatással s épen azért erkölcsi uton is kell ellenük hatni az által, hogy a néposztályoknak bensőleg kell egy-

máshoz közeledni s a vallás paizsa alatt ismét egyesülni a testvériség érzetében.

Csak aztán az az osztály, mely épen állásainál fogva hivatalosan e közeledés létesítésére, az összefűző láncszemeket ne a rég elavult vallásos hittételek kohójában olvaszsza össze, készítse el, hanem vegye komolyan fontolóra a kor méltányos követelményeit, melyeket hazánk egyik elsőrendű theológusának következő szavai világosan feltárnak előttünk: „az emberek nem hajlandók többé üdvöket oly vélemények elhívésétől tenni függővé, melyek jövő életbeni menyország ígéretével e földi együttélésüket pokollá teszik; a tudomány pedig, az igazi tudomány sohasem fog akarni meghajolni oly isten előtt, a kinek parancsára nemzetek egymást marcangolják és kinek nevében teremtményei legnemesebbjeinek tűzhálalt kelle szenvedni; az olyan istent a mai tudomány a felvilágosodott elmékből számkiüzte és legyen szabad remélnünk, hogy számkiüzve lesz nemsokára e világból is mindörökre.“*)

Komoly szavak ezek, s ha azt nem akarjuk, hogy a haladás kereke eltiporjon bennünket, nem szabad késlekednünk, a ma még barátságosan kezét nyújtó, úgy vélt ellenség kezét s békeföltételeit elfogadni; annyival inkább nem, mert a protestantismus elve is a haladás, a mint ezt első s legnagyobb bajnoka ezelőtt csaknem kétezer évvel elének írta ama nagy parancsból: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes!“

Előre hát e szent zászló alatt!

SZALAY KÁROLY.
papjelölt.

MESÉT MONDOK.

Büirkös, 1884. december.

Életerős fa virult a domb alatt. Dús lombzata beárnyékolta az itt-ott leszáradt galyakat; fattyu, buja hajtásain levelészek, hamuférgék legelésztek; az élődi bogaraknak, hernyóknak egész serege látogatta meg, falánk étvágygyal rágták, marták, csipték, szívták életnedvét: és a fa mindezeknek dacára életerőben virult; az élettelen ágakat lerázta magáról s újakat nevelt; az élődiak által okozott sebeket beforrasztotta; éneklő madaraknak adott szállást s ezek vigan csicseregtek a zöld lombok alatt: a harkály, mint jeles orvos, gyakran megvizsgálta, megkopogtatta, de a szárazbetegség jeleit fel nem fedezhette. És az a fa nemes gyümölcsöket is termett, bárha sok férges, redves, haszontalan bingyót rázott le magáról.

A kertész mindezekkel nem volt megelegedve; ő sok egyetemet kitanult, sokat olvasott, utazott, látott, feje tömve volt pomológiai teoriákkal, fajkiválási elméletekkel. A fa átalakítását határozta el; előszólitja kertészlegényeit, a fát kiássa s megfordítva koronájával ülteti földbe, míg a dús gyökérzetet szabadon hagyja. Eljött a tavasz, a felkelő nap sugaraival csókolta az ültetvényt, a fellegek meleg esővel öntözték, az enyhe szellő ébresztő dalt zengett, — de a fa nem zöldült; eljött a nyár gyümölcs nélkül; száraz galyak sem voltak; a levelészek is kimaradtak; csicsergő madarak sem alkalmat-

*) Dr. Ballagi Mór: „A tudományok fejlődése hajdan és most.“ Pest. 1871. 21. l.

lankodtak s a harkály komoly pofával konstatálhatta a halál nemét. az életerős fa az operáció áldozatja lett. Minden erőszakos és természetellenes operációnak ez az eredménye — ilyen operáció mellett agítal Grünwald Béla országgyűlési képviselő ur is.

A Kárpátok között ez az operáció új és meglepő. Új pedig nem azért, mintha ismeretlen volna az ó-kori hatalmas államoknak — Spártának, Athénnek, a Macedon birodalomnak, Rómának az éltető gyökerek rongálása, kiszaggatása miatt bekövetkezett pusztulása: — hanem új azért, mert most kezd határozott irányt venni, — ezért meglepő. Kézzelel foghatólag bebizonyították és elhittették, hogy primitív ázsiai állapotok közt nyomorgunk; a nyugati kulturnépektől messze hátramaradtunk; a nemzeti lelkesedés melege, a szellem ereje, az értelem világossága, a nemzeti genius lassu, de biztos alkotásai nem nyujtanak elég alkalmat a megmaradásra; szükségünk van mesterségesen fejlesztett melegre és világosságra; az élő organismus gyökerei — az egyén, család, egyház, társadalom képtelen minden funkcióra, — csak annak koronája, az államhatalom veheti fel, választhatja ki s oszthatja szét az életnedvet, csak ő eszközölheti a haladást, fejlődést, virágzást, gyümölcsözést.

Senki nem hozta tagadásba azt a tényt, hogy a kulturnépektől nagyon elmaradtunk; az akarat sem hiányzott őket utolérni; a jelszó is: „*hogy új nemzedéket kell teremteni*, miután a meglevő képtelen a versenyre“ — lelkesedve lett kimondva és vizshangoztatva. Hogy a lelkesedés annál teljesebb legyen, a meglevő nemzedék haladási képtelenségét kellett bizonyítani s ennek nullifikálásával biztosítani a sikert. A bizonyítás támadássá, gyanúsitássá, bizalmatlankodássá fajult s legmérgebb nyilait legelsőbbben az egyházat célozták, ezt sebeztek, marcangolták, bénították, a nélkül, hogy időt, módot engedtek volna az új viszonyoknak megfelelő alkotásokra. A boldog emlékeztető báró Eötvös úgy, mint fennkölt szellemű lelkes utóda Trefort vallás- és közoktatásügyi miniszter ő nagyméltósága, hol nyíltan, hol leplezve gyönyörködni, mentséget keresni látszanak a felekezeti hátramaradása, intolerantiája, lelkiismeretlensége, a protestansok autonómiaja, a katolikusok megcsökönödöttségének feltüntetése által. A társadalom mulatságot talált ebben, aligha idegenkedett volna „pereat“-ot kiáltani az egyházra; — legkevésbé sem jutott eszébe, hogy az egyház után ő fog következni.

Csak községi, állami iskolákkal lehet célzt érni — ez lett a jelszó; a nevelés, oktatásügyet ki kell venni a felekezeti befolyása alól; a gyermeket ki kell szakítani a családból, a szülőknek semmi befolyást nem engedni gyermekeikre, — sőt ezek által hatni azok nevelésére. Megindult a hajsza a felekezeti iskolák ellen; a tekintélyesebb egyházak kiközösítették — (mily haszonnal, tudjuk a kibédi iskoláról, melyhez hasonló eset sok lehetett) — itt-ott emelkedtek községi iskolák is, hogy a nagyságos tanfelügyelő urak ne huzzák ingyen fizetéseiket. A törvény iskolaszékeket, gondnoki karokat rendel, hogy a régi és új közötti szakadást ez átmeneti intézkedés által takargassa. Később e takaró is feleslegesnek kezdett látszani; a néptanítók lapjában sok panaszt olvastam azok ellen; a tanító urak argumentációja abban központosult, hogy a tanulatlan, diploma nélküli apák nem értenek az oktatásügyhez, csak gátolják a haladást — el kell törölni; az iskolaügyet a legapróbb részletekig az oktatásügyi miniszter kezeibe kell központosítani, a tanítók, mint állami hivatalnokok, annak végrehajtói, a szülők, társadalom, egyház passiv szemlélői legyenek és e mellett jól fizessenek.

A siker mámorában nagy számmal özönlöttek be — főként a németektől — a kézikönyvek, nevelés-oktatási doktrinák, melyek a nélkül, hogy a nemzeti szellemnek megfelelőleg lettek volna megválasztva, feldolgozva, az elmaradt scitha faj boldogításában, oktatásában, nevelésében fontoskodtak.

Ha nem csalódom, ezelőtt két- vagy három évvel a néptanítók lapja — meglehet, hogy Trefort ő nagyméltósága engedelmével — megijedt az iránytól; ugy szörmentén simogatva, pártfogásába vette a család jogosultságát; iskola székeket, gondnoki karokat, társadalmat; „megállj“-t kommandirozott az egyház ostromlásában; ki-mondotta, hogy bármily jellegű iskolával czélt lehet érni, ha jó; a selejtes könyveket ki kell küszöbölni; stb. Úgyes taktikai fogás volt. Elő kellett készíteni a középtanodai törvény megalkotását, életbeléptetését, a főfelügyeleti jog csalhatatlanságát; piacot kellett biztosítani a tankerületi főigazgatók legapróbb részletekig satirozott, élénk színezetű utasításainak; miniszteri rendeletekkel, gyámnoki receptekkel kellett meggyógyítani a felekezeti középtanodák tanárainak gyomrát, szívét, értelmét, érzelmét, honfiai szerelmét, lelkesedését, buzgalmát, hogy jó egészségben maradhassanak — az állami centralisatio nagy öröme s a prot. autonomia menykőcsapásainak nivellirozására.

Igy lett biztosítva a kulturnépek nivojára emelkedni képes új nemzedék megteremtése. Az egyének, családnak, társadalomnak, egyháznak nincs, nem is lehet, nem is egészséges, hogy más teendője legyen, mint bámuljon, magasztalja, dicsőítse a monumentalis alkotmány kényelmét, — se ne lásson, se ne halljon, se ne gondolkozzék, se ne érezzen; csupán kezeivel sokat-sokat dolgozzon, hogy sok-sok pénzt adhasson az államnak; az állam aztán a sok-sok pénzzel mindent elvégez, beplántálja a Kárpátok alján viruló fát a culturnemzetek virágos kertjébe. Grünwald Béla ur nem tett egyebet, mint constatálta az évek óta előre készített átültetési aktus kiviteli módozatát. Már ennél ugyan csak okosabb recept a vatikáni herbariumba menetel — gondolta Schlauch Szathmári püspök ő eminenciája.

Mesét mondtam — ki hiszi el?

HORVÁTH ISTVÁN,
ev. ref. pap

A MOLDVA-OLÁHORSZÁGI EV. REF. MISSIO KÖRÉBŐL.

Plojest, 1884. decz. 16.

Azon nemes mozgalom, mely édes hazánkban a romániai magyar egyházak felkarolása, rendezése s a missióban működő egyházi szolgák sorsának, anyagi támogatás által, elviselhetőbbé tétele czéljából az újabb időben megindult, felvillanyozta a mi munkakedvünket is s azon édes reményben, hogy közel van az idő, midőn nekünk is meghirdettetik a rég várt öröm, s e mi egyetlen külföldi magyar missiónk, édes hazánknak messze földön ismert lelkes áldozatkészsége folytán megszabadittatik mindazon bajoktól, melyek megerősödésének, haladásának és felvirágzásának eddig útjában állottak, a bukaresti paplakon decz. 9-én papi értekezletre gyűltünk össze. Értekezletünk tárgyát egy romániai ref. lelkészi kör alakítása képezte. Ugy a kör megalakítására, mint annak céljaira nézve csakhamar megállapodásra jutottunk, s miután ki-mondottuk azt, hogy a körnek elnöke mindenkor a hiva-

talára nézve legidősebb, jegyzője pedig a legfiatalabb lelkész legyen, a lelkészi kört megalakultnak nyilvánítottuk.

Hogy e kör működése Romániában élő magyar véreink honfiai érzelmeinek élesztésére s a vallásérvölcsi élet ébresztésére nézve is áldásos hatással legyen, legelőször is elhatároztuk, hogy miután biztos kilátásunk van arra, hogy anyagi helyzetünk kedvezően meg fog változni, minden negyed évben egyik vagy másik lelkész társunk egyházközségében népszerű felolvasással összekötött gyűlést fogunk tartani, s e vándorgyűlésekre vendégekkül meghívjuk hitsorsosainkat is. Gyűléseinket ünnepélyes istentisztelettel kezdjük, melyen a kör által megbizandó valamelyik lelkésztársunk fog egyházi szónoklatot tartani.

Gyűléseink tárgyát a népszerű felolvasások mellett azon fontosabb egyházi ügyek megbeszélése képezendi, melyeknek kivitele a romániai ref. magyar egyházak érdekében kívánatosnak látszik. A kör tehát létre jött azért, hogy mi Romániában működő ref. papok, közmegegyezéssel vállvetve munkáljunk egyházaink előbbvitelén és felvirágoztatásán. E kör feladatai közé fog tartozni még, hogy felköltve maga iránt hitsorsosaink érdeklődését, idővel ezek kegyes adományaiából egy kis pénztárt létesítsen, melyből szegénysorsu missiói tanítóinkat segíthessen s ez által alkalmat nyujtszon tanítóinknak arra, hogy a kör kebelébe felvétethessenek s gyűléseinken megjelenhessenek.

Vége ki lett mondva, hogy új évtől kezdve Bartalus János bukaresti paptársunk szerkesztése és a lelkészi kör tagjainak közreműködése mellett „Romániai Magyar Közlöny“ czimen új lap indittassék meg, mely a politika kizárásával egyházi ügyeket is tárgyaljon.

A romániai lelkészi kör megalakítása által egy igen fontos lépést tettünk az iránt, hogy missiói egyházközségeinket felrúzzuk a közönyösség álmából s hitsorsosainkat az egyházi ügyek iránt való melegebb érdeklődésre buzdítsuk. Vajha ama buzgóság és nagy lelki öröm, melylyel az alakuló gyűlésre siettünk, amaz igaz lelkesedés, melylyel a lelkészi kört létrehoztuk, ne lohadna az anyagi gondok nyomása alatt, hanem soha ki nem alvó tűz gyanánt égne lelkeinkben, hogy a kitűzött nemes czélt hazánk, egyházunk s itt élő honfitársaink javára meg is valósíthatnánk!

LÁNG KÁROLY,
ev. ref. lelkész, a romániai lelkészi
kör elnöke.

A GYULA-FEHÉRVÁRI REF. EGYHÁZMEGYÉBŐL.

Folyó hó 11-én tartotta ref. egyházmegyénk őszi rendes közgyűlését. Jól esett látnunk gyűlésünkön a világiak szép számát, élükön főgondnok mltszs. id. Zeyk Károly és algondnok mltszs. Zeyk Gábor urakkal, — a papok hideg közönyössége mellett, kik közül 5 — mondd őt — volt jelen.

Esperes aa. megnyitójában szivhez szóló hangokon tolmácsolta a nagy veszteséget, mely anyaszentegyházunkat, egyetemes magyar ref. egyházunkat, hazánkat érte Nagy Péter püspök halála által. Ezen emelkedett szellemű megnyitó beszéd onodi Weress Sándor indítványára szó szerint jegyzőkönyvbe igtattatni határozott és a gyászoló családhoz — esperes aa. indítványára — részvét-irat küldetik. — A felsőbb rendeletek tudomásul vétele után kezdetét vette a segélykérvények tárgyalása és itt érdekes vita fejlődött ki a gyulafehérvári első papi kamerátikum beneficium — mint a mely egyházi czélokra van fenntartva — két folyamodó egyház közül melyiknek

ajánlása felett. Mindkettő nyomós érvekkel támogatta folyamodását *Tövisnek* ősrégi temploma maholnap használhatatlan, de ez összeggel úgy sem tehetné használhatóvá; *Gyulafehérvár* romladozó templomát akarja, a kath. status főfészkeben, felekezetünk méltóságához megfelelően, kiigazíttatni s van is erre meglehetősen alapja, de nem elegendő, míg ha az illető segílyt megnyeri, tavasszal hozzáfog az építkezéshez; épen azért ez utóbbi győzött, kegyesen felajánlatván *sajátja* elnyerésére. Következett a konfirmáció sikeresebb és alaposabb oktatására vonatkozó vélemény tárgyalása, mire nézve esperesi megbízás folytán onodi Weress Sándor sárdi pap által alaposan kifejtett és indokolt vélemény fogadtatott el egyhanguan, mely főbb vonásaiban a következő: a vallást minden egyházköztségben a rendes és ismétlő iskolában a pap tanítsa, konfirmációra csak a 14 évet betöltött ifju bocsátassék és a tanítás 8 héig tartson. Nagy eszmecsérére adott alkalmat onodi Weress Sándornak a püspöki jogokra készített munkálata, melyben kellő indokolással ajánlja, hogy a ker. gyűlések kettős elnöklét alatt tartassanak, egyházi részről elnökölvén a püspök; de ez gyűlésünk többsége által nem fogadtatott el, egyebekben az egész vélemény helybenhagyatott, ugy a püspöki szék hatáskörére vonatkozó is. Az egyházközségek jövő évi költségvetése kisebb-nagyobb módosítással helybenhagyatott.

Végezetre a benedeki pap oly régóta húzódo számadásos ügye adatott át egy újabb bizottságnak, algondnok m. Zeyk Gábor elnökléte alatt, hogy kiszállva a helyszínére, igyekezzék elvégre-valahára a mindkét részről bonyolult dolgot tisztába hozni. Hiszszük is, hogy actívus algondnokunk kellő tapintattal oldja meg az ügyet. Több tárgy nem lévén, kedvelt esperesünk a gyűlést bezárta.

Gyűlésünk nagy része, *Gyulafehérvár városa kath. vallásu, de református szellemű dérek polgármestere J. Novák Ferencz ur* házához hivatott ebédre, hol is alkalmunk volt tapasztalni az igazi magyar vendégszeretetet.

Ebéd után a házassági törvényszék ült össze, melynek tárgyalásain szeretve tisztelt főgondnokunk mltsgs. id. Zeyk Károly ur is mindvégig résztvett.

BORSODI.

TANÜGYI ROVAT.

RENDSZABÁLYOK, TÖRVÉNYEK ÉS UTASÍTÁSOK AZ ERD. EV. REF. KOLLEGIUMOK SZÁMÁRA.

(Folytatás.)

53. §. Minden alkalommal, mikor a vizsgálatok megtételére kinevezett esküdt vizsgálatot tart, egyik közszolgálatot tevő ifjak közül kísézője s a számbavételnél segéde, ki a hibásokat minden kedvezés s személyválogatás nélkül feljegyezvén, az esküdt által aláírt két jegyzék közül egyiket az ellenőrhöz. másikat az igazgató-tanárhoz minden reggel mulhatlanul beviszi.

54. §. Előljárási, tanári, tanítói gyűlések alkalomával s kollegiumi törvényszék tartásakor egyik szolgálattevő ifju a gyűlésterem ajtójánál őrködik, ott a csend fennmaradására vigyáz.

55. §. Ezen köteleességek teljesítésére mind a két szolgálattevő ifju egyaránt köteles s ha teendőiket egymás közt elosztják is, egyik mulasztásáért a másik is fe-

lős s hanyagság, köteleességeiket hűtlen teljesítése által a legkeményebb büntetésnek teendik ki magokat.

H.) Éjjeli őrk.

Minden éjjelre a gymn. VII. és VIII. osztály tagjai közül két éji őr neveztetik ki, kik közül az egyik estvéli kapuzárástól éjféltől után egy óráig, a másik egy órától reggeli kapunyitáshig őrködik. Ezen közszolgálat alól — a hol ilyenek vannak — csakis az egyetemi s akadémiai hallgatók vannak felmentve.

56. §. Az éji őr őrködési idejét ébren és a kiszabott helyen tartozik eltölteni: adott jelre a kapu kulcsát mindég rendes helyéről vivén el és oda vivén vissza s feljegyezvén, hogy kit és hány órákor bocsátott be és ki, s erről jelentését írásban két példányban következő reggel az ellenőrnök beadja. Ezen jelentésnek teljesen hűnek kell lenni s a bebocsátottak neveit s bebocsátásuk idejét minden személyválogatás nélkül s kivétel nélkül magában kell foglalnia, mert a kire netalán kivilágosodnék, hogy valakit fel nem jegyzett, mint hűtlen s törvénytelenre utat nyitó hivatalnok, a legszigorubb kollegiumi fenytéssel büntettetik.

57. §. Őrködése ideje alatt gyakran tudomást szerez magának arról, hogy a közszolga s a többi őrk ébren s kijelölt helyeiken vannak-e? s rendetlenségöket nem türi el.

58. §. Ha őrködési ideje alatt gyakran valami zajt veszen észre, rögtön tudomást szerez magának annak oka felől; s ha valami baj van, azonnal közli a seniorral s irott jelentésébe is beírja.

59. §. Az első őr, estvéli kapuzárás előtt, egy óra-negyedig tartó csengetéssel ad arra jelt, s annak végeztével a kollegium kapuját bezárja. Őrködési ideje végződésével a második őrt felkölti.

60. §. A második őr reggeli fölkelés idejét egy óra-negyedig tartó csengetéssel tudatja; csengetés végeztével a kaput kinyitja s a kapu kulcsát visszaviszi a seniorhoz, vagy ellenőrhöz; szóval oda, hol az rendesen állani szokott.

I.) Fegyelmi törvények.

a.) Isteni tisztelet.

61. §. A templomi és a kollegium belsejében tartandó isteni tiszteleten, mely utóbbinak idejét a tanári szék határozza meg, tartoznak az arra kijelölt osztályok illő rendben megjelenni, azt végig várni s otlétők alatt magukat úgy viselni, hogy legkisebb botránkozásra se szolgáltassanak okot.

Kik az osztályvezetőnél tett előleges jelentés nélkül az isteni tiszteletéről elmaradnak, a tanórát mulasztókra kiszabott büntetések alá esnek. Az isteni tiszteleten való rendetlenkedés pedig a kollegiumi törvényszék által a hiba nagysága szerint büntettetik.

b.) Idegenek iránti magaviselet.

62. §. Köteleességévé tétetik a kollegium minden tagjának a kollegiumhoz nem tartozó személyek iránti legillendőbb s a társadalmi külső formákat sem sértő magaviselet, városi, megyei, vagy akármely más hatóság képviselőjével való versengést, összeütközést a legszorgalmasabban kerüljenek; azok hivatalos eljárását ne gátolják, és semmi ürügy alatt dolgaikba ne avatkozzanak. — Politikai tüntetésekben a kollegiumi ifjuságnak részt venni egyáltalában nem szabad.

63. §. Ha a kollegium valamelyik tagja idegen ál-

Folytatása a mellékleten.

Melléklet a „Protestáns Közlöny“ 51. számához.

tal magát megsértve érzi, óvakodjék magának elégtételt venni s annál kevésbé merészkedjék másokat is ügye mellett idegenekkel való versengésbe keverni, hanem szenvedett sérelmét haladék nélkül jelentse fel az igazgatótanárnál, s csendesen várja, míg a kollegiumi előjáróság számára kimaradhatatlan elégtételt eszközöl. — Ezen (62. és 63.) szabályokkal ellenkező eljárás a hiba nagyságához mért s ismétlés esetében terhesített büntetést von maga után.

c.) Előjárók iránti magaviselet.

64. §. A kollegiumi előjáróságnak, u. m. gondnokoknak, tanároknak, kollegiumi tiszteteknek testületileg s személyenként tiszteletben tartása minden növendék kötelessége. Ki azok iránt magát a legnagyobb illendőséggel s kellő tiszteletmegadással nem viseli vagy talán engedetlenkedik s azokat sérti, másokat ellenszegülésre és sértésekre ingerel s ezen hibák elkövetésére másokat titkon vagy tömeges tanácskozásban rávenni törekszik: első esetben is elszakaszthatatik a kollegiumtól, a hiba ismétlődésével mindenesetre kirekesztéssel büntetettetik.

65. §. A kollegium közszolgálatában levő személyek, kik közé tartoznak a szolgálattelvő ifjak (apparitor), éji őrök stb. hivatalos kötelességeik teljesítésekor a törvény képviselői; s ki azokat eljárásukban gátolja, megsérti s mást ezen hiba elkövetésére ingerel, a legkeményebb büntetésnek teszi ki magát.

d.) A tanulók egymás iránti kötelessége.

66. §. A kollegium minden tagjának — s nem csak azzal különösen megbizottaknak, — kötelessége: a kollegiumban való rend s békés együttlét fennmaradására ügyelni, lehető versengéseket akadályozni s a hiba elkövetésétől másokat óvni. Kikről bebizonyosodik, hogy elnézésök vagy bátorításuk által valamely hibát elkövetni megengedtek, a hibázókkal egyenlő, vagy nagyobb mértékben is büntetettnek.

67. §. Az akadékoskodók, veszekedők, mások csendességének háborítói, sikeres eszközökkel zaboláztatnak meg; s ki mást megüt, máson testi sérelmet követ el, a hiba nagyságához mért fenyítésen felül, az orvosi költségeket is megtéríti.

68. §. Illetlen, mások személyét, szemérmét sértő beszédek, káromkodás, esküvés stb. bezárással, iskolai jótéteményektől való megfosztással s ezen hibákban való megrögzöttség esetében a kollegiumból való kirekesztés is büntetettnek.

(Foly. köv.)

BESZENTELÜNK-E VAGY KOPORSÓBA TESZÜNK?

A „Prot. Közlöny“ egyik régebbi számában tudósítás jelent volt meg az alsó-csernátóni lelkész temetéséről, melyben — egyebek között — említettett, hogy „a koporsóba tétel szertartását Sz. G. végezte.“ Erre „Küküllőmenti“ dissimulált tudatlansággal felhívta vala a kézdi papságot, hogy magyaráznák meg, miféle fán terem az a „koporsóba tétel“ nálunk reformátusoknál. Megvallom, feszült kíváncsisággal vártam magam is a magyarázatot, de mind-egyeddig hiába. Most azonban olyan szerencsés helyzetben vagyok, hogy a magyarázatot ama „küküllőmenti“ szerint pápistás szertartásra nézve birhatom. Megtaláltam a „Prot. egyh. és isk. lap“ 48. számában és pedig nagyon

illetékes helyről megadva. Ha t. szerkesztő ur is jónak találja, azok kedvéért, kik az említett lapot nem olvassák, ide igtatom ama magyarázatot az arra indokul szolgáló ténynyel együtt.

Szerény kérdések.

„A dunamelléki ref. egyh. kerület gróf Lónyay Menyhért haláláról gyászjelentést adott ki. Ebben szóról-szóra ez áll: „A boldogult hült tetemei november hó 6-án, d. u. 3 órakor fognak a reform. egyház szertartása szerint, a M. Tud. Akadémia diszcsarnokában beszenteltetni...“

Miután az említett gyászjelentés a kerület nevében adatott ki: alulírott, mint ezen kerületnek egyik igénytelen tagja, bátorkodik kérdezni:

1. Ki írta azt a gyászjelentést a kerület nevében?
2. Mióta szokás nálunk a halottakat *beszentelni*? S mivel? Ha vizzel: hol veszik a vizet? Rómában?
Hát ennyire jutottuk?!

Tury Károly,
nagyszékelyi káplán.

*

„A szerkesztő ur közölvén velem a fentebbi, magokat szerényeknek nevező kérdéseket, hogy a kérdezőt egy hétig ne váraoztassam, szerk. ur engedelmével azonnal felelek is reájok.

Az 1-re. A kérdéses gyászjelentést a kerület nevében én írtam.

A 2-ra. A halottakat nálunk ős idők óta szokás beszentelni. Persze nem vizzel, legkevésbé pedig Rómából vagy a Jordánból hozott vizzel, hanem imádsággal, Istennek segítségül hívásával, Krisztus kegyelme iránti esedékezéssel. S épen az a különbség köztünk s a katolikusok között, hogy ők szentelt vizzel, tömjénnel, meg nem tudom mivel szentelnek, mi pedig imával és igével. Hiszen meg van írva abban a gyászjelentésben, hogy „a reform. egyház szertartása szerint“ lesz a beszentelés.

Lássuk tehát ezt a veszedelmes *szentelés* szót. Mi is szenteljük a templomot, a temetőt, t. i. Istennek szenteljük. Mindennap így kezdjük reggeli imánkat: „Feljöttünk, Uram, e neked szentelt házba.“ Egész életünket Istennek szenteljük. Az új lelkészeket, a püspököt, ugyan mostanában — új divat szerint — már avatjuk, rendeljük (ordináljuk*), azelőtt azokat is szenteltük s azért akkor is jó protestánsok voltunk. De már a halottat nem avathatjuk, se nem rendelhetjük; én erre más szót nem tudok, mint a beszentelést, a mely annyi, mint a megáldás. Boldogult elődömtől, Török Páltól, számtalanszor hallottam: „Beszentelünk az Atyának, Fiunak, Szentléleknek nevében“ és nem botránkoztam meg rajta, se nem vettem észre, hogy valaki megbotránkozott volna. Ha a tiszteletes szerény kérdező jobb szót tud rá, megköszönöm, ha megtanít, ugyis mint pap és püspök, ugyis, mint a magyar nyelv és irály munkása és művelője. A *keresztelés*-nek is próbálták a *beatás*, *bemerítés* szót helyettesíteni; mert nem keresztvetéssel keresztelünk, de azért csak megtartottuk a keresztelést s nem fája fejünk miatta. Részemről nekem a szó csak a gondolat külső ruhája, nem a szóra, hanem a gondolatra, a *dologra* helyezem a súlyt; szó helyett jobb szót szívesen elfogadok, mig jobbat nem tudok, élek azzal, a mi van. „Verba valent usu“, mondja a latin; az a kérdés, *mit értünk alatta?*

*) A lelkészek *ordinatiója* ellen is kifogást lehetne tenni, mert az *ordóból* ered, pedig nálunk a papság nem *ordo*, nem rend vagy kaszt.

A tiszteletes atyafinak addig is azt a szerény jótanácsot adom, ne kereskedjék a dolgok külső héja, hanem a magva körül. Lélekben és hitben legyen jó protestáns s ne kapaszkodjék a szók egérfarkába.

Béke velünk!

Budapest, 1884. nov. 27.

Szász Károly.

No, hát a mit jelent a ft. püspök ur magyarázata szerint a *beszentelés*, épen az nálunk — Háromszéken — a „koporsóba betetés.” — Azonban tovább megyek s bátor leszek előadni, hogy nálam pl. minek a helyét pótolja a „koporsóba tétel.” Hát ezt egyik értelmes öreg hallgatóm így adta elő: „szokásban volt — beszélé — nálunk régebben az, hogy virasztás alkalmával a módosabbaknál a mester (kántor), a kevésbé módosoknál valamelyik énekes egyháztág vezérlete, illetőleg előlmondása után „inter pocula” halotti énekeket énekeltek a halott felett úgy éjjelig — ezt „énekszónak” nevezték. Ez az énekszó most kiment divatból s ennek a helyét pótolja „koporsóba tétel,” mely különben még régebben is megvolt, de csak azoknál alkalmazták, kik „énekszót” nem kívántak.

A koporsóba tétel szertartása pedig ebből áll: napmente előtt pár órával „gyülekezőt” harangoznak, erre a pap és kántor egy megbízott kíséretében megjelennek a halottas háznál és egy vers eléneklése után a pap imát mond az elhunyt és koporsóba teendő teste nyugodalmáért és lelke üdvéért, melyet Miatyánk... és rövid záríma követ s az egészet bezárja ismét egy vers ének. Látni való hát, hogy Háromszéken — egyebütt tudtommal nincs szokásban — az a *koporsóba tétel*, a mi a ft. püspök ur szerint a *beszentelés*, s „Küküllőmenti” megnyugtató végett még egyszer idézem a püspök ur 2-ik kérdésre adott feleletének első passusát: „A halottakat nálunk ős idők óta szokás beszentelni” — Három-Széken „koporsóba tenni.”

Legyen szabad azonban szerénység és „a szók egérfarkába kapaszkodás” nélkül megjegyznem, hogy nem találok egészen megnyugtatónak — legalább idevonatkozólag — a ft. püspök ur ama kijelentését, miszerint, midőn a *beszentelést* használjuk, nem a szóra, hanem a gondolatra, a *dologra* kell helyezni a súlyt. Ezt megvárhatjuk ugyan a mivelt értelmes s épen városi publikumtól, de nem az egyszerű falusi hallgatóktól. Én magam pl. teljes megnyugvással mondom el „születék szüz Máriától, mert úgy értelmezem, hogy „egy tiszta, becsületes életü szüztől született”, de a nagy többség ma is a régi dogmatikai viták nyomán az idézett szavak elmondásakor azt hiszi, hogy „szüzességének elvesztése nélkül szülte”... A köszönséges miveltségű egyszerű földmivelő falusi ember a szó külső héján belől hatni nem képes és én határozottan állítom, sőt tudom, hogy nálunk, legalább Háromszéken, sőt egész Erdélyben, a „beszentelés” alatt kivétel nélkül mindenki „a szentelt vízzel behintő pápista szertartást” érti. Épen azért én a „beszentelés” szót prot. szempontból teljesen mellőzendőnek állítom; igaz, hogy „a koporsóba betetés” — különösen az annak fogalmával ismeretlenek előtt — szokatlan és értelmetlen szók, de jobb hiányában azért elfogadhatóbb, mert katolikus hokus-pokusra nem emlékeztet. Egyébiránt „Videant consules”!..

F. Gy.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1884. decz. 20.

— **Nyilvános elszámolás.** Néhai tanár *Bolyai* Farkasnak a ref. kollegium előljárósága által Maros-Vásárhelyt 1884. sept. 26-kán közadakozás útján föllállított emlékkőre és emléktáblára befolyt és kiadott összegekről. a) Bevétel A m.-vásárhelyi ref. kollegium levéltárába elhelyezett megvizsgált pénztári kimutatás és aláírási ivenk szerint befolyt: a. egyesek és testületek adományából 517 frt 23 kr.; b. takarékpénztári kamatokban 66 frt 58 kr. Összes bevétel 583 frt 81 kr. b) Kiadások: Az okmányokkal teljesen igazolt kiadások szerint voltak: a. sarkó és emléktábla készíttetési díja, felállítási, nyomda- és posta-költségek — összesen 531 frt 42 kr. Az összes bevételből leszámítva a fennirt kiadásokat, marad bevételi többlet 52 frt 39 kr. Ezen fennmaradt 52 frt 39 krt hozzácsatolva a *Bolyai alap* czímen külön begyűlt 49 frt 12 krhoz, teszen jelenleg a „*Bolyai-alap*” 101 frt 51 krt. Mely összeg, a remélhetőleg még e czélra befolyandó adományokkal neveltetve, mint „*Bolyai-alap*” fog a ref. kollegium előljárósága által kezelteni s kamatja évenként a 4 felsőbb osztály növendékei között, a menyiségtanban legkitünőbbnek fog ösztöndíj kiadatni. M.-Vásárhelyt, 1884. november 26-án. Dr. Antal László főgondnok, elnök. Bihari Sándor, pénzkezelő. Bedőházi János, jegyző.

— **Szász Károly, Váró Ferencz és Vargha Gyula** magyar Schillerrel ajándékozzák meg irodalmunkat. Ezt a közlést tette közelebről *Vargha* Gyula a Kisfaludy-társaságban. Jelentette ugyanis, hogy hárman Schiller kiválóbb költeményeinek teljes gyűjteményét állították össze. Örvendünk, hogy kálvinisták tették irodalmunknak ezt a szép szolgálatot.

— **Dr. Török István felolvasása.** Az erdélyi muzeum-egylet bölcsélet-, nyelv- és történelemtudományi szakosztályának folyó hó 13-án tartott ülésében dr. Török István bemutatta az erdélyi reformatusoknak 1791-ben készített tantervéből az elemi és középoktatásra vonatkozó részt. Kimutatta az egyházi főtanács által kiküldött bizottság neveit s kiemelte, hogy e bizottság először is az erdélyi ref. kollegiumok vagyoni helyzetét vette számba s mivel nem valami kedvező állapotban találta, ennek orvoslására adott véleményt. Ez adatokból kiemeljük: Az enyedi és kolozsvári kollegiumok anyagi helyzetét a következő számok mutatják: Enyed mindennemű bevételei évenként 16,432 magyar forint 78 denár. A Londonban lévő tőke nincs ide számítva. A kiadás összege évenként 16,136 m. f. 28 denár. A hátralékban lévő kamatok összege 18,000 m. frt. A kolozsvári kollegium évi bevétele 6,306 m. frt 94 denár. Évenkénti kiadása 5,655 m. forint 78 denár. A hátralékban lévő kamatok összege 11,474 m. frt 56 denár. A bizottság javaslatot készített a kamathátralékok fölszedésére, de egyuttal szigorú rendszabályokat is alkotott a kollegiumok pénzeinek gyümölcsötető elhelyezésére vonatkozólag. A jószágok jövedel-

meztetésére a bérleti rendszert ajánla inkább a bizottság. 1791. apr. 23-án a bizottság két részre oszlik. E két bizottság egyesített munkálatában is két különálló rész van. Egyik azon javaslatokat foglalja magában, melyeket azonnal életbe kell léptetni; a másik azokat, melyet csak később, kedvezőbb körülmények között lehet megvalósítani. Ezeket részletesen ismertette a felolvasó.

— **Tűzkár elleni biztosítási szerződvény.** Vettük az „Első magyar általános biztosító társaság”-gal újabban kötött szerződvény teljes szövegét, mely egyházközségeink és kollegiumaink épületeinek tűzkár elleni biztosítását illetőleg a f. hó 23-ikán lejárandó régi szerződés helyébe lép. Közlését legközelebből megkezdjük.

— **A keresztyénség diadalát festő „Első Walpurgis éj”** című oratoriumot hallottuk a kolozsvári Zene-Conservatorium által előadva pénteken estve a nemzeti színházban. *Mendelsohn* fenséges zeneműve Göthe szövegére van építve s oly magasztos hatást gyakorol, hogy ihlettel tölti be a szívet. A pogányság harsog ugyan még, de érzi közeli végét. Fegyvert ragad, de ereje erőlködés. A vad accordokból az új hit dicső choralja hangzik elő. Karácson hetére felemelőbb művet alig hallhatott volna a lótvó-futó városi közönség.

— **Egyetemi hallgatók zavargása** volt a lefolyt héten a bécsi egyetemen. Az orvosi kar keresztyén tanulói zudultak fel a zsidó vallású tanulótársak ellen, kik az ifjusági segélyző egyesületben számuknál fogva túlsúlyba jutva, igen particularis szellemben gyakorolták a segélyezés jótéteményeit. Mindenesetre sajtáságos, hogy a keresztyének szorultak az oppozícióra.

— **A békés-bánáti ref. egyházmegye 1884. évi apr. 1—3 napjain Hód-Mező-Vásárhelyen tartott közgyűlésének jegyzőkönyvét** testes nyomtatásban vettük. A gondos összeállítású jegyzőkönyvre, illetőleg a szerinte tárgyalatokra alkalmilag visszatérünk.

— **Pater Hyacinthe a dohányzás ellen.** A dohánynyal való visszaélés ellen alakult párisi egyesület legutóbbi közgyűlésén felolvasták Loyson Hyacinthené asszony, az expáter feleségének egy férje nevében irt levelét, a mely kijelenti, hogy a dohánynyal való tulságos élés nemcsak a lelkiismeret elvadulását okozza, hanem Oroszországban megszülte a nihilizmust, Franciaországban pedig a hitetlenséget s a nép fogyását.

— **Szentek statisztikája.** Egy trienti olasz lap táblázatban állítja össze az 1500 óta szentté kanonizáltak és boldoggá avatottak számát, a mely összesen 416, vagyis 95 szent és 320 boldog. Az ég e választottai közt csak 58 nő van. Nemzetiség szerint a szentek közt 28, a boldogak közt 48 olasz van, továbbá 17 szent és 49 boldog spanyol, 1 szent és 36 boldog portugaliai, 6 szent és 8 boldog francia, 12 szent és 1 boldog hollandi, 4 szent és 1 boldog belga, 1 szent és 1 boldog lengyel, végre 2 szent és 2 boldog német. Magyar szent vagy boldog nem akadt a tizenhatodik század kezdete

óta. Megemlítjük, hogy vatikáni lapok szerint a rituum congregatio szombati ülésén elhatározta nemes Tschiderer Nep. János néhai trienti püspök boldoggá avatlatását.

— **„A keresztyén ifju kalauza”** című műre előfizetési felhívást intéz Nagy Alajos kolozsvári piarista tanár. 1882-ben jelent meg Franciaországban egy mű „Létudiant chrétien” cím alatt. Szerzője egy nevet elhallgató pap, ki egyike a Sal. sz. Ferencz neve alatt egyesült hittérítő társulat tagjainak, ki rendje szentének műveiből állította össze e kalauzt. Az átdolgozó szellemi irányainak jellemzésére megemlítjük, hogy neki Petőfi, Stuart Mill, Comte és többi gondolkozói az emberiségnek — tévelygők.

— **„Herkó paternek sem adom”** közmondás eredetére nézve utóbbi időben több ízben megújult a vita. Most Máramaros-Szigetről írják, hogy Szilágyi István ref. liceumi igazgató birtokában van egy könyv, melyben többek közt egy Hirko nevű pater története is foglaltatik. Ez a Hirko pater gr. Keglevich Miklós főispán katonáival 1671-ben Tornára jövéen, Szőnyi N. István ref. paptól, a kezében levő fejszével fenyegetve, a templom kulcsait követelte, de Szőnyi uram protestált és nem is adta ki a kulcsokat. Valószínű, hogy ez időből ered a közmondás: „Herkó (Hirkó helyett) paternek sem adom.” Mások azonban azt mondják, hogy e három német szóból származik: Herr Gott Vater.

PÜSPÖKI KÖRÖZVÉNYEK.

Nagyf. Szász Domokos helyettes püspök a következő körözvényeket bocsátotta ki:

Tudásul és megtartásul.

1318—1884. *M. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur ő nagyméltósága* f. év és hó 6-ról 1382. eln. sz. a. kelt leiratával arról értesít, hogy a közlekedési miniszteriumnál ismételten felszólalások történtek az iránt, hogy a portomentes hatóságok és hivatalok különben is jelentékeny levelezésük tulnyomó részét ajánlottan adják fel a postahivataloknál, a mi, tekintettel arra, hogy minden egyes ajánlott levél külön kezelést kíván, a megterhelt postahivatalok működését fölötte megakasztja: ennélfogva fölhivom tiszteletes lelkésztársaimat, hogy csak is a fontosabb, vagy okmányokat tartalmazó leveleket bizák ajánlottan a postára, továbbítás végett.

Köröztetnek:

1275—1884. *A marosi egyházmegyében a mező-bándi kántor-tanítói állomás.* Javadalma: patronusoktól 5 kal. buza, vagy rozs; kepefizetőktől (70) 2—2 kal. buza, vagy rozs, 1—1 kal. zab; vékás kepezőktől (150) 22—22 liter buza vagy rozs; felesektől (18) ez utóbbinak $\frac{1}{2}$ része; orsós asszonyoktól (15) 1—1 sing vászon; 4 kubiköl fa az egyhk. erdejéből; 10 o. é. forint korcsma regáléből; 33 becshold canonica portio egy tagban, mely-

ből 2¹/₂ h. őszi föld és 2 h. kaszálónak minden munkáját az egyháztagok végzik; a temető főtermésének ¹/₄ része; tisztességes lakhely, gazdasági épületekkel és kerttel. Az összes fizetés pénzértéke hivatalos felszámítás szerint 452 frt 22 krt tesz o. értékben. Minthogy a megválasztott köteles énekkart alkotni, megkivántatik, hogy folyamodók az összhangzatos énektanban jártasságukat okmányokkal igazolják. *Pályázati határnap* 1885. évi január hó 20-ika. Folyamodványok nt. *Rákosi Lajos* esperes aához Lukafalvára (u. p. Nyárádtó) küldendők.

1314—1884. *A k.-kalotai egyházmegyében a zsoboki kántor-tanítói állomás.* Javadalma: 120 véka (30 literes) rozs, vagy törökbuza; minden tanulótl (80—90) 80 kr. tandíj; 2 hosszú öl fa, az egyháztagok által hazaszállítva; minden fordulón (3) 4 nagy vékás szántó haszonélvezete, az egyháztagok által mivelve; egy szekér, szénát termő rét haszonélvezete; a temető főtermésének ¹/₃ része; temetésért énekszóval 20 kr., bucsuztatóval 80 kr., tisztességes lakás, veteményes kerttel. *Pályázati határnap:* 1885. évi január hó 20-ika. Folyamodványok nt. *Szakács István* esperes aához Sz.-Lónára (u. p. Gyalu) küldendők.

1335—1884. *A n.-sajói egyházmegyében a nagy-sajói énekes-tanítói állomás.* Javadalma: 10 hectoliter buza és törökbuza; 10 h. lit. zab; 10 hold szántó és kaszáló haszonélvezete; 16 frt 60 kr. alapítványi kamat; 5 hecto tisztabuza; 3 öl fa; minden tankötelestől (25—30) 10 kr., temetésért 10 kr., tisztességes lakás gazdasági épüle-

tekkkel és kerttel. Az összes fizetés pénzértéke hivatalos felszámítás szerint 154 frt 58 kr.

Ugyanezen egyházmegyében a sz.-mátéi kántor-tanítói állomás másodizben. Javadalma: az első körözés alkalmával, kepe, canonica portio és munkatételben 125 frt 68 kr., pénzértéket tett, ehez járul a mlts. állandó igazgatótanács által ez állomás jobbitására megszavazott évenkénti 100 frt állandó segély, melylyel az összes fizetés 225 frt 68 kr. pénzértéket képvisel. *Pályázati határnap mindkét állomásra 1885. évi január 20.* Folyamodványok nt. *Vályi Elek* esperes aához Kentelkére (u. p. Magyarós) küldendők.

Kolozsvárt, 1884. decz. 18.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

Kálmán Farkas. Utánna járunk. — *B. K., Spectator* és *M.* Még nem olvashattuk át. — *L. K.* Becses levelét vettük; szellemi részét felhasználtuk, másik oldalát pedig közöltük az illető hivatallal. — *Tisztelt munkatársainknak:* boldog karácson ünnepeket kíván a szerkesztő!

H I R D E T É S.

KARÁCSONI ÉS ÚJÉVI AJÁNDÉKUL

legjobban ajánlható

a sepsi-szentgyörgyi Jókai-nyomda ilé ses kiadásában megjelent

ZWINGLI ULRIK ÉLETE

ÉS A

HELVÉT REFORMÁCIÓ MEGÁLLAPITÁSA

czimű s a nagy reformátor négyszázados születése alkalmából megjelent mű.

A reformátor hűen találó arcképével.

A legkitünőbb külföldi munkák után 12 sűrűen nyomtatott iven írta **Benke István**, gymn. tanár.

Ára: a sepsi-szentgyörgyi Jókai-nyomda kiadó-hivatalában vagy a szerzőnél megrendelve 1 frt, postai bérmentesítéssel 1 frt 10 kr. — **Bolti ára:** (kapható Stein János könyvkereskedő bizományában Kolozsvárt) 1 frt 20 kr.

Gyűjtőknek minden 10 példányra egy tiszteletpéldány adatik.

E műről a sajtó híráitai és nyilatkozatai, nevezetesen a Rrot. Egyh. és Isk. Lapok 1884. évi 17 s 19, Prot. Közlöny 14—15, Sárospataki Lapok 15, Nemzet 578 (100), Pesti Napló 96, Ellenzék 80. és 85—88, Magyar Polgár 100, Székely Nemzet 51. és 55—56, Nemere-Határszéli Közlöny 44—47, Nyomdászok Közlönye 20. számaiban a legkedvezőbbek voltak, s azt mint e té:en első uttörő munkát a protestáns irodalom nyeroségéül és olyanul tüntették fel, melyet „magyaros, választékos irály, vonzó modoru előadás s a tárgy iránt előszeretet jellemezvén, nemcsak a prot. papok, tanárok, isk. ifjuság, hanem általában a nagyközönség is kiváló érdekeltséggel fog olvashatni.”

2—2

PROTESTÁNS KÖZLÖNY

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI SZÁLLÁS:

b.-farkas-utca 16. szám, hova a lap szellemi ügyeit illető küldemények a szerkesztő nevére czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt, félévre 3 frt, évnegyedre 1 frt 50 kr.

HIRDETÉSI DIJ:

Egy négyszög centiméternyi tér egyszeri hirdetésnél 3 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

KIADÓ HIVATAL:

„Magyar Polgár“ nyomdája, b.-közép-utca 4. sz., hova az előfizetések és hirdetési díjak küldendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ: SÁNDOR JÓZSEF. — KIADÓ: AJTAI K. ALBERT.

Tartalom: Előfizetési felhívás. — Egység a sokaságban. — **Tárcza:** Örtüzek (Szalay Károlytól). — Ujévi tanácsok gazdák számára. — A budapesti ev. ref. theologiai akadémia hallgatóinak felhívása stb. — Egy a régiak közül. — Felejtethetlen püspökünk emlékére. — Tűzkár elleni biztosítási szerződvény. — **Tanügyi rovat:** Rendszabályok, törvények és utasítások az erd. ev. ref. kollegiumok számára. — Különfélék. — A szerkesztő postája.

Előfizetési felhívás.

A politika mindent felfal; a templom harangjai szavát elnyeli a piaczi zsibaj. Miként az önhitt tudás előtt a vallás, úgy hallgat az emberfaj- és élet-gyűlölet előtt az egyház. Isten szolgáinak természetes vezérszerepét elragadta a napi sajtó ordító tábor. Az egyedül megtartó, egyedül tökéletesítő benső táplálkozás az Atyából, felfujt rendszereknek, s ingadozó tételeknek adott helyet; a lejtő kész, a bomlás megindult. — Ki hagyjuk-e aludni az örökké való fénytengernek társadalmunkban már csak gyöngye mécs alakjában lobbanó lángját? Ne beszéljük-e meg egymást közt a helyzetet, a követendő magatartást, a változás alkalmas idejének közeledését? Ne ápolgassuk a kivesző egyetlen égi rózsát, mig eljön ismét erdővé lételeének szüksége, ohaja? Mi, kik — confessióink alapítójának értelmé szerint — mindenkifölött hiszünk a *választottak* igazságában: megbocsáthatatlan bűn nélkül nem lankadhatunk, lelkünk nem veszítheti reményét nagy számadásra vonás örökre helyrehozhatlan ítélete nélkül. A *magyar nemzet* vallása vagyunk; e faj mindenben az ó-testamentumi szent nép helyzetét és feladatát mutatja. Átusztunk multunk vöröstengerén, most a jelen pusztájában látjuk, hogy az európai népek közt mi leszünk, kik a megismerés kárhözata után is fenn fogjuk tartani a benső szózatban való bizakodást, megnyugvást, s a külső siralomvölgy fölötti diadal eleven hitét.

— Mi ezt hisszük és valljuk. E szellemben óhajtjuk az erdélyi részek tizenhat megyéjének, egyházkerületünknek, a bércek és a szabadság hazájának eme kis tárogozóját zöngetni, lapunkat szerkeszteni. Hallgassuk meg egymás édes álmait, való keserveit! Függyünk össze; a szervezkedés napjai után eljőnek a cselekedet ügyei! — A „Protestáns Közlöny“ eddigi csinos alakjában, az eddigi árban — *egész évre 6 frt, félévre 3 frt, évnegyedre 1 frt 50 kr., második és harmad osztályu lelkészeknek 5 frt.* — s jövőre pontosan *minden vasárnapra* fog megjelenni. Viszonyaink szerint kisebb árban *lehetetlen* kiállítanunk; így is *csak úgy tarthatjuk fenn ez egyetlen erdélyi ev. ref egyházkerületi lapot*, ha az előfizetési díjak *pontosan* beküldetnek. A lap szellemi és anyagi részét illető küldemények az első oldalon jelzett helyekre czimezendők.

Sándor József,
a „Protestáns Közlöny“
felelős szerkesztője.

Egység a sokaságban.

Magyar közművelődési egyesület alakul Kolozsvárt. Az előkészítő bizottság kiküldetett s előreláthatólag nem sok idő múlva meglepő föllépéssel fog megjelenni Kolozsvárt az összes erdélyi részek vidéki előkelősége, megtartani az alapító közgyűlést s kimondani, hogy ez országrészben mindenkinek magyarul kell éreznie és gondolkoznia!

A különböző nemzetiségek már régóta megmozdultak ellenünk. Külföldön és idehaza alkotják és alkottatják a legkülönbélebb iskola-egyesületeket, fajsellemet fenntartó társulatokat. A szászoknak Münchenből és Berlinből gyűjtenek; az oláhoknak Jassiából és Bukarestből, a szlávoknak Moszkvából.

De mit érdekel minket, hogy mit csinálnak a német professorok, az orosz irodalmárok, vagy a román politikusok? Mit érdekelnek az idehaza alakult különböző szervezetek, melyek az irodalom, a kölcsönös önképzés, fejlesztés, vagy segély nevében a magyar állam uralkodó elemének rovására gyarapulnak és terjeszkednek? A ref. egyházra nézve bir-e jelentőséggel az új idők természeti hitvallásának mozgása, a nemzetiség életki-fejtése

Teljes mértékben és mindennek fölött!

Egyházunk mindenha a magyar nyelv és magyar faj hordozója gyanánt első sorban lesz a verseny ösztöne által föriasztva. Mind élesebbé lesznek az ellentétek. A gör. kel. egyház bérceink között már most is lendületet vett; az egyre szaporodó politikai napisajtó, a „Tribuna“, a „Gaz. Transilvaniei“, az „Observatoriul“ stb. mind hangosabban döngeti az orthodoxia nyugalmas kapuját s egyre exquisebb fájérdeket visz a saját templomi symbolumok mögé.

A lutheranusokról nem szólunk, hiszen gazdagabbak és virágzóbbak, mint mi. Germán szellemök folyton táplálva van a németországi hírlapok és felolvasások által s itthon sem ismernek lankadást a Germania szobra felé való visszaepekedésben.

A szlávok — tőlünk ugyan távolabb — most készülnek a Method emlékének ezer éves fordulóját nagy osztenantációval megülni. Az összes szláv-ság óhajtana e napon egy gondolatban egyesülni. Folytak is már a zsurnálistikai taglalások s ha úgy is léssen, hogy Cyrillt Moszkvában, Methodot pedig Magyar-Hradsis mellett fogják mánesikben megünnepelni, azért a külső körülmény nem változtatand a benső sympathián, a lélekben való együttlét csöndes hangulatán.

Egyházunk Isten kegyelméből erős, egységes testté olvadván össze, szervezetenleg képesítette magát szükség esetére az egyöntetű s azért bátorságos harcra. Államiságunknak jóakaratu támaszt igérvén, koronánk növekvő ragyogásából maga is tündöklő viszfényben részesül. Az országkormányzás mechanikai formája, párosulva a magyar egyház jóindulatu lelki tartalmával, diadalmasan hághat fokról-fokra magasabbra.

Csak a társadalomnak kell még megmozdulnia. Az Isten és a kard mivelünk, még a testvériségnek kell jelenkeznie.

Erre törekszik a magyar közművelődési egyesület.

A solidaritás és összetartozás közös érzetének a társadalmi morálra kell hatnia. A közös ellenség fel kell hogy ébresszen. S a fajilag ébredő küzdelem visszahat a hit elevenebbé lételére. Kimerithetetlen alapot bármily harcra csak a

mindenhatóval való benső közösülés öntudata adhat. A zsidóság vallásos fejlődése a politikai küzdelmek révén történt. Történjék úgy nálunk is.

Vajha az egyesülés szüksége minél kényszerítőbben mutatkoznék, mert az által mi csak nyerhetünk!

TÁRCZA.

ÓRTÜZEK.

III.

„Une société qui ne croit à rien est dans les meilleures conditions pour tout croire.“
G. Droz.

Erős századunk, mely már-már a haldoklás napjait éli, mintha csak ifjúkori emlékeit s férfi korának fényes vivmányait agg kora sokszor önkéntelen bekövetkező botlásaival kibékíteni s belőlök, nagyságának emlékeül, egy ezredekre szóló jellemképet akarna magának alkotni; oly sokféle, egymással gyakran merő ellentétben álló czélokot, tüneményeket hoz felszínre, támaszt fel már-már bemozosult sirjaikról hogy a leghiggadtabb szemlélő is gyakran zavarba jő s egészen kétségbeesve kérdezi az időtől s önmagától, hogy mi lesz ebből? hova fognak vezetni ez állapotok? melyik leend gröztes a jelen nemzedéket mozgató eszmék s anyagi elvek közül? s ha valamelyik győzni talál, minő viszonyokat fog teremteni küzdőtársainak rombadólt birodalma felett?!

Az emberiség sorsát szívükön hordozó gondolkozó fők előtt e nemű kérdések gyakran fenyegető rém gyanánt jelennek meg s nem egyszer megtörténik, miszerint az emberiség lassu, de biztos előhaladását, tökéletesedését leg-erősebben hívó lelkek is, a siker reményét elveszítve, nemes munkáik közepette kétségbeesetten állanak meg s az ijedtség által kiszinezett fenyegető veszedelmekkel szemben, a levertség megbénító érzetével szüntetik meg egyelőre a dicsően végzett munkát, mintha csak magát a mindent megrostáló időt akarnák felszólítani, maga csinálta zavarainak tisztázására, melynek hatalmát, mint a költő mondja „érzi a jelen csak ráfuvallók s fényét hirtelen homályba tolják újabb látszatok.“ Ezen szélütött óriások aztán egyelőre beérik azzal, ha merész vágyaikat, fenkölt eszméiket elénk írva, s a kénytelen megadás kínos tudatát velünk is éreztetve végső harcra harsogtatják a riadót. S én valahányszor e nemű hangokat hallok, mindig eszembe jutnak Moliere nek ama lelkesítő szavai, hogy bár „Mindent önérdék s rút ármány vezet s csak a ravasz-ság győzhet mai nap, s az emberek alávalók, de mert azok: elég ok ez vajjon itt hagyni végkép társaságukat? Sőt büneik, megannyi alkalom, a bölcsesség gyakorlatára és legszebb erényink forrása csak!“ (A mizántróp ford. Szász Károly 87. l.)

Ilyenféle hangok üték meg füleimet e becses lapok 45, 49 s 50. számaiban, melyek mivel saját lelkemben is számos hurt rezgetének meg: arra ösztönzének, hogy feltők én is meggyujtsam halvány őrtüzeimet s különösen a „Mi terem a fán?“ című közleményekben festett sötét jelennel szemben „a derültebb hang jogosultsága“ mellett is bizonyosságot tegyek, habár kevesetmondó szavakkal is. Ha aztán minden jóakaratom mellett is azt olvassa fejemre valaki, hogy „magnus versator in re pusilla“ megnyugvást fogok találni azon tudatban, hogy kit munkájában az igazság után való hő vágyakodás s az önképzés kedves kötelessége vezet, az vesztett csatájának is csak örülhet, mert azé is ám az érdem, „ki gondol, kezd s ki mer!“ — Azt előre is kijelentem, miszerint soraimnak nem a polemizálás célja, hanem mivel „cogitationum poenam nemo patitur (scil. apud homines)“ egyszerűen elmondom az említett közlemények olvasása után lelkemben támadt gondolatokat, melyeknek sem csalhatatlanságot nem tulajdonítok, sem azokat ráerőszakolni nem akarom senkire. „Mindenkit tartson meg a maga hite!“

„Repentina mutatione nihil difficilius“ mondá mára régi latin példabeszéd, melynek igaz voltát mai napig fényesen igazolták az emberiség mindennemű szellemi mozgalmi; mely különösen a vallásos eszmék terén századok által kipróbált igazság, melynek szem elől tévesztése mindenkor keserűen megboszulta magát. A néhány röpke nap alatt százféle alakot öltő eszmék forrongása között aztán a nekünk adatott „idola specus“ szemüvegén keresztül sokszor sötétebbeknek látjuk a dolgokat, mint a milyenek a valóságban s ha a magunk ijedségét nem ragasztjuk is társainkra, legalább is önmagunkat kedvetlenülítjük el s a velünk ellentétes állást foglalni látszó nagy tömeggel s a végezni valók tengernyi özönével szemben érzett tehetetlenségünk tudata lankasztólag hat munkabíró erőnkre s kétségben hagyja lelkünket mint az élcelő, ki játszva tett ítéletével először zavarban hagyja saját szívét, másodsor üressen a hallgatókét.

Ilyenfélét éreztem én, midőn a „Mi terem a fán?“ című mesteri kézre való, szigorú élettapasztalatokban gazdag, jó akarattal buzdítani akaró két közleményt átolvastam. E sorokban egy talányt láttam elém tárva, melyre hirtelenében nem tudék kielégítő feleletet találni, sem a tünődő szerző szavaiban, sem saját lelkemben, már pedig a bizonytalanság a léleknek igazi kóros állapota, a mikor „a halandó életművek s a génus tanácsot ülnek s az ember alkotmánya, mint egy kis királyság háborog magában s a zendülésnek sorsát szenved“ (Shakespeare). S valóban egy mindennap élénk álló talány az előttem ma is, s azt hiszem még sokunk előtt, mik ott ünnepi köntösbe öltöztetve, ékesen és szép rendben el vannak sorolva s ha a kedvesen csengő szavak első hatása venne erőt lelkünkön, hajlandók volnánk korunk ez okmányyszerű utlevélét alá is írni, mert az abban elmondottakat jó részben mi is úgy tapasztaljuk lépten-nyomon, sőt talán úgy érezzük mi az ürt szívünkben, mint a hogy a valóságban tántog; mert ha őszinték akarunk lenni, ama felsorolt hi-

bák közül igen sok, akaratunk ellenére is felütögeti fejét bennünk is, talán mert mi is emberek vagyunk, s mivel ama gyarlóságok pusztán emberiek s így mindnyájunkkal közösek is?!

SZALAY KÁROLY.
papjelölt.

ÚJÉVI TANÁCSOK GAZDÁK SZÁMÁRA.

A ref. lelkész de omni re scibile et de quibusdam aliis kénytelen levén tudni, nem tartottuk érdektelennek egy angol folyóirathól az alábbi szabályok közlését. Lelkészeink gazdák is egyszersmind mindenestre azonban tanácsadói a föld népének. Hadd álljanak itt ez eredeti s még sehol meg nem jelent igen-igen gyakorlati utmutatások:

A mint következik:

Menj ki a mezőre, hajtsd fel a kabátod ujját, nadrágodat gyürd a csizmába s mi alatt szét nézel, gondold meg ezeket:

Ne nagyon féltsd a nadrágodat attól, hogy a sár bepiszkolja.

Ne tarts hiába kutyát.

Gyermekeidhez és feleségedhez légy ezután barátságosabb. (Ez a hiveknek szól.)

Adósságokba ne merülj.

Jobban gazdálkodjál, mint apád, vagy eddig te tetted azt.

Jobb ember légy ez évben, mint a multban voltál.

Jól számíts.

Ismerd meg jól, hogy háztartásod mibe kerül.

Tudd azt, hogy mennyit ér mindennemű veteményed, s mennyi hasznod van belőle.

Légy takarékos, de ne fősvény.

Kisérd figyelemmel a közoktatást és ügyelj gyermekeid nevelésére.

Engedj gyermekeidnek elég szórakozást, tarts háts lovat és kocsit, — ha módodban van.

Szerszámaidat, mikor nem használod, tartsd száraz helyen.

Ásót, kapát használat után tisztíts meg.

Csak a legjobb fajokat termeszd és a legcélszerűbb segédeszközöket használd.

Kevesebbet vess, de jobban munkáld meg.

Kukoriczát sohase vess előre jól el nem készített talajba.

Kezd el a tavaszi munkát, mihelyt az idő engedi.

A kukoriczát legalább négy ízben kapáld.

A trágyára ugy ügyelj, mint a szemed fényére, ne engedd, hogy összeszáradjon, vagy az eső szétmossa.

A kerítések szegleteiben levő gyomot tépd ki, mert ez rossz gazdálkodásra mutat.

Ha közczélu munkára szólítanak fel, dolgozzál jó kedvvel, mint derék emberhez illik. (Ez is a hiveknek.)

Ne ültess fát csak azért, hogy ez gondatlanságod miatt kiszáradjon.

A gyümölcsös trágyázását ne hanyagold el.

Mihelyt egy fád kiszárad, ásd ki és a legközelebbi tavasszal ültess helyére másikat.

Egy év se muljék el úgy, hogy gyümölcs-, vagy másféle fákat ne ültess birtokodon.

Ha a fák nem egészségesek, mesd meg őket, s a sebeket kend be viasszal, vagy kenőccsel.

A bogyós gyümölcsök számára kétszer annyi helyet tarts fenn, mint eddig.

Küldess magadnak mutatószámokat minden gazdasági lapból, hasonlítsd össze őket és a legjobbra fizess elő.

Ne add el minden legjobb gyümölcsöt, s ne tartsd magadnak csak a leghitványabbakat. Ne fősvénykedjél a magad táplálásában.

Az almot minél többször változtasd.

Mindig elegendő mennyiségű, különböző fajta tápanyagod legyen marháid számára.

Ne terheld túl soha a lovakat.

A sertések számára tarts jó legelőt, s vigyázz, hogy ezek ne szoruljanak arra, hogy a békákat megegyék.

Több növényi tápszerrel élj, hogy kevesebbet fizess az orvosnak.

Lakásod csinos és otthonos legyen.

A ki csak egy foglalkozásnak él, az azon foglalkozásból meg is él.

Kövesd ezen tanácsokat, s akkor háromszorosan boldog lesz számodra az új év.

A budapesti ev. ref. theologiai akadémia hallgatóinak felhívása a többi theologiai akadémiák hallgatóihoz.

Szeretett testvéreink az Urban!

Az Ur Jézus Krisztus így szólott egykoron: „Tudakozzátok az írásokat, mert, úgy látszik, hogy örök-életetek van azokban s azok bizonyosságot tesznek én rólam. (Ján. 5. 39.) Ezen szavai az áldott Idvezítőnek bizonyára olyanok, melyekre Péter apostollal elmondhatjuk: Uram! kihez mennénk máshoz, örök életnek beszéde legyen te nálad. (Ján. 6. 68.) Nagyon szomorú dolog volna, ha épen azok, kik hivatta vannak prédikálni, hogy a Krisztusnak szenvedni és bémenni kellett az ő dicsőségébe az Írások szerint (Luk 24. 26.), nem foglalkoznának ezután nemcsak az Írások azon részével, melyről Idvezítőnk a zsidók előtt beszélt, hanem azzal is, mely a reményeségek s jövendölések beteljesedését, az igazságok betöltését, az ó-testamentomban megkezdett nagy épület, az emberiség üdvösségre vezéreltetése fenséges épületének befejezését tárják szemünk elé.

Meg vagyunk győződve, hogy minden theologus, kibe a Krisztus iránti szeretetnek csak egy szikrája van is meg, tanulmányozza szorgalmasan a szent írást, midőn megakarja tudni, hogy a keresztyén egyházak megalakulásához mely előzmények vezettek, hogy a kegyelem teljességének megszerzésével, a megfeszített, föltámadott menybe ment idvezítő által a szent léleknek az atyától való elküldésével, az egyház hogyan alakult meg, hogy

korunk kételkedő s ingadozó véleményei között mily igazságok alkották meg az ifju hitvilágát, hogy a keresztyén igazságok megvédésére mily fegyverekre, s megvalósítására mily eszközökre van szüksége.

Mindez azonban nem elég. Nem elég csak tudni a bibliában lévő dolgokat, hanem az Isten emberének szíve mélyéből kell hangoztatni amaz igazságot: Szövétnéke a te igéd az én lábaimnak s utamnak világossága (119. Zs. 105.) Hadd ismerjük az emberiség nagy romlásából azt, hogy míg az Ur Jézus Krisztus egyedül kérdezheti jogosan: kicsoda az, ki engem bünről győzhet meg (Ján. 8. 46.), minden embereknek elmondhatja: „Ti kik gonoszok vagytok“ (Mát. 7. 11.) Hadd hajoljunk meg az Isten kegyelme előtt s valljuk meg, hogy kegyelem által tartanunk meg a hit által, (Ephez. 2. 18.) még pedig a Jézus Krisztusban való hit által. (Gal. 21. 16.) Bizony látva ifjainknak életét, látva, hogy a kísértések különböző nemei hogyan ejtik el, s buktatják sokszor a sirba, igen az erkölcsi kicsapongások és léhaságok örvényébe, azokat, kikhez még ma is hangzik ama mentő szózat: „Jöjjetek én hozzám, kik megfáradtatok s megterhelhetettek és én megnyugosztalak titeket.“ (Máté 11. 28.) méltán kiálthatunk felaggódva: Hogyan tisztíthatja meg egy ifju ösvényeit? s örülhetünk, ha megkapjuk az egyedül helyes és megnyugtató feleletet: Ha megőrzi beszédedet. (119. Zs. 9. v.) Erre van nekünk szükségünk. De nemcsak nekünk, hanem mindenkinek, szegénynek mint gazdagnak, tudósnak, mint műveletlennek egyaránt. Bele kell mélyednünk a szentírás fenséges igazságaiba, s nemcsak ismerni azokat, úgy tekinteni azt, mint örök élet vizét, s nemcsak mint szent hitünk megvédésére kétségtelenül szükséges fegyvertárat és meríteni abból, hogy a kételkedés s Istentől eltávolzni akarás gyötrő szomja ne epossze többé, s meríteni azután mindennap erőt az új küzdelemre, minden nyilai ellen a gonosznak (Ephez. 6. 16.), vigasztalást a szenvedések s mindennapi bajaink között, megszentelődést, hogy el ne lankadjunk, midőn azon a keskeny ösvényen járunk, mely egyedül vezet az örök életre. (Máté 7. 14.)

Mit tehetnénk azért szükségesebb s Istennek tetszőbb dolgot, mint ha egyesülünk azokkal, kik már e téren régen buzgólkodnak. Van egy ifjabból álló ugynevezett bibliai szövetség, mely a különböző népek között elterjedve, már több, mint 200,000 tagot számlál. Minden évben nyomat különböző nyelven egy biblia-olvasási kalauzt, melyben a könyvek könyvéből mindennap ki van jelölve az elolvasásra egy néhány versből álló rész. Mily erőt ad az ifjoknak s mily lelkesedést önt szíveikbe, ha Isten ígéből, mely édesebb, mint a méz, mindennap annyit hívével a Krisztusnak egyesülve, ugyanazon igazságokat olvashatják, azt könnyen el lehet gondolni. A társulatnak azután nincsenek is más szabályai, csak még az, hogy az ifjak az olvasott rész felett elmélkedve, — kéri a minden áldások adójának, Istennek áldását, szent lelkének erejét s kegyelmét, hogy növelje a tagok számát, nyissa meg mindinkább azok szeméit, kik még nem ismerik Isten csodálatos s titkos bölcsességeit, kik még a Jézus Krisztus vére által meg nem tisztulva, sötétségben tévelygenek. Nagyon természetesen iparkodnak azután odahatni, hogy minél többeket, még pedig a földön a családtagok közül megnyerjenek a biblia-olvasás ezen módjának, melynek egyedüli célja lelkünk épülése, hitünknek naponkénti erősítése, a Krisztussal való közösségünknek megszilárdítása, erőnknek a kísértések s kételkedések ellen való nagyobbitása a szentlélek ereje által.

Megvan a biblia-olvasás ezen módjának az a jó következménye, hogy egyfelől az illetők nem hanyagolják

el a Krisztus parancsának teljesítését: Tudakozzátok az irásokat; mert azt a néhány verset mindennap annyival inkább elolvashatják, mivel oly sok ezer lélekkel összeköttetésben tudják magukat, másfelől oly ifjak is, kik nem az igehirdetés pályájára készülnek, néhány év alatt tökéletesen beleélik magukat a szent írásba s megismerkednek annak oly sok s fenséges szépségeivel.

Mindezek előadása után a következő kéréseket intézzük hozzátok, Urunk a Jézus Krisztus nevében híván fel egyesülésre. Mi, ha az Úr akarandja és élünk, folyó évi december 14-én a vasárnapi iskolás gyermekek számára egy karácsonfa felállításával összekötött ünnepélyt tartunk, melyre nagyon szívesen felkérünk benneteket szeretett testvéreink, hogy küldjete néhány képviselőt, kikkel a vasárnapi iskolák ügyét, fontosságát, berendezését, a nevezett bibliai-szövetségbe belépési szándékukat s egyéb teendőket megbeszélhetnők.

Reményünket fejezzük ki, hogy keresztyéni szeretettel tett meghívásunkat elfogadjátok s a jelzett dolgokban mutatott buzgóságotok által a mi gyenge hitünket is erősítitek. Isten áldását kívánjuk reátok s a szent lélek kegyelmét, hogy az készítsen benneteket a közelgő Messiás szívetekbe való befogadására. Áldást kívánunk nemcsak reátok, hanem az intézetekre is, melynek tagjai vagytok, s melyek, hogy az Isten országának veteményes kertjei legyenek, szívünkől óhajtuk.

A mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme, az atyának szerelme s a Szent Lélek közössége legyen veletek. Ámen.
Kelt Budapesten, 1884. december 2-án.

EGY A RÉGIEK KÖZÜL.

A kálnok-kőröspataki ev. ref. egyházközségnek éremekben megőszült, ritka népszerűségű, nyugalmazott lelkésze, tiszteletes *Vitályos* János folyó évi december 21-én estve 9 órakor 82 éves korában megszűnt élni. Az árkosi és kálnok-kőröspataki egyházközségekben tényleg 55 évi hiv. szolgálat és 2 évi csendes nyugalomban lét után elszenderült pásztor temetése 23-án délután 2 órakor ment végbe nagyszámu közönség részvéte mellett Kálnokon.

Egybegyűlt a vidéki református és unitárius papság, s a szomszéd községek sok uri családja, nemkülönben a Kálnok községének nagyja és kicsinyje megadni a végső tisztességet az emberi élet végső határát ért agg lelkipásztornak.

A halottas háznál a koporsó felett az idvezült hivatali utódja *Csiszér* Zsigmond emelt buzgó imát. A sirnál zaláni ref. lelkész, tiszteletes *Szabó* Dénes mondott szép alkalmi beszédet s remek imát. A templomban pedig — mely alig volt képes befogadni a nagyszámu gyülekezetet — kálnoki unitárius lelkész tiszteletes *Ütő* Dániel tartott nagy hatásu imát, s igen szép alkalmi beszédet, melyben úgy tüntet fel az idvezültet: mint valódi buzgó lelkipásztort, s jó család-atyát, s végül elérzékenyülten vett szívélyes végbúcsut tisztársától, kivel találkozására a tettek mezején mindig örvendetes volt.

A temetés alkalmával a Kálnok községi *Hosszu* Ferencz által már korábban szervezett, s e gyászos alkalommal meghatóan működött szép harmonia könnyeket csikart a nagyszámu közönség szemébe. Rövid sorokban összefoglalva, ez volt utolsó tisztessége a férfinak, kinek élete protestantismusunkban két ember öltön látta a fejlődés küzdelmeit.

Nyugodjék csendesen!

—x.

FELEJTHETETLEN PÜSPÖKÜNK EMLÉKÉRE.

Szabó Ádám, „Nagy Péter siremlékére,“ gyűjtőívén adakozni kegyeskedtek: Ajtai K. Albert 1 frt, Balázs József tanító 1 frt, Bartha Miklós 20 frt, Benigni Samu 1 frt, dr. Berks Lajos 1 frt, Békésy Károly 3 frt, Biró Pál 2 frt, dr. Biró János 1 frt, Bodor László 1 frt, Bogdán István 1 frt, Bokros Elek 20 frt, dr. Cöncha Győző 3 frt, dr. Csiky Viktor 5 frt, Czetz Gyula 1 frt, dr. Davida Leo 1 frt, Deák Pál 1 frt, Deáky Albert 1 frt, Demjén László 1 frt, Dorgó Albert 3 frt, dr. Éltes Károly 2 frt, Fekete Pál 2 frt, Ferencz József 2 frt, Filep István 1 frt, dr. Finály Henrik 3 frt, id. Földesy Sándor 1 frt, Gámán Zsigmond 5 frt, Girsik János 2 frt, Gothárd József 1 forint, Greifenstein István 1 frt, dr. Groisz Gusztáv 1 frt, Gyulai László 1 frt, dr. Haller Károly 2 frt, Hancz Pál 1 frt, dr. Hintz György 1 frt, Hutflesz Károly 5 frt, Iparos hit. szövetk. 5 frt, Kállay Lajos 1 frt, Kisegítő tak. pénztár 10 frt, Kolozsvári tak. pénztár 10 frt, Korbuly Bogdán 2 frt, Ladányi Gedeon 1 frt, Losontzi János ülnök 1 frt, Lugosi István 2 frt, Medgyesi L. József 2 forint, Mihály László 2 frt, Mikó Imre 2 frt, Miller Sándor 1 frt, Móricz István 1 frt, Móricz Vincze 1 frt, Mózes András 1 frt, Nagy Béla 5 frt, Nagy Kálmán 1 frt, Nagy Lajos vasuti hiv. 1 frt, Ormos Ferencz 1 frt, Papp Károly 1 frt, Patay András 1 frt, Páll Sándor 5 frt, Rignát József 1 frt, dr. Rózsahegy Aladár 1 frt, Somkerek Gusztáv 1 frt, Somlyai László 1 frt, Somodi István 1 frt, Stark Alajos 1 frt, Stein Gábor 5 frt, Stein János 25 frt, Szabó Ádám 2 frt, dr. Szabó Károly 1 frt, Szacs vay Dénes 1 frt, Szász Ádám 2 frt, Szentgyörgyi Elek 5 frt, dr. Széchy Károly 1 frt, Széky Miklós 1 frt, dr. Szilágyi Ete 1 frt, Szócs Géza 5 frt, Szvacsina Géza 1 frt, Tamássy János 1 frt, Tauffer Ferencz 2 frt, Tókos Zsigmond 1 frt, id. Tömösvári Miklós 1 frt, Török Károly 1 frt, Tussai Gábor 1 frt, Sigmund Dezső 25 frt, Várady Károly tanf. 2 frt, Virányi István 1 frt, id. Warga Dániel 1 frt, ifj. Warga Dániel 1 frt, Weisel Antal 1 frt. Összesen 250 frt. A fennebb részletezett 250 frt, azaz kétszázötven frtot o. é. átvetttem. Kolozsvárt, 1884. december 23. Bodor Antal s. k. titkár.

TÜZKÁR ELLENI BIZTOSÍTÁSI SZERZŐDÉNY.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerülethez tartozó egyházközségek és kollegiumok épületeinek tűzkár ellen való biztosítására nézve az állandó igazgató-tanács és az „első magyar általános biztosító társaság“ között 1877. évi december 23-án kötött szerződvénybe körülírt jogviszony folyó évi december 23-án lejárandó lévén, a további biztosításra nézve a következő szerződvény kötött.

1.) Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató-tanácsa kötelezettséget vállal az iránt, hogy a hatósága alá tartozó összes erdélyrészi egyházközségek és kollegiumok tulajdonát képező minden épületek, lak- és gazdasági építmények, nemkülönben azok belső felszerelvényeinek tűzkár ellen biztosítására nézve egyedül az „első magyar általános biztosító társulat“-ot ajánlandja összes alantos közegeinek, s ezen ajánlata keresztülvitelére nézve a kellő intézkedéseket azonnal foganathatja, s erkölcsi és tényleges befolyásával támogatja; másrészt az „első magyar általános biztosító társaság“ kötelezi magát, hogy a fennebb érintett s az erdélyi ev. ref. egyházkerületben fekvő összes egyházközségek és iskolák birtokához tartozó templomok, tornyok, iskolaépületek, lel-

kész-, tanító- és kántoriakok, egyéb ingatlan magánvagyonok, mellék- és gazdasági épületek, vagy azok belső szerelésének biztosítását az illetékes kormányzó vagy felügyelő közegek szabályszerű bejelentése folytán, vonakodás nélkül elvállalja.

A biztosítási feladványok rovatai a társulat által alapszabályilag megállított módon s a társulat által megküldendő feladványi ívek külön rovatainak pontos kitöltése mellett terjesztendőek be.

2.) Az „első magyar általános biztosító társaság“ kötelezi magát, hogy az erdélyi ev. ref. egyházkerülethez tartozó papoknak, tanítóknak, énekvezéreknek, valamint az egyházkerületi közgyűlés minden tagjának magánvagyonát képező ugy lak-, mint gazdasági épületeiket s belső felszerelményeit tűzkár ellen való biztosításra elvállalja — a harmadik pontban feltüntetett díjfizetés mellett, — mely biztosítások, hogy ha az egyházi megbizottak által közvetítettnek, a fizetendő biztosítási díjösszeg után 10% illeti a biztosítást közvetítőt, ha pedig a biztosítás a társaság ügynöke által közvetítettik, a kedvezményezett díjfizetésen kívül semmi más előny nem nyújtatik.

3.) Az „első magyar általános biztosító társulat“ által az 1. és 2. pont szerint elvállalendő biztosítási tárgyak két főosztályba soroztatnak. Az első főosztályba tartoznak a városokban levő egyházi — fennebb felsorolt biztosítás alá adandó tárgyak; a másodikba ellenben a falvakban fekvők.

Az „első magyar általános biztosító társulat“-nak átadott biztosítások után, a biztosítás díja o. é. 100 frt biztosítási tőke után minden egyes évre következőleg állapittatik meg, tekintet nélkül az alépitmény minőségére.

I. Városokban.

a) cserép vagy pléh és palafedelü épületnél	15 kr.
b) zsindey, deszkafedelü épületnél	40 kr.
c) szalma, nádfedelü épületnél	90 kr.

II. Falvakban.

a) cserép vagy pléh és palafedelü épületnél	17 kr.
b) zsindey, deszkafedelü épületnél	45 kr.
c) szalma, nádfedelü épületnél	1 frt — kr.

Ugyanezen díjtételek szerint köteles a biztosító intézet nemcsak az eddig nála eszközölt biztosításokat megújítani, hanem azon biztosításokat is elvállalni, melyek 1893 évi december 31-ig biztosítás végett be fognak jelenteni. A mely biztosítások azonban 1893. évi december 31-dike után fognak bejelentetni, azoknak biztosítási díjtétele a következő leend.

I. Városokban.

a) cserép és pléh fedelü épületeknél	18 kr.
b) zsindey vagy deszkafedelü épületnél	50 kr.
c) szalma vagy nádfedelü épületnél	1 frt 10 kr.

II. Falvakban.

a) cserép vagy pléhfedelü épületeknél	20 kr.
b) zsindey vagy deszkafedelü épületnél	55 kr.
c) nád, vagy szalma fedelü épületnél	1 frt 20 kr.

Ezen megállapított évi díjon kívül az egyes kötvények után a társulat által illeték czimen venni szokott összegek a fennebbi egyházi biztosítások után csak felerészben fizetendőek u. m. a fizetendő évi díjösszeg után számítva: 10 frtig—25 kr., 10—25 frtig—60 kr., 25—50 frtig 90 kr., 50—100 frtig 1 frt 20 kr., 100 frton felül bármely magas összegig 1 frt 50 kr. Ezen illetéken kívül fizetendő

még a díjak után megállapított törvényes bélyegilleték, mely jelenleg 1 $\frac{1}{2}$ %-ot tesz.

Mindezen bélyegilleték az „első magyar általános biztosító társulat“ által szedetik be s annak mennyisége a biztosítási kötvénybe kiteendő.

4. Minden egyházközség biztosítandó tárgyai a lehetőőségig egy kötvénybe foglalandók.

5. A biztosítási kötvények 12 évi időtartamra állittatnak ki a társulat által, mely kezdetét veendi 1885. január 1-én s lejár 1896. december 31-én. Mivel az 1877. december 23-án kötött szerződvény érvénye 1884. decz. 23-án lejár, 1884. december 23-ól 1885. évi január 1-ig az „első magyar általános biztosító társaságnál“ eszközölt egyházi biztosítások kockázatát szerződő biztosító társaság díjtalanul elvállalja.

Ugy a jelenleg biztosítva levő, mint jövőre az „első magyar általános biztosító társaságnál“ eszközöndő tűzbiztosítások 1896. évi december 31-én lejárandólag kötetnek.

6. Az állandó igazgató-tanács az egyházmegyék espereseit oda utasítja, hogy egyházmegyéjökben az összes biztosítás alá adandó tárgyak tűzbiztosítási bejelentési ivateit a biztosító társulat által ezen egyezmény elfogadásától számítandó 2 nap alatt postára teendő nyomtatványok és adott utmutatás szerint folyó évi december 31-ig a társulat főügynökségéhez küldjék be, köteles lévén az állandó igazgató-tanács a biztosítások felvételét s a biztosítandó tárgyak becsértékének megállapítását, valamint a feladmányok elkészítését saját alantás közegei által és utján juttatni a társulat rendelkezésére. Azonban joga van a társulatnak a feladmányban kitüntetett becsértékre nézve belátása szerint utánbecslést eszközöndetni, s ha a szakértői utánbecslés azt tüntetné ki, hogy a feladmányi becsérték 25%-el többet tesz a valódi értéknel, az esetben az utánbecslés költségeit a feladmányt szerkesztő egyházi közeg köteles megtéríteni.

7. Az „első magyar általános biztosító társaság“ kötelezi magát az illető esperes uraknak a biztosítási feladmányok beküldéseért fizetendő postabéreket megtéríteni.

8. Ellenben az egyházmegyék esperesei szintén kötelesek a társulat részére a feladmányokat egész egyházmegyéjökben pontosan beküldeni, avagy illető közegeik által beküldetni.

9. Az „első magyar általános biztosító társaság“ ezeken felül még a következő előnyöket biztosítja:

a) Ugy az egyházi s kollegiumi megbizottak, mint az ügynökségek által eszközölt egyházközségi és kollegiumi tűzbiztosításokért befizetett díjaknak 6%-át köteles az állandó igazgató-tanács pénztárába befizetni minden biztosítási év december 31-éig, s egy idejüleg a biztosításokról az azok után járó 6% jutalék feltüntetésével részletes kimutatást nyújtani be.

b) Az egyházi megbizottak által a 2-ik és 3-ik pontban jelzett vagyonokról eszközölt biztosítások díjai után 10%-ot a biztosítást közvetítő egyházi vagy kollegiumi megbizottnak vagy készpénzben visszafizetni, vagy velök elszámolni. Ezen 10%-ék az egyes egyházmegyékből eszközölt tűzbiztosítások után külön tüntetendő ki és annak összegéről a társaság által évenként az illető egyházmegye esperese értesítendő, az egyházmegye hatásköréhez tartozván annak megállapítása, hogy ezen díjjutalékból uennyivel javadalmazza a biztosítást eszközöndő egyházi megbizottját és mennyit fordít abból egyházmegyei papi özvegy-árvai gyámintézete gyarapítására.

Az egyházi tűzbiztosítást eszközöndő megbizottak az évi díjak beszedésére s beküldésére, s a netaláni változások bejelentésére kötelesek.

c) Az „első magyar általános biztosító társaság“ kötelezi magát, hogy a papok, tanítók és énekvezérek ta-karmányainak, szalmás gabonáinak tűzkár ellen való biztosítását a megállapított C) táblázat díjtételénél 10%-al olcsóbban biztosítja, mely biztosítás, ha az egyházi megbizott által közvetítettik, a közvetítőt, a befizetendő díj-összegeből, 10% eljárás díjazásban részesíteti.

(Vége köv.)

TANÜGYI ROVAT.

RENDSZABÁLYOK, TÖRVÉNYEK ÉS UTASÍTÁSOK AZ ERD. EV. REF. KOLLEGIUMOK SZÁMÁRA.

(Folytatás.)

69. §. Senki magának eleget nem vehet szenvedett sérelemért; az elemi és a gymnasiumi alsóbb osztályok növendékei magántanítójuk és osztályvezetőjük, vagy komolyabb esetben, a kollegiumi ellenőr által szorgalmazhatják, hogy sérelmökért elégtételt nyerjenek; a VII. és VIII. osztály tagjai pedig az ellenőrhoz — vagy komolyabb esetben — az igazgatótanárhoz folyamodjanak panaszaikkal.

70. §. Egymás javainak tiszteletben tartása, mulhatatlan feltétele a kollegiumi együttlaksnak; a kilopás vagy csalás által másnak legkisebb vagyonát is el-sajátítja, első esetben is keményen büntetetik; ismétlés esetében megfosztatik a kollegiumban való lakhatástól, sőt — terhelő körülmények közbejöttével — a kollegiumból ki is rekesztethetik.

71. §. Egymás szükségén kevés összeg — legfeljebb 10 frt. — kölcsön adása által segíteni megengedtetik ugyan, de ha a kölcsönadás a nyereszkeskedés legtávolabbi színét is viseli magán, a kölcsön adott pénz elvesztésén kívül még egyéb büntetéssel is fenytetik.

e.) A kollegium belsejében való rend.

72. §. Minden reggel, a köztanítások elkezdése előtt két és fél órával tartozik mindenki felkelni s tanulása után látni. Kik ezt tenni elmulasztják, az arra megbizottak jelentése után ugy fognak büntetenni, hogy rossz példátadó restelkedésokról kénytelenek legyenek leszokni.

73. §. Estvéli kapuzárásra cséngetés által jel adatván, tartozik mindenki a kollegiumba s itt szobájába menni; azon nap folytán minden további társalgás tiltva van, s ki-ki tanulása után lát a lefekvésre határozott 10 óráig.

Kik a kapuzárás utáni vizsgálás alkalmával lak-szobájokban nem találatnak, mindannyiszor 10 kr. büntetést fizetnek.

74. §. Kik kapuzáráskor a kollegiumból kimaradnak, az éjjeli ór által bebocsáttatnak ugyan a kollegiumba, de

a) a kapuzárás utáni első órában	20 kr.
b.) a második órában	40 kr.
c.) éjjelig	1 frt — kr.
d) éjjel után	1 frt 50 kr.

büntetésdíj mellett.

Kik egész éjjel kiinn maradnak, vagy éjjel után bocsáttatnak be, vagy a kik kapuzárás után gyakori kimaradásuk által rendetlenkedési hajlamukat árulják el, a pénzbiroság megfizetésén felül a kollegiumi törvényszék elébe állittatnak, s ha hol mulatásokat kellőleg igazolni nem tudják, keményen büntetnek, sőt ezen hiba többszöri ismétlése következtében a kollegiumból ki is rekesztethetnek.

75. §. Kapuzárás után a kollegium épületéből csak is ellenőri engedelem mellett lehet kimenni, s kik a kollegium kerítésén vagy ablakokon keresztül merészelnek a kollegiumból kimenni vagy oda bejönni, a kollegiumból legelső esetben is kirekesztethetnek; ismétlés esetében kirekesztésük mulhatlanul megtörténik.

76. §. A kollegiumban az éjjeli csendességet nem szabad semmi szín alatt megzavarni s nem szabad soha rendetlenséget idézni elő, sem az ifjuságnak tömeges felzudítása, sem a kirohanásra való rávétel által. Kik ily rendetlenség okozói voltak, a legkeményebben, s a hiba nagyságához képest a kollegiumból való kirekesztéssel is büntetnek; magok a résztvevők is, a netalán okozott kár megtérítésén kívül — keményen büntetnek.

77. §. Tanítások, tanulásra rendelt órák s közvizsgálatok alatt, tartozik magát mindenki a kollegium belsejében csendesen viselni; kiabálás, ajtócsapkodás, zenélés, éneklés és füttyölés által a közcsendet háborítani nem szabad. Ellenkező magviselet intés, dorgálás által s ismétlés esetében keményebben is büntetnek.

78. §. A kollegium épületének, folyosóknak, tantermeknek, lakszobáknak, szóval a kollegium minden helyiségeinek épen és tisztán maradására való ügyelet mindenkinél kötelessége. — A kártevők az okozott kárt megtérítik. A falakat, deszkázatokat bemázolni, befirkálni, ugy a kollegiumban, mint azon kívül — annyira tilalmas, hogy a ki ezen hibát még illedelmet sértő módon is követné el, a legkeményebben büntetnek.

79. §. A lakószobákat, ha van bennök valaki, soha sem szabad estvéli szürkülettől lefekvés idejéig világítás nélkül hagyni, sem zárva tartani.

80. §. Idegeneknek s általában nem a kollegium épületében lakóknak kapuzárás után a kollegium épületében maradás semmi szín alatt meg ne engedessék, s ha netalán rendkívüli körülmények ezt szükségessé tennek, csakis az igazgató-tanártól nyert engedély mellett történhetik meg.

Ezen (79—80) pontok teljesedésbe vételére nézve a szobafőnökök tétetnek teletössé.

f.) Időtöltésekben való részvétel.

81. §. Szigoruan tilalmaztatnak mindazon multságok és játéknemek, melyek erkölcsi aljasodást, anyagi kárt s mások megsértését eredményezhetik, jelesen:

a) A kártyajáték minden neme, a kollegium falain kívül vagy belül, szorgalomidőn vagy szünidőn, egyaránt tilalmas.

b.) Bármilyen névvel nevezhető nyereszkeskedő játéknak egymással vagy idegenekkel pénzben játszása, a kollegium falán belül vagy kívül egyaránt tiltva van.

(Foly. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1884. decz. 27.

— Szász Béla akadémiai székfoglalója, melylyel mint megválasztott levelező tag a legszebb kitüntetéssel nyújtható nemzeti intézet tagjai sorába lépett, „*A reflexiv és vallás-erkölcsi elem a költészetben s Longfellow*“ megjelent az Akadémia nyelv- és széptudományi értekezései közt. A terjedelmes tanulmány, melyre legközelebről visszatérünk, 30 kron szerezhető meg.

— **Dr Antal László meghalt.** Néhai püspökünknek *Antal* Jánosnak fia, a marosvásárhelyi collegiumnak és egyházának felejtethetlen gondnoka, az emberi élet végső határába ért jeles közéleti férfi, dr. Antal László meghalt. A nyolczvan év felé közeledő munkabíró ősz, mint ifju Bécsben végezte az orvosi tanfolyamot s a nagy cholera alkalmával egyik legrettenthetetlenebb orvosa volt Erdélynek. Előbb Nagy-Enyeden, a pusztulás után pedig Kolozsvárt, majd Maros-Vásárhelyt működött határtalan odaadással, közszeretben, atyailag. Alelnöke volt a Kemény-Zsigmond-társulatnak is. Ő felsége áldásos élete érdemeinek elismerésül királyi tanácsossággal tüntette ki. — A lesujtott családdal *Antal* János kir. kir. törvészéki bíróval, *Antal* Cornelia, Dézsi Farkas kir. tábl. bíró nejével és dr. Antal Géza kir. egyetemi tanárral egyesítvén könnyeinket, kisérjük áldással sirjába a férfit, ki egy volt a régi legjobbak közül!

— **A dunamelléki ref. egyházkerület egyházi főjegyzői állása.** Az októberi gyűléskor midőn Filó Lajos a főjegyzőségről lemondott, a közgyűlés tagjai közt csak két jelölt neve hangzott: Szilády Áron halasi lelkészé, ki mellett a többség és Baksay Sándor solti esperesé, ki mellett a kisebbség látszott csoportosulni; mindkettő nagyérdemű férfi s az egyházkerület és protestáns egyházunk elismert jelese és irodalmi s tudományos nevezetesség. A deczemberi rendkívüli gyűlés után felmerült harmadik jelöltül Pap Károly pesti lelkész neve, a ki jeles szónok, de az egyházkormányzatban ámbár rég idő óta tanácsbíró, még eddig nem igen szerepelt. Jelöltsége megosztja a szavazatokat. Az eredmény február közepén lesz tudva.

— **Nyilvános számadás és köszönet.** A görgényi ev. ref. egyházmegye esperesse, nagytiszteletű Benkó János ur, rozzant templomunk javára az egyházmegyeje területén eszközölt gyűjtés eredményeként 9, azaz kilencz forintot küldött be hozzám. Takarékpénztárba tétetett. Fogadja az igen tisztelt esperes ur szives fáradozásaiért egyházam nevében forró köszönetemet. Mező-Bodon, 1884. decz. 24. Nemes Árpád, ref. lelkész.

— **Tanári székfoglaló** beszédeiket a debreczeni főiskolában január 4-én fogják megtartani, a legközelebb választott gymnasiumi tanárok, u. m. dr. Öreg János, Sinka Sándor és Karay Sándor.

— **Uj ref. egyházközség.** Kunfélegyházán, karácson másodnapján tartatott az *első* ev. ref. isteni tisztelet. Kecskemét papja, Czelder Márton ment át, hogy a prot. hivek rég várt vallási szükségleteit kielégítse s őket az Urvacsorájával hitőkben megerősítse. Az isteni tiszteletnek az áll. t. képezde nagy termében leendő megtarthatása céljából Czelder engedélyért Trefort közökt. miniszterhez folyamodott, ki kegyes volt azt az idő rövidsége miatt táviratilag engedni meg. Beszéd után 24 hívó vette fel az Urvacsoráját. Templomozás után megalakult a félegyházi egyesült ev. ref. s ág. ev. egyházközség.

— **Az üdv hadserege,** — miként az 1884. évről szóló kimutatás igazolja — bámulatos kiterjedésű.

910 hadtestből áll, mely a következőleg oszlik meg; az Egyesült királyságokra 637, Franciaországra 8, Svájcra 7, Svédországra 4, az Egyesült-Államokra 50, Californiára 5, Canadára 71, Indiára 14, Dél-Ausztráliára 35, Victoriára 21, Dél-Uj-Walesre 21, Uj-Seelandra 23, Tasmaniára 3 és a Jóreményfokra 11 esik. — A „kisebb katonai test“ létszáma 144, a melyek a mult év folyamán 933 gyűlést tartottak, melyen 41,688 ifju személy jelent meg. — A titkos hadsereg 1147 tisztet és ezen kívül 14 őrnagyot, 29 hadsegédet és 37 tisztet számlál, kik „külön szolgálatra“ vannak választva. — A főhadí szálláson 140 ember van elfoglalva, 11 a raktárakban és 58 a könyvnyomdában. — Az iskola-laktanyán 188 hadapród és 20 tanár található.

— **Mormonok gyűlése** volt a napokban Bernben. Mintegy 70—80 — össze-vissza asszony, férfi, — mormon gyűlt össze. Legtöbben a kanton legalsó rendű néposztályához tartoztak. Az inkább időseknek, mint fiataloknak mondható nők legtöbbszörre csufak, s arcuk hülye kifejezése eléggé mutatá, hogy milyen alacsony szellemi színvonalon állanak; közöttük összesen csak két üde, fiatal lányos arcot lehetett látni. A mormonoknak van egy külön énekkönyvük, mely e czímet viseli: „Jézus Krisztus s a legujabb kor szentjei német és svájci missiójának énekkönyve.“ Ez alkalommal tulajdonképen csak a „növérök“ gyűltek össze, melyen azonban a „fivérek“ is jelen voltak. A nők erősen szervezett testületet képeznek, van elnökük és jegyzőjük. Mint az „üdv hadseregében“, ugy itt is nagy sulyt fektetnek arra, hogy a megtért hirdesse és bizonyítsa uj vallása boldogságát, hogy ezáltal minél több hivat gyűjtsön a mormonismushoz. E bizonyítás rendesen így kezdődik: „Én is bizonyítani akarom, hogy Jézus Krisztusnak ez az egyedül üdvözítő vallása.“ Egy asszony a következőkről tőn tanuságot: „Meggyőződtem afelől szívem szerint, hogy Smith József az igazi próféta, én láttam őt, a mint angyal alakjában keresztül röpi az égen. „A kik nem voltak hozzá szokva, hogy nyilvánosan többek előtt ilyen beszédeket tartsanak, azok bizony fölsültek, s a „növérök“ mély megbotránkozással látták, hogy a hallgatók egyike-másika nagyot nevet a kalapjába, vagy a kendőjébe. Egy fiatal asszon meg ugy neki eredt a bizonyítgatásnak, hogy asszonyi módra abba sem akarta a beszédet hagyni, míg a nő-elnök tapintatosan félbe nem szakítá: „A testvérek azt kívánják, hogy a fivérek egy angol éneket énekeljenek.“ Erre az amerikai missionariusok, kik Bernben letelepedtek, énekeltek egy angol éneket.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

Boldog újévet kívánunk. — *G. I. N.-Enyed.* Becses küldeményét az újév első számára hagyttuk. — *XIX. Zoltár.* A mennyire örvendünk a vallásos lyrának, anynyira követelők vagyunk a formát illetőleg. Ha csiszolást enged, kész szívvel közöljük. — *Hétfalú.* Gy. I. Igy lesz Saulusból Paulus! — *V-s.* Csak rajta; annak örvendünk, ha életet, érdeklődést, munkálkodást látunk!

